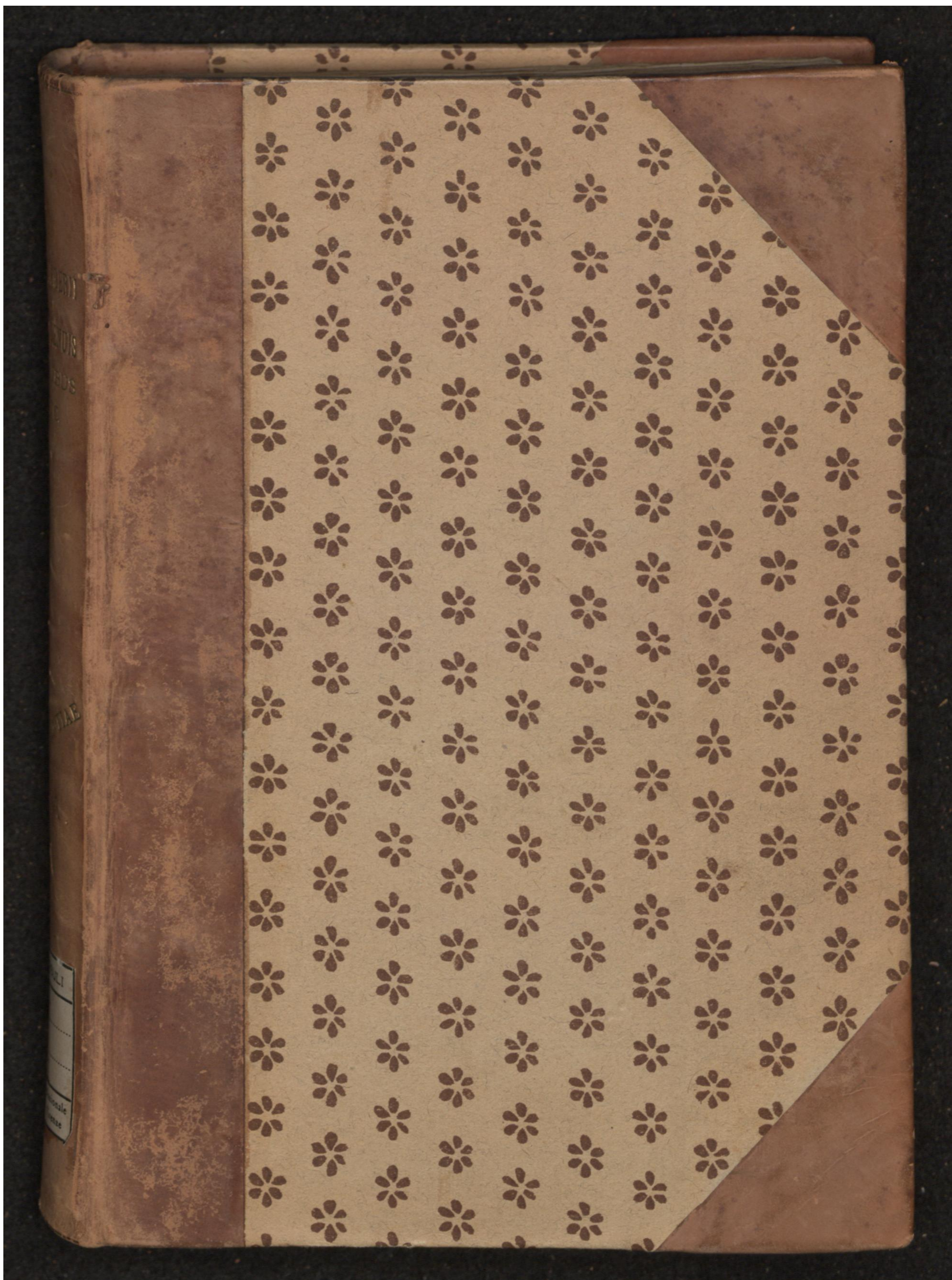
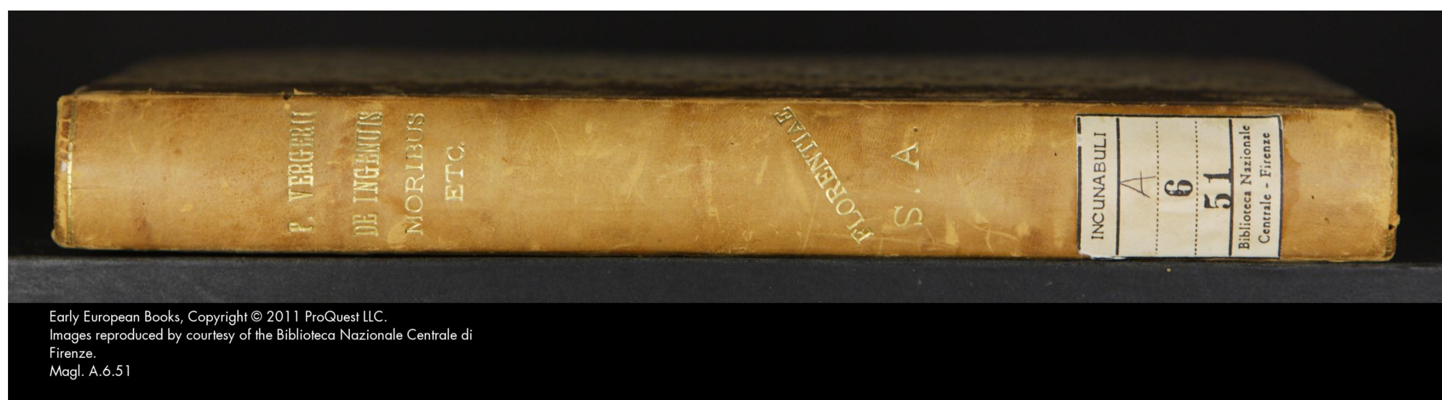

P. VERGERII
DE INGENUIS
MORIBUS
ETC.
FLORENTIAE
S. A.
INCUNABULI
A
6
51
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

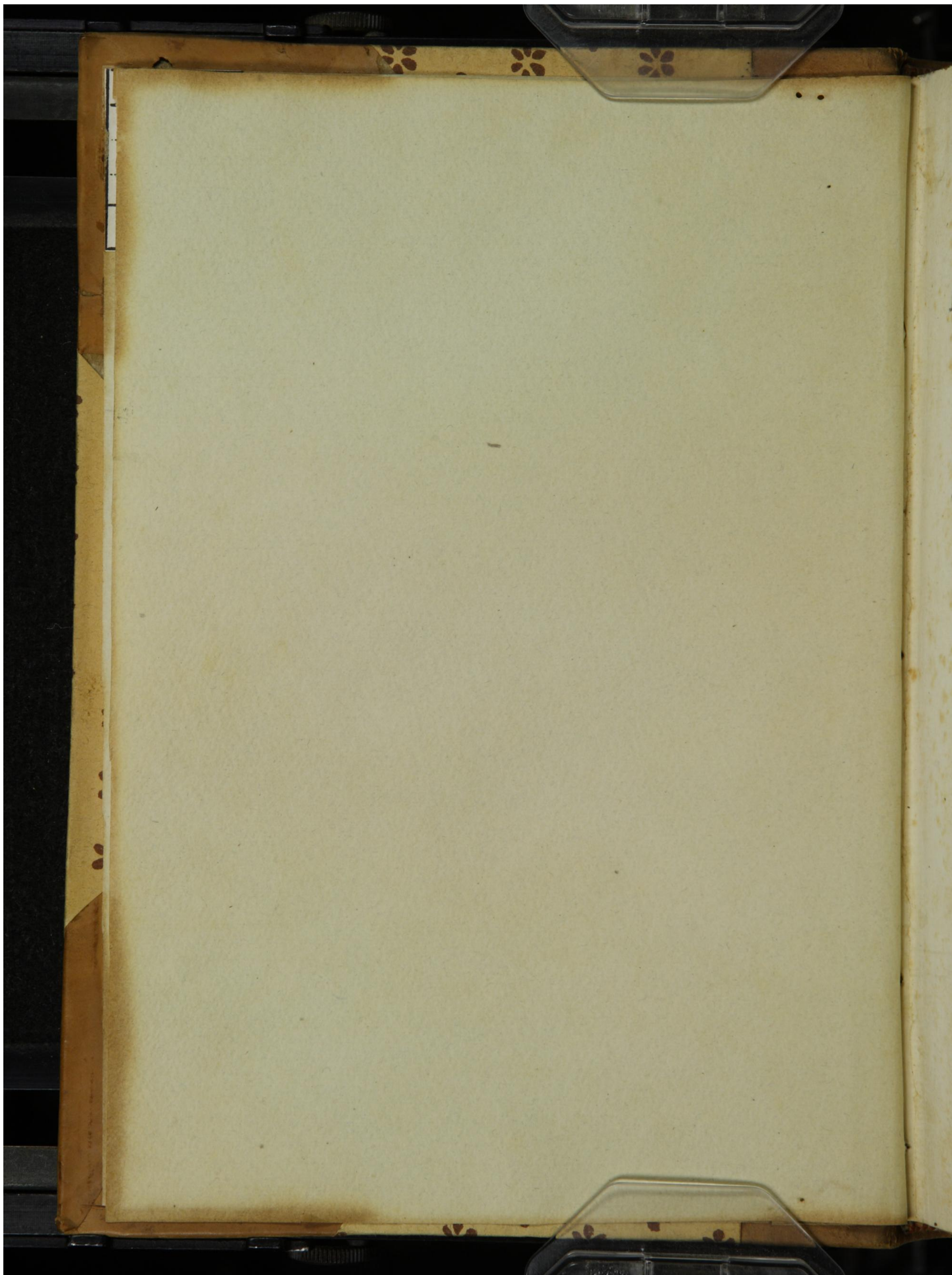

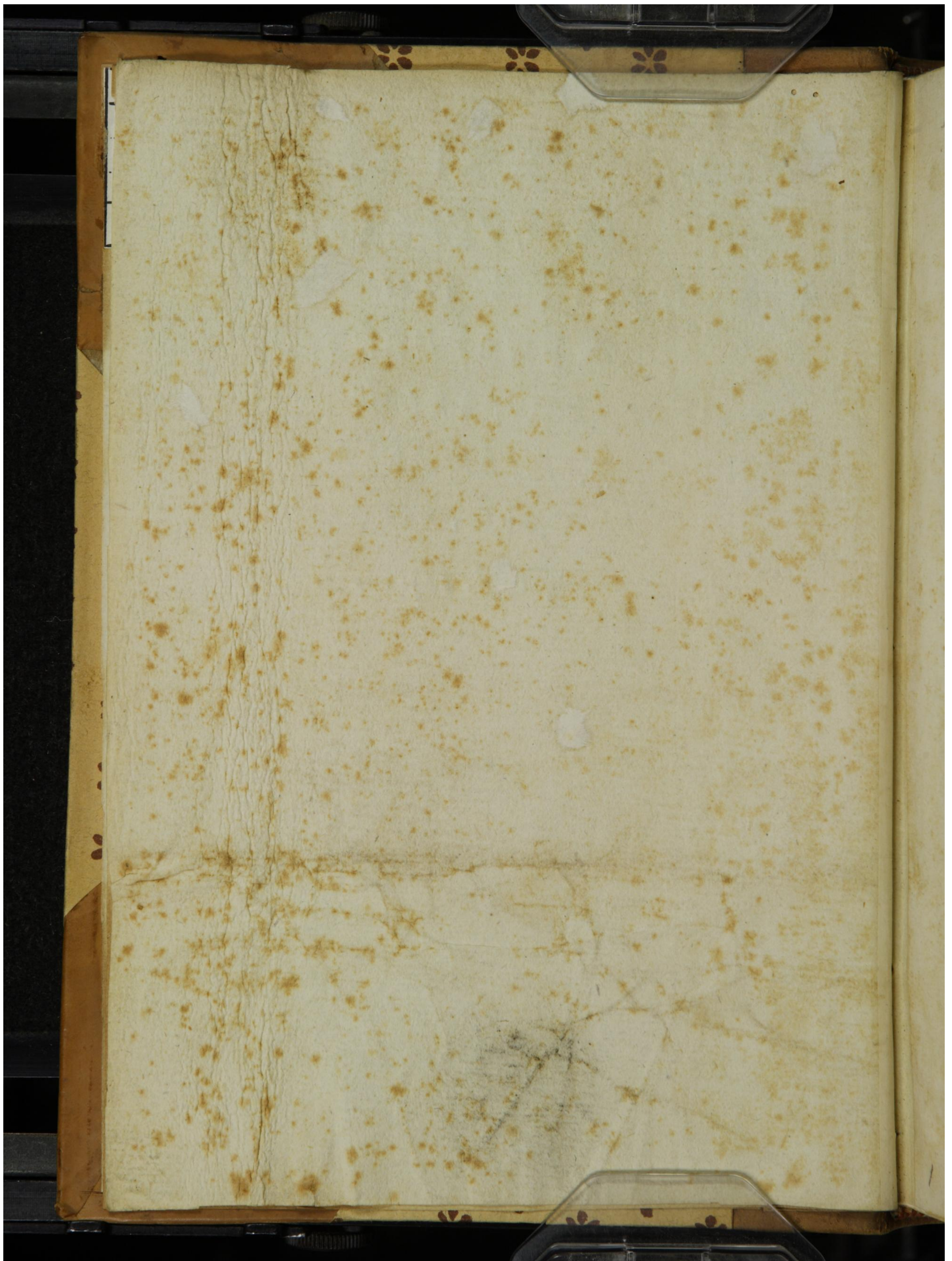

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

XXI
Per P. VERGERII
S. BASILII
XENOPHONTIS
PLUTARCHI et
S. HIERONYMI
opusc. [illegible]
Flor. 14..

Quae Opera cōtinentur in hoc uolumine

Opus preclarissimum Petripauli Vergerii Iustinopolitani de Ingenuis moribus

Basilii uiri Eruditissimi & Sanctissimi Opus diuinum

Leonardi Aretini ex xenophonte traductio de Tyrannide

De liberis educandis Plutarchi Opus

Hieronymi Presbiteri de Officiis liberorum erga parentes breuis admonitio

PETRI PAVLI VERGERII IVSTINOPOLITANI AD VBERTINVM CARARIENSEM: DE INGENVIS MORIBVS OPVS PRECLARISSIMVM:

Răciſcus ſenior auus tuus: cuius ut extant plurimę res magnificę geſtę: ita & multa paſſim ſapienter ab eo dicta memorantur: dicere ut accepimus Vbertine ſolebat. Tria eſſe inquibus bene cōſulere ſuis liberis parentes: ut facile poſſunt Ita iure meritoq; tenerentur. Primum uti honeſtis illos nominibus appellent. Nam. n. eſt ut in re parui momenti nō parua iactura idem coram nominis appellationez ſortitum eſſe: in quo qdē ſolent plerunq; nonnulli errare: dum leuitate quadam: aut ipſi nouorum nominum auctores haberi uolunt: aut ſi qua a ſuis maioribus acceperunt tamq̄ gentile patrimoniū ad poſteros certa fide traſmitunt. Alterum ut in egregiis urbibus eos ſtatuant: Nam āplitudo ſplē dorq; patrię plurimum ualet: tum ad opes & gloriam: tum & ad id quod tertio loco conſtituebatur ab illo: & iaz dicetur a nobis Quāq̄ in

.a.

d' Hippolito della Casa n[illegible] mp°

2

hoc plerumq; ueniat quod Themistocles cum esset atheniensis seriphio cuidam in contentione respondit: dum ille non propria uirtute sed patrię splendore gloriosum factum eum contenderet. Neq;.n. inquit is: uel tu si atheniensis esses clarus extitisses: aut ego si seriphius essem ignobilis. Tertium autem erat ut bonis artibus liberos erudirent: Prędare omnia ut in omni genere rerum prudentissimus sui temporis: & erat & habebat̃: sed postremum illud pręter cętera commodissime. Neq; eniꝫ opes ullas firmiores: aut certiora pręsidia uitę parar̃ filiis gẽitores possunt q̃ si eos exhibeant hõestis artibus: & liberalibus disciplinis instructos. Quibꝫ prediti r̃bꝰ: & obscura suę gẽtis nomĩa: & humiles patrias attollere: atq; illustrar̃ cõsueuerunt. Naꝫ & mutare sibi nomen: duꝫ id sine fraude fiat: unicuiq; per leges licet: & transferre quando libeat: domicilum nemo ꝓhibetur Artibus ũo bonis nisi quis ab adulescẽtia fuerit instructus: aut sit puersis infectus exstiterit: nõ facile de se speret in ętate prouectiori posse

aut has abicere: aut illas continuo ſibi parare
Iacienda ſunt. enim in hac ętate fūdamēta be
ne uiuendi: & formandus ad uirtutem anim9
dum tener eſt & facilis qnamlibet impreſſio-
nem admittere: quę ut nunc erit: ita & in reli-
qua uita ſeruabitur. Verum cum omnes ho-
mines deceat parentes quidem in primis eos
eſſe qui recte erudire ſuos liberos ſtudeant: &
filios deinde tales: qui parentibus bonis digni
uideri poſſint: Pręcipue tamen qui celſiore
loco ſunt quorum nihil neq; dictum neq; fac-
tum latere poteſt. Decens eſt itaq; principa-
libus artibus inſtructos eſſe: ut & fortuna. &
gradu dignitatis quam obtinent digni habe-
antur. Aequm eſt .n. qui ſibi ſumma omnia
deberi uolūt: eos debere & ſumma omīa de ſe
pſtare. Nec eſt ulla certior aut ſtabilior regnan
di ratio q̄ ſi hi q regna obtinent ab omībus dī
gniſſimi ōniu3 regno iudicēt. Quā ob re3 cū
ſis Vbertine primu3 quide3 nomē ſortitus qđ
fuit in ur̄a familia diu celebre: & ab eo nuper
illuſtratum. qui retro ſextus principatu3 ex ge
nere ueſtro tenuit. Deinde in hac uetuſtiſſima

urbe que & cũctarꝝ bõaruз artiũ ſtudiis floret & rerum omnium copia in hominũ uſus abũ dat ex principum genere. Atq; ipſo patre pri cipe natus; ſub ductus cuius & foelix urbis ſta tus & familie ueſtre clariſſimũ nomẽ excreſcit indies magnopere letor pro mea fide: tuaq; ac tuorꝝ beniuolentia: quod te uideo: tũ per parẽ tis diligentiaз: tuз maxime tuo iuditio ad bo nas artes: & pręclara ſtudia omni niſu propen ſum ferri. Et ſi eniз tria illa quę diximus a pa rentibus maxime deſiderari uideãtur: in quo ruз profecto ſingulis non ſũm qui negeз eos plurimum poſſe: pręcipue tamen cũ parentes nomina imponunt natis. Caſus nonnunq̃ ele ctio dat homini patriam. Bonas autem artes: atq; uirtutem ſibi unuſquisq; comparat. Que quidem pręomnibus quę poſſunt ab homi- nibus ſtudio quęri exoptanda eſt. Nam opes gloria: uoluptates fluxę res ſunt & caducę: ha bitus autem fructuſq; uirtutum perſtat in- teger: atq; ęternus manet: Hoc igitur ſi te commoneam ut Sedulo facias: tam & ſi ip ſe Libenter id Preſto: Video Tamen eſſe non

4

necesſarium? Quid .n. aliud poſſum monere te: ut facias q̃ quod ſemper facis : aut quem alium tibi ad exemplum uirtutis cõmendare quã te ipſum? Cum.n.ita ab ipſa natura &ani mi:& corporis dotibus conſtitutus uideare ut omnia magna ſperare de te liceat : tuq; adeo etiam maiora omnia pręſtes.ut non mõ ſpem ſed& uota quoq; omnium exuperes: Quid eſt quod aut adhoratione cuiuſq̃ fortius promo-ueri poſſis : aut cęterorum imitatione magis accendi : Tuo igitur nomine breue hoc opus ſuſcepi: & de liberalibus adoleſcentię ſtudiis: ac moribus : ideſt inquibus rebus exerceri in genuos adoleſcentes: quidue cauere conueni at adortus ſum ad te ſcribere: nõ quidem quo ipſe te : ſed ut per te cęteros id ętatis cõmone am & quom quid agendum ſit aliis pręfinio tu quod per te facis in te recognoſcas : Cum enim ſit homo ex anima corporeq; cõſtitutus magnuʒ quoddam ab natura conſecuti mihi uidentur: quibus eſt datum ut & corporis ui ribus & ingenii ualerent: Nam cum plurimos uideamus : quibus ſine culpa euenit naſcen-

tibus : ut & ingenio essent tardo & corpore in
becili : quantas gratias haberi naturę conue-
nit si secundum utraq; hęc: & integri sumus
& ualidi. Ita autem referet̃ digna naturę gr̃tia:
si nõ neglixerimus eius munera : sed ea rectis
studiis bonisq; artibus excolere curauerimus.
Principio igitur erit unicuiq; suum ingeniu3
per se spectandu3 : aut si minus p ętate3 nobis
ppendere id licebit : parentes cęteriq;: quibus
curę erimus aĩaduertere debebunt & in quas
res natura proni aptiq; fuerimus eo potissimũ
studia nostra cõferri: & in eis toto uersari con
ueniet: maxime uero qui sũt liberale ingeniũ
a natura cõsecuti sinẽdi nõ sũt aut inerti otio
torpere : aut illiberalibus implicari negotiis.
Omnino aũt liberalis ingenii primum argu
mentum ẽ studio laudis excitari: ĩcẽdiq; amo
re glorię Vnde oritur generosa quedam inui
dia: & sine odio de laude probitateq; cõtẽtio.
proximum uero parere libenter maioribus.
Nec esse bene monentibus cõtumaces. Nam
ut equi meliores ad pugna3 abentur q faciles

ſunt manu regi: & ad tubaꝝ clangore arectie auribus exultant. Ita qui iuuenum bene audi unt monitoribus & laudati excitantur ad bo num: uberis ſpem frugis ferre pręſe uidentur Quom enim bonū ipſum uirtutis hōeſtatiſq; faciem inexperti rerum conplecti ratione non poſſint quę ſi poſſet oculis uideri mirabiles ad ſapiētiaꝫ: ut inquit Plato & Cicero meminit de ſe amores excitaret. Proximum eſt abhoc gradu ut glorię laudiſque ſtudio ad optima conari uelint, amplius autem: &q ſunt in acti onibus pronti: fugientes otium: amantq; ſēp aliqd recte agere: bene diſpoſiti natura uiden tur. Nam ut in eiuſdem generis ſimilitudine uerſemur quēadmodum equi curſores melio res habentur qui dato ſigno protinus exiliunt nec calcarium ſtimulos: aut flagelloꝝ plagas morati ſubſiſtunt: Ita adoleſcētes qui cōſtitu tis horis ad ſolita ſtudia intermiſſaq; pauliſp exercitia: alacres ſine monitore redeūt: pręcla re conſtituti ad uirtutis opera habendi ſūt Sđ & ſi cominationes ac uerbera metuant: magis aūt ſi dedecꝰatq; ignominā unde naſcit̃ uere

5

cundia: quę est in ea ętate signum optimum
Bene igitur habet: si & obiurgati erubescant
& castigati fiant meliores suosq; pręceptores
ament: Nam & disciplinam amari inditio est
Nec minor uero ad omnem probitateꝫ haben
da: de his spes est: qui sunt natura benigni: ac
facile placabiles. Est eniꝫ in animo simile quo
dam quod & in corporibus: nam ut in his si-
gnificatio est bonę naturę nullo cibo abhor-
rere stomacum: sed quicqđ ingeritur facile ad
mittere & in alimentum confiare membroruꝫ
ita ut neminē odisse, aut aspernari: sed qcqd
dicantur fiat ue in meliorem partē habere om
nia bene ab ipsa natura cōstituti animi signū
est: Ac multa quidem in hunc modum sumi
a maioribus argumenta possunt: Quod uero
ad corporis habitudineꝫ attinet: molles carne
aptos ēē mēte scripsit Aristoteles. De reliquis
cōsulēdi erunt q per physonomiaꝫ deprhendi
posse unius cuiusq; ingeniuꝫ natiuosq; mores
profitentur: quā nos hic ratiōeꝫ totā relinqua
mus. Dingosci aūt plerumq;: diximus: ex in
dole potest adulescentibus nobis: quales uiri

futuri ſumus. Nam ab initio quidem ętatis
profert in quibuſdam natura probitatis futu
rę ſigna ueluti floſculos. Vnde bonę indolis
Iuueues dicimus: qui effigie ipſa oris & geſtu
c terisq; actibus ſpem de ſe bonaȝ polliceri ui
dentur. Quibus ut turpe eſt expectationem
hominum fallere: ita laudi hi dantur: qui ſi-
ne ulla tali ſignificatione probi tamen euaſe-
runt imitati pomoꝝ quoddã genus quę ſub
turpi atq; aſpero cortice ſuauem aſeruant ſa-
porem. Hinc bene pręcipiebatur a Socrate ut
adoleſcentes in ſpeculo ſuam imaginem cre-
bro cõtemplarentur: ea ſilicet ratione: ut hi qui
bus ineſſet ſpeciei dignitas uitiis illaȝ non de
honeſtarent: qui uero deformiori ſpetie uide-
rentur formoſos ſe ex uirtutibus reddere cura
rent. Magis autem id ipſum conſequi fortaſſe
poterũt: ſi nõ taȝ ſuaȝ ſpeciem: q̃ alieos ꝓbati
hominis mares: & uiuuȝ ſpeculuȝ intuebun
tur. Namq; ſi. P. Scipio &. Q. Fabius q̄d om-
nibꝰ fere generoſis mẽtibꝰ uſu euẽit: illuſtriũ
uiroꝝ contẽplandis imaginibꝰ excitari ſe ma
gnopę dicebãt: q̃ res iuliũ quoq; cęſarem uiſa

6

magni Alexādri imagine ad summā re℞ accē
dit. Quid consentaneum est euenire quom ip
sam uiuam effigiem: & ad huc spirans exem-
plu3 intueri: q̄q̄ imagines fortasse maio℞ ma
gis ad ęmulatiōe3 glorię animos excitēt: prop
terea quod hominis pręsentia minuere plerūq;
gloria solet: & uiuentes comitari consueuit in
uidia: ad exemplum certe uirtutis ac moru3 &
ad omnē doctrinam ut uiua uox: ita & uiui ho
minis mores plus ualent. Debet igitur studio
sus adulescens: quem uirtutis uęreq; glorię
desiderium concitat: unum aliquęm pluresue
quos uereatur diligere probatissimos uiros:
quorum uitam ac mores: quautum p̱ ętatem
licebit imittetur. Illis aūt. cęterisq; natu maio
ribus cum ōni tempore habenda sit grauitatis
atq; modestie ratio: tū ẜo maxime corā iunio
rib⁹ custodienda ē. Iuuenum.n.etas prona est
ad peccādum: ac nisi maio℞ exēplis auctorita
teq; cōtineat̄: facile sēper in deteriora ꝓlabitur
Et quoniam insunt ipsis ex ętate ꝓprii mores
quod & reliquis quoq; ętatibus accidi ex eis q
boni sunt usu pręceptisq; confirmandi erunt

& iuuandi: qui uero mali atq; illaudabiles cor
rigendi. Quorum hi quidem naturam secuntur
tantum: quidam autem experientię defectum
alii uero utrumq;. Sunt. n. imprimis natura lar
gi ac liberales: propterea q̄ non sunt experti in
digentias: neq; opes eis labore proprio quęsitę
sunt. Non. n. solet fieri ut temere dissipet q̄ cu3
labore congregauit: Simul & quod super ab-
ūdat in eis calor ac sanguis nō modo ī nutri
mentum corporis sed & augumentum etiam:
quod contra fit in senibus cōtraria id efficien-
te ratione: quē igitur eum speremus futurum
senem q̄ sit inadolescentia tenax atq; auarus
Non quidem quo permittendę sint eis largitio
nes quas exercere cum discretione numeru3 p
sonarum: meritorumq; nesciūt: sed corruptę naturę
atq; illiberalis ingenii sit inditium. Hi igitur
adquęstuosas artes faciunt: aut manuale opus
aut negotiationem: ad curam rei familiaris
pręcipue: qui & si nobiliores fuerint: quādoq;
artes assecuti: illas tn̄ semper ut cętera ad igno
bilem q̄stu3 redigunt: queq̄d3 res ē ab īgenuis
mētib9 p̄rsus aliēa q̄d q̄d sūt bōe spei multaq; ac

magna sibi facile promitunt: ac preceteris lon
geuam etatem: ut quibus exuperat naturalis
calor tamq̄ ad omne opus: & in omne tempus
suffecturi. Ac propter hoc ipsum magnanimi
sunt & alti cordis: quoniam est ea uis calidi ut
sursum ferat: unde fit: ut sint arrogantes & iu-
xta flaccuȝ monitoribus suis asperi & cōtume
liosi aliis se ipsos efferentes: appetunt enim ex
cedere: propter quod uolentes: uideri multa
nosse faciles sunt operta reuelar̄: & se ipsos iac
tantes: plerunq; mendaces inueniuntur simul:
& quia inexperti sunt: existimātes uera dicere
in plurimis falluntur: Ab hac autem mētiendi
uanitate deterendi sunt maxime: Primum ꝙ
assueti in iuuentute mentiri morem hunc uiri
seruant: quo nihil est turpius: deinde ꝙ prope
nichil eque maiores offendit q̄ mēdacia: adule
scentū: qui studeant pridie nati senes fallaciis
circūuenire: Proderit aūt si ad moueant̄ paruȝ
loq & raro nisi iussos dicere. in multo nāq; ser-
mone est aliquid semper ꝙ rephrendi possit ꝙ
si in alterutro est peccandū: multo sane tutius
est tacere q̄ loqui. Nam qui intempestiue tacet

hoc in unum peccat ꝙ tacet loquendo autem in multis errare contingit. Prouidendu3 etia3 ne fędis atq3 inhonestis sermonibus asuescant Nam ut est a poeta gręco dictum: & ab apostolo Paulo repetitu3. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Secundum autem superiorem ratione3 quonia3 sunt excelentię cupidi sunt etiam uerecundi quonia3 inhonorari metuunt: & castigationes parentum: magistriq3 ex recenti meminerunt: simul & quoniam inepxerti sunt facile refelli se posse arbitrantur. Sunt item creduli nimis ex defectu namq3 experientia rerum uera credunt esse quecumq3 audiunt: atq3 etiam defacili mutāt opiniones quoniam sunt eorum humores in motu ppē augumētu3 corporis: & abundat calor: q maxime ad motiones facit. Anima ūo cōplexione3 sequitur corporis. Ideoq3 ut facile carentes concupiscunt: ita potiti satiatur cito Passiones ūo sua maxime ꝑsequntur: & omnia faciunt ualde: quoniam cōcupiscētias habēt acutas: quas calor īcitat: neq3 uigēt ratiōe & prudentia: quę illas moderari possint: ego ūo iuxta terētianū

Sosiam non iniuria id arbitror apprime in ui
ta esse utile: ut conmode fiant omnia ac ne qd
nimis. Sunt quoq; miseratiui: nec maligni
moris: quoniā a generatione pximi sunt beni
gnum habentes sanguinem cęterosq; ex se ex
istimant q̄ pauca omiserunt. Quaʒ ob reʒ eos
credunt in iuste pati. Maxime uero gaudent
amicis & sodalitates amant quas plerūq; ea-
dem die & inneunt & dirimunt: Iuxta has igi
tur aīaduersiones erit adhibenda doctrina: &
boni qdē mores adiscendi: mali ūo aut minuē
di aut prorsus eradicandi erunt: Et de cura iu-
uenum cuʒ plurimum domesticę disciplinę p
missum est: nonulla tamē solent legib9 diffini
ri. Deberēt aūt ut fere dixeriʒ oīa: naʒ & rei pu
blicę ītē iuuētutē ī ciuitatib9 bene moratā ēē
& si fuerint adulescentes ratiōe īstituti: erit idq
dē utile & ciuitatibus: & ipsis bonū. maxīe ūo
ut spetialius dicamus: ab his peccatis phibēdi
sūt: in quę facile natura ab ipsa ętate deducūt
Habent eniʒ: & ętates sua ppria quędam uitia
Adulescētia libidinibus ęstuat ętas media ābi
tione iaciatur senectus cupiditate auariciaq;

consumitur: non quo ita omnes habeant sed
quod in hęc uitia ex ętate proniores sunt ho
mines. Curandū est igitur ut iuuenes q̃ ma
xime diu integri seruentur immatura namq;
uenus: & animi: & corporis uires eneruat: ꝙ
erit si a choreis cęterisque huiuscemodi ludis
& item ab omni muliebri frequentia arcean
tur aut si nichil de his rebus loquātur: aut au
diant: nam cum ipsi per se ętatis feruore ad
uenerea rapiantur: nulla erit spes reliqua: si
malignus quoq; consilio comes accesserit: prę
cipue uero si nunq̃ ipsi erunt ociosi: sed semꝑ
in aliquo honesto mēbroꝝ: aut animi labore
detineantur. Otium enim ad libidines: & ad
omnem intemperantiaȝ pronos efficit. Itaq;
adolescentes nimia sospitate laborātes multo
conueniet labore sanari: nec uero his ociū tan
tum: sed & solitudo quoq; uehementer est ini
mica: quę infirmum animum assidua taliuȝ
rerum cogitatione demulcet: nec alio diuerti
sinit: ut enim qui desperatione tenentur soli
tudini minīe credēdi sūt: & ita qb⁹ uoluptate
d̄uictus est anim⁹. itaq; & ab ōni fęditate ac

nefaria turpitudine. & prohibendi sũt etiã ma
gnope custodiendi: Non nisi hiis cõmittendi
quoruʒ mores: & uita õnis pfecta sit: quoꝶ q̃
non iam exẽplo peccẽt: sed auctoritate dete
reantur quemadmodum teneris arboruʒ uir
gultis stipites alligantur ne aut propria mole
aut ui ulla uentoꝶ deflecti possint: ita & iuue
nibus adhibendi sũt comites quoꝶ mõitis dis
cant: & conscientia rethrantur: & imitatione
proficiant. Continendi sunt etiã ne aliis: que
sũt circa uitã ĩmoderatioꝛs fiãt. Nã sup fluus
cibus ac potus: & somni abundantiores ex cõ
suetudine magis sunt: non quo uariis habitu
dinibus corporum plus minusue deberi ex his
rebus negem: sed quod in omnibus homini
bus natnra paucis adiumentis contenta sit: si
necessitatem spectemus: siuoluptatem nihil il
li possit uideri satis. A uino ũo ĩ ea ętate maxi
me sũt arcẽdi: cuiꝰ minus usus: & ualitudini
bone inimicus ẽ: recte rationis usuʒ magno
pere perturbat. Qua in re nequaquã mihi ui
detur improbanda lacedemonioꝶ ratio: qui
ebrios seruos exiberi ĩ cõuiuiis suis curabant

non quidem ut eorꝝ insulsis sermonibus: au
foedis actibus delectarentur. Nam ĩ humana
uoluptas ẽ damno hominis: aut uitio delecta
ri hominem: sed ut adolescẽtibus suis exẽplo
ostenderent: q̃ esset turpe temulentum uideri
Sunt igitur ut ab ãnis teneris asuescant ita po
tandi pueri ut illis magis aqua temperetur: q̃
limphetur uinum: & iã sobrie quidez ac raro
ut magis ad moliendum cibum q̃ adminu
endam sitim datum potus uideatur. neq; n.
dceet nõ ꝙ mõ ad uirtutẽ sed ad bonã quoq;
ualitudinem pertinet. Ventre cibum potũue
metiri: aut hibernis noctibus sõnos ęquař aut
uoluptatibus modum satietate pręfinire: sed
ratione moderari omnia: & ita assuefieri ut
iuueniles inpetus facile frenare possimus arbi
trariq; non omne quod ꝑ potentiã uel occasio
nez facer͂ liceat decere: ut faciam9. Ante õnia
uero decet bene institutum adolescentem rei
diuinę curã respectũq; nõ neglire: eaq; opiõe
ibui abieũte ętate. Nã q̃d erit illi inter hões
sãctũ cui diuinitas despecta sit: nec ũo usq; ad
ãniles decet supstitiones prouehi: ꝙ ĩ ea ętate

10

damnari plurimu3 solet: & irrisioni patere sed
adcertū modū: q̃q̃ qs mod9 adhiberi in ea po
test in qua ōne q̄ possumus īfra modū ē. Prę
cipue uo q̄ ī ōni ętate abhominabile ē monē
di sūt nō execrari diuina: neq3 sacra nomīa ir
risioni habere: neq3 spōte facile iurare: Nā q
temere iurāt: crebro peierare cōsueuerūt: pxi
me aūt senib9: ac maiorib9 natu plurimū reu
rētię adhiberi cōuenit eosq3 parētū prope loco
existimarī: ī quo erat romana iuuētus uetusto
mor̄ pclare īstituta: quę senator̄s quos patres
appellabāt: qua die haberet̄ senat9 deducebāt
ad curiam: ibiq3 assidui prę forib9 aderant: di
missioq3 senat9 r̄ducebāt frequētes domū: quę
nimiꝶ erant: rudimenta constantię patientię
q3 in prouectiori ętate pręstant. Qui ergo iuue
nes libenter senibus hęrent: nec ab his facile di
scedunt a quibus pficere possunt hi nō temer̄
uelle uident̄ ętate3 uirtute pręuenire: Institu
endi sunt pterea quo pacto deceat admittere
uenietes: quo abeuntes dimittere: ut oporteat
uerecūde salutar̄ maior̄s. mior̄s: humāiter col

ligere: amicosq; beniuolos familiariter cōue-
nire: que cū in ōnib9 apte sedeāt tū ūo ī pricipi
bus: & eoꝝ liberis spetiosa uident: & notatur
in his maxie in quoꝝ morib9 atq; ōni uita fa
cilitas qdem amari solet: ğ uitas uero laudari:
utrobiq; tñ uerēdu3 ē: ne ul' hęc ī agrestē seue
ritatē aut illa ī scurilē leuitate3 exeat. Hęc aūt
ita cōsequi poterunt si se facile qsq; argui mo
neriq; patiatur: que ratio in omni ętate: & cau
sa atq; cōditione salutaris est. nam ut obiecto
speculo faciei nrę mēdas cognoscimus: ita &
castigantib9 amicis errores perpēdim9 animi
qui proximus est ad emendationem locus: hi
autem facillime deceptioni patent: qui nihil
audire possūt quod cōtristet. imbecillis ē eni3
stomaci ferre nisi delicata nō posse: decet ita
q; & male dicentes pati posset obiurgātes audi
re. Na3 qui se nō patitur presentē argui: non
facile solet cum est absens defendi. Veru3 eos
maxime qui sublimiore sunt fortuna: & ī quo
rum manibus nrbium populorumq; Ius est:
decet non modo facile: sed etiam libenter be
ne monentibus audire: Quanto & ipsi per mul

itam licentiam proniores sunt adpeccandum :& eorum peccata obesse pluribus solent ac eo qdē magis curādum quod pauci sunt q dicere eis q̄ uerū decensq; sit audeant: pauciores qui uelint audire: Nā q uult uerū audire facile inuenit a quo audiat. Itaq; mirū uideri potest: si sit qspiā bonus aut sapiēs inpotēti statu ac magnis fortunis nat9: nec aduersū umq̄ casū expt9: & siquis eiusmōi hūc ꝑquodā quasi terreno deo amādū colēdūq; existimo: quippe cū inter afluentiam rerum ad omnes uoluptates suppetētiū ad facultatem assequēdi quęcūq; cupierint: & adulatoꝝ īgētē copiam: q solēt ex stultis īsanos facere: uix ratiōi ac recto iuditio uacat uspiā locus. Id pulchre plato sētiebat. & cōmode paucis uerbis significauit qē nos locū huc aduerbuȝ ex gorgia trasferamus: difficile est .n. inquit: & plurima laude dignum in magna pccandi licentia iuste uixisse. Sed & nimia quoq; parētum indulgentia emoliri atq; eneruare adolescētes cōsueuit: quod ī his plerūq; māifestū ē: q sub uiduis matrib9 ꝑ delitias sūt enutriti

placet igit͂ que ē apud quosdam gentium con
suetuo: ut liberos suos. aut exstra ciuitatē aut
certe extra domum apud cognatos: amicosue
educare curēt: quos & si plerūq; īdulgentiores
inueniret. Hoc ipsum tñ ꝙ in aliena domo ui-
uere se ītelligant solutiorē illis licentiaȝ adimit
et melioribus studiis que liberalia dicimus in
tentiores reddit: de quibus tēpus est iaȝ nos di
cere. Liberalia igit͂ studia uocam9: q̄ sūt hoīe
libero digna: ea sunt quibus uirtus: ac sapīa
aut exercetur aut colitur q̄bus que corpus: aut
animus ad optīa queq; disponit͂. unde honor
& gloria hominibus queri solet: que sunt sapi
enti prima post uirtuteȝ ꝓposita premia: nā ut
inliberalibus ingeniis lucrum & uoluptas ꝓfi
ne statuit͂: ita ingenuis uirtus & gloria. Opor
tet igitur aprima infantia his intendere & ad
sapientiam omni studio conari: Nam si nulla
est priuataruȝ artium etiaȝ earum que minus
acuminis exiguut quam excelenter asseq̄ quis
possit nisi a teneris annis illis incubuerit: Quid
de sapientia iudicabimus: que tam multis ma
gnisq; rebus cōstat: & in qua arte toti9 uite pre

cepta rationesq; continẽt: Nõ erimus pfecto: quõiã sapiẽtes & :haberi: & ẽẽ uolumus oĩes: Nõ erimus inquam in senectute sapientes: nisi iuuenes primũ bene sapere ceperimus Nec ũo suscipiẽdũ ẽ: quod õnibus pene uulgo ẽ usur patum: ut existimemus eos qui iuuenes supra ętatem ratione sapiant maiores facto desipere aliqñ solere: q̃q̃ & hoc iqbusdam nõ ab horre at ab physica ratiõe: qbus cũ ĩ puberib⁹ sensus uigeat: crescente postmodũ etate marcescunt Quo ĩ generẽ ẽ senex q dã adulescẽte cõfutatus obscuru3 ẽ aũt utriusq; nomẽ: cu3 enim is prę ter ętatem prudens probusq; haberetur: seniq; ad miraculu3 illũ ostenderent. Erit igitur inqt inquit insenectute demẽs qui sit in adulescen tia ta3 sapiẽs: & ita quidẽ uoce sublata ut adu lescens audiret. Ille ũo innati acuminis nihil oblitus: atq; in eum protinus cõuersus: tu ergo inquit prędare in adulescẽtia sapiens extitisti fuisq; illum: ut aiunt: armis confodit. Et est quidem ex natura in plerisque iuuenibus tãta ingenii celeritas ad intelligendum: & ad in ueitigandum tantum acumen ut uel sine mul

ta doctrina de rebus maximis loqui possint sententiasq; dicere grauissimas quorũ ingenita uis si eruditiõe corroboret̃ iuuet̃q; disciplĩa sũmos uiros parere ea res solet. Vt igit̃ hi diligent̃ curãdi sunt ita nõ negligẽdi q mediocri ualẽt ingenio qn uel hoc potius iuuãdi q̇ ẽ in eis uis naturę defectior · Omnes tñ a pueritia studiis laboribusq; mãcipãdi: dũ faciles animi iuuenũ dũ mobilis ętas: ut ẽ maronis uersus: at eo magis tũc ĩsistẽdũ quo ętas illa eruditiõi aptior ẽ q̃ cęterę: q̃q̃: & õni ętate discendum ẽ nisi fortasse turpius aliquãdo ẽ discere q̃ nescire: Quodq; cõtra iudicauit cato ille portie familie prĩceps qui latinas litteras prope senex: grecas iam certe senex edidicit: nec credidit seni t̃pe discere q̇ esset pulchrũ hõi scire: Socrates etiã tãtus philosophus iam etate prouecta fidibus operã dedit digitosq; suos magistro formãdos cõmisit. Cũ nostros interea iuuenes si placet deo prę molitię discere pigeat: & uix dũ ablactatos pudeat sub magistro ẽ: q tamen iudicio proprio minime cõmittendi sunt sed

bonis artib9 ad bōa rectaq; studia sūt inducēdi Na3 alii qde3 laude: & p spē honoris alii munusculis blāditiisq; aliciēdi minis alii flagrisq; cogendi erūt: atq; hęc quidem omnia ita rite pēsāda: ratiōeq; moderāda ut & ī eodē īgenio uicissim hiis artibɔ preceptori utāť: & caueēdu ut neq; nimiū illis faciles: neq; nimium seueri sint. Nā ut nimia licētia bona3 indolem soluit ita: grauis: & assidua castigatio ingenii uim e neruat: natureq; igniculos in pueris extinguit qui du3 timent oia audere nihil possunt: fitq; ut pene sēp errent dum insingulis rebus errare se timent: maxime uero inquibus supabūdat nigra colera laxius continēdi erunt eosq; plurimum suo arbitrio cōmitti conueniet: & liber tate iocisq; oblectari: in quo genere cōplexiōis non omnes quod aristoteles uoluit: sed pluri me certe ingeniosiores sūt. Ve℞ euenit ut ple riq; ingenio liberali prędìti dum recta studia seq ipso cōtendunt aut manu iniecta reuocāť aut quibusdam oppositis quasi repagulis incursus subsistere cogunť aut alio diuertūť: plurimis. n. angustia rei familiaris īpedimēto fuit

quę liberꝝ animū: & ad meliora natum quęsiui coegit inseruire: taꝫ & si per extremas dificultates generosa natura solet in altum emergere: & magis profusa reꝝ copia q̄ summa inopia bonis īgeniis nocere cōsueuit. Cum de his nō sine īdignatiōe nō dici soleat o q̄ magnus hic erat futur⁹ uir si in minorib⁹ esset fortunis natus q̄busdaꝫ parētū īpiuꝫ & ab īfantia suscepta cōsuetudo obstitit. Naꝫ & ꝙ minorib⁹ nobis cōsuetū est facile id maiores facti sequi solem⁹ & pueri libēter parentum studiis qb⁹ innati atq̄ ī nutriti sūt dari se patiūtur. sed id ꝙ est ī ciuitatib⁹ consuetum plurimuꝫ sequimur tanq̄ sit id optimuꝫ factu: quod cęteri & probant & faciūt. Ergo di ficilima omniuꝫ est ea deliberatio nam aut libera non est aut ad eam non nisi falsis opiniōibus imbuti ex mala consuetudine: & hominum peruerso sermone uenimus. Datuꝫ tāmen est quibusdam munere dei singulari út ipsi per se rectam uiaꝫ sine ullo duce: & inire & tenere potuerint. Paucis illis quideꝫ: & quos ęquus: ut ait poeta Iupiter: amauit aut etiā genuit ut fabulis quoq̄ aliq̄d

demus Qualeȝ in primis Herculeȝ accepimus quod & greci tradūt & latini post eos meminerunt: hic enim cum duas cerneret uias unam uirtutis alterā uoluptatis: forte id etatis agēs qn̄ de tota uita deliberatio sumēda est: in solitudineȝ secessit: ibiq; multuȝ ac diu secuȝ cogitās: ut ē ea etas ībecilli iudicio cōsilioq; uirtuteȝ tādeȝ reiecta uoluptate cōplex9 ē. Vnde sibi p multos ac ḡues labores opiniōe hōinuȝ inter in coelum extruxit. Ita igiť ille. Nobiscū aūt bn̄ agitur: si p̄ceptis manuq; deducimur ut pbi sim9: aut si ui ēt necessitateq; ad id cogamur: ē enī felix necessitas que cogit ad bōū Quā q̄ & tibi quoq; ubertīe id uideo in pte cōtigisse. n. Cū due sint ex studiis atq; artib9 hominū que p̄cipue: que & ad excolēdā uirtutā & ad parādaȝ gloriā maxīe sūt affines armoꝝ uidelicet ac litteraꝝ disciplina: liceretq; tibi p parentis indulgētiaȝ solam militarem: que familie uestre prope peculiaris est persequi. Tu utramque ita es. & industria & studio tenaciter complexus: ut equalibus tuis longo interuallo post habitis cum maioribus quoque

certarē ī utroq; laudis generē possis· Probe igr̄
facis qui & militarē disciplinā ī qua semꝑ tui
maiores exceluerūt nō negligis : & ad uerterē
hāc domesticā gloriā nouā etiā litteraꝶ laudē
adicere tētasti: neq; n. imitari eos studes . Est
aūt hoꝶ nostris tēporibꝰ turba īgens: qui sibi
opinioneꝫ dotrinę ut dedecus abhorrent . Ha
ud licinii qōdā romanoꝶ īpatoris sētētiaꝫ pro
bas: qui litteras uirus ac pestē publicā appella
bat multo magis ꝙ ille ait beatas fore res pu
blicas: si uel studiosi ea sapientię regerent uel
eaurm rectores studere sapientię contigisset .
Et quidem ꝙ ueruꝫ est litteraꝶ disciplinę neq;
demētiam adimunt : neq; malignitatem quī
magis ut eos qui ad uirutem: & sapientiā na
ti sunt magnoꝑe adiuuant· Ita ꝑ sępe sūt aut
inditia stulticię detegendę : aut instrumenta
ꝑnitiosioris iniurię. Nam & claudium ne a ro
manis principibꝰ discedamus sane doctum ac
cepimus : & neronem eius priuignum atq;
in prinicipatu succesorem eruditum in primis
constāt : quorum prior insignis uecordię fuit.
Alter crudelitate atq; omnibꝰ flegitiis conta

minatus qui tñ sub obtentu demẽtię dixit ali
quãdo optare se litteras nescire: q̄ & optãdum
sibi profecto fuerat: si modo non alia ratiõe q̃
litterarũ ĩgnarus esse clemẽs potuisset. Sed opi
nor eum si etiã litteras quoq; quę male apud
se habitant eicere sibi prosus licuisset tam ma
ture ac libenter facturũ fuisse q̃ illã simulatã
ad tẽpus dementiã exuit nec cui uirtutũ aut
bonarum artiũ reliquus in se locus esset. Cõtra
ũo iacobus de cararia ꝑauus tuus: & prudens
uir: & princeps magnanimus ipse quidem nõ
magnopere doctus mirũ tñ inmodũ doctos
colluit: ut id unum fortunę suę defuisse iudi
caret q̄ non esset quantum modestum homi
nem optare liceat eruditus & ĩ senectute quidẽ
optare consequi uno non facile: nisi ab initio
ętatis studio laboreq; nobis doctrinã paraue
rimus: paranda sũt igitur in iuuẽtute solatia
quę honestam senectutẽ possint oblectare: nã
quę sunt iuuentuti laboriosa studia ea erunt
iocunda ocia senectuti. Et sunt in hac re sane
magna pręsidie siue contra languidũ corporẽ
remediũ quęrimus: siue solicitis occupatiõibus

ſolatiū. Nam cm duo ſit genera uitę liberalis. unū qꝫ totū ī otio ac ſpeculatiōe ē. Alteruꝫ qꝫ in actiōe negotioq̄ cōſiſtit. In priore qdē q̄ ſit neceſſaria cognitio uſuq̄ſcripturaꝝ nemiē exiſtimādū ē later. ī poſterior ūo q̄ ſit utilis facile hic dignoſci poteſt. Nā q ad res gerendas animū applicāt: omitto quātū & preceptis illoꝝ q ſcripſerunt & eoꝝ exēplis de qbus ſcribitur prudentiores fieri poſſunt. Sed ſiue rē publicam adminiſtrent: ſiue foris ībellis: aut domi ī ſuis amicoꝝq̄ negotiis uerſent: nō habēt fatigati qua alia in re iocundius acquieſcere ualeant. cum etiam incidant tempora: & hore in quibus ab huiuſmodi rebus uacare neceſſe eſt nam & a re. pu. ſępe. īuiti prohibemur: & non ſemper gerunt bella: & ſiguli dies noctesq̄ aliquid habent domi quo cotineri: & eſſe ſeorſū oportet: ī hoc igitur tempus cum nihil nobis per otium agere foris licebit lectio libriq̄ ſuccuret niſi prorſus ſōno indulgere aut inerti ocio tabeſcere uoluemus: aut morem imitari domitiani principis qui ſingulis diebus certis horis ſecretus ab omnibus ſtilo ferreo muſcas

insectabatur. Fuit hic q̄dē Vespesiani filiꝰ Titi uō minor nactu frater: utriq; profecto lōge ī par: īmo uero tāto omniū deterrimus quanto Titus probatissimus est omniū habitus: quē historię delitias humani generis appellauere Itaq;: & eius memoriā taʒ. celebris est q̄ illius exacrabilis: libero. n. iuditio dere bꝰ uitaq; hominū posteritas utit̄: q̄ nec uituperare ī pbos metuit: nec laudes inuidet bene meritis: Qua q̄dē ī re magna est: ut uidemus prerogatiua principibꝰ: īmo uero prope dixerī necessitas ꝓposita bene gerendaruʒ reꝝ: si iuditium hominum: & famę apud posteros ęternitateʒ spectar̄ uelīt. Nā ī cęteris q̄deʒ humilioribꝰ magnia ui ac uirtute opus ē: ut in lucem emergant: & eoꝝ peccata suę sortis obscuritate tegantur. In principibꝰ uero & magnis uiris: probitas: siue ꝙ rara sit ī multa fortuna: ac ꝓpterea magis admirationi habetur: siue ꝙ ex fortunę splēdore magis illustretur: ea uel si modica ē p̄clara ac īsignis habet̄: malefacta aūt nec latē r̄ q̄uis secr̄ta possūt nec cogita dui taceri: illi. n ipsi q̄ aut mīstri sī uoluptatū: aut socii criū cō

consciiq; factoꝝ efferunt :& primi damnant.
Quo in genere eius ipsius domitiani demen
tiaꝫ ex cubiculariis unus urbano schomate no
tauit: aliquãdo cũ interrogatꝰ esset: ne quisq̃
cum domitiano intus: respõdit ne musca qui
dem:quasi ille suo ões stilo substulisset:huic
eius occupationi taꝫ ĩ decore ueniaꝫ forte pos
set indulgeri: si modo cõstaret qdnaꝫ per hye
mem solus agere consueuisset:aut si non ma
iore odio ex cęteris facinoribus:q̃ ex hoc aucu
pio tam foedo irrisione se dignum prębuisset.
Naꝫ ꝙ scipio dicere de se solebat nunq̃ minꝰ
solum.aut ociosum esse:q̃ cuꝫ ociosus:aut so
lus uideretur non facile cui uis potest:cõtinge
re:sed solis magnis ingeniis atq; excellenti uir
tute pręditis:tam & si nihilo mihi uidetur mi
nor qui contra & in turba solitudinem serua-
re potest:& in negotio quieteꝫ:ꝙ de catone q
dem scriptum est :qui interea duꝫ senatus co
geretur lectitare in curia libros frequens sole-
bat unde ni mirum & in rem peęsentem: & in
omne tempus saluberrima patrię consilia dic-
tabat. Quod si pterea alius nullus ex litteraꝝ
studiis fructꝰ haberet: q utiq; & plˀrimi sunt&

maximi satis: tamen abeunde magni uideri debet res momēti: q interea dum attenti legimus plerisq; auocamur: quę nō possemus sine turpitudine cogitare aut reminisci sine molestia. Nā si qd ē aut ī nobis ipsis: aut ī fortūa nr̄a quod nos offēdat hac facile ratiōe leuamur: p̄t id quod mirabiles uoluptates in animis hominū doctrinaꝝ studia pariūt: & uberimos afferūt ī tēpore fruct⁹ si qn̄ bonā mētē: & ei culturę idoneā tale semen inciderit. ergo cū soli sum⁹ ab ōnibus: & cęteris curis uacui: q ager meli⁹ possumus q̄ libros cōuenire ubi sunt omnia uel amoenissima ad cognoscēdū: uel ad bene sancteq; uiuendum efficacissima. Nam cum ad cętera quidē plurimū ualēt: tum ūo maxime ad saluandam uetustatis memoriam necessaria sunt monumenta litteraꝝ quibus res hominum: gestę fortunę: euentus inperati: naturę insolita opera: & super his omnibus ratiōes tēpoꝝ continent. Memoria etenim hominū & quod transmittitur p manus sēsim elabitur & uis unius hoīs ęuum exuperat. Quod autē libris bene mādatum est perpetuo manet nisi

pictura forsitam: aut exciso marmorum: aut
fusio metalloꝝ pōt etiam tale qddā pręstare
uerꝝ ea nec signāt tempora: nec facile uarieta
teꝫ indicāt motionū: & exteriorē tm̄ habitū ex
primūt: ac labefactari facile possūt. Quod aūt
litteris traditur: nō mō hęc quę dicta sunt effi-
cit: sed & sermōes quoqꝫ notat: & cogitatꝰ ho
minū effingit: ac si pluribꝰ exemplariis uulga
tum est nō facile pōt interire: si mō & dignitas
accedat oratiōi. Naꝫ quę sine dignitate scribū
tur: ea nec sortiūtur fidē: nec subsistere diu pos
sūt. Quę igit̄ potest ēē uita iocūdior aut certe
cōmodior: q̄ legere semper aut scribere: & no-
uas quidem existētes res antiquitatis cogno-
scere: p̄sentes uero cum posteris loqui: atqꝫ ita
omne tēpus quod etiam pręteritum est & fu-
turum nr̄uꝫ facere: O pręclaram supellectilem
libroꝝ in quā: ut nos: & O iocūdaꝫ familiam
ut recte Cicero apellat: utiqꝫ: & frugi & bene
morigerā: nō. n. obstrepit: nō inclamat: non est
rapax: nō uorax: non cōtumax: iussi locuntur
& iterum iussi tacēt: semperqꝫ ad omne impe-
rium pręsto sunt: a quibus nihil unquam nisi

quod uelis: & quantum uelis audies. Eos igitur qm̄ nostra memoria nō est omniuȝ capax ac paucoꝝ qdeȝ tenax: & uix ad singula sufficit: secūdę memorię loco habēdos asseuerandosq; censeo. Naȝ sunt littere qdeȝ ac libri certa reꝝ memoria: & scibilium omniū cōmunis apotheca: idq; curare debemus ut quos a prioribꝰ accepimus: si nihil ipi ex nobis gignere forte possumus ītegros atq; īcorruptos posteritati trāsmictamus: Eoq; pacto: & his q post nos futuri sūt utiliter cōsulemꝰ: & his q ꝑterierunt uel unā hāc suoꝝ laboꝝ mercedē repēsabimꝰ In quo iuste forsitan possumꝰ quoddā sęculū ꝓximasq; supiores ętates accusare: indignari quidē licet ꝓficere aūt nihil. q꜊ tam mlta illustrium auctoꝝ ꝑclara opa deperire passi sunt. Et quorūdam qdem nomina sola summis tñ laudibus ornata. Aliorum etiam pars uigiliarum: & fragmēta quedā opum ad nos ꝑuenerūt: unde fit ut ex splēdore laudū ac nois opa desideremꝰ illoꝝ hoꝝ uero reliquos labores depisse id īdignemur ex eaꝝ reꝝ q̄ ſupant adhuc excellētia: ac dignitate: tā etsi ea ipa iple

tisq; partiũ suaꝝ tã uitiose corrupta quędam
etiã intercisa ac mutilata suscepimus: ut pene
melius fuerit ex his nihil ad nos puenisse. Sed
ĩ hac iactura que maxĩa ẽ: nõ debet id mĩimũ
uideri quod res plurimas nr̃s atq; italię facta
cognitiõi dignissĩa: ꝓmagã pte latere nos cõtĩ
git: quoꝝ notitia cũ libris simul ac mõimentis
eoꝝ periit. Sicq; q barbaroruȝ rex gestas noui
mus plerasq; ex nostris casus libroꝝ ignoram⁹
Et ẽ eo deuẽctũ ut latĩe quoq; historię: & cogni
tiõẽ: & fidẽ a gręcis auctorib⁹ exigam⁹. Pl̃rima
nãq; taliuȝ quę apud nos aut anguste ꝑscripta
aut ꝑrsus ĩcognita: late apud eos r̃piũt̃ diffu
sa: q̃q̃ & ea ipsa greca oratio q̃ nostris maiori-
bus ẽẽ quodã domestica ac ꝑfamiliaris solebat
apud suos pene int̃iit: apud nos uero ꝑrsus ex
tinta est: nisi pauci qdã q hac ętate illi incubu
erunt: iã e sepulchro ĩ lucem reuocẽt. Sđ redeo
ad historiã cuius eo grauior ẽ iactura: quo eius
rei cognitio: & utilior & iucũdior. nã libralib⁹
qdem ingeniis: & his q ĩ publicis r̃b⁹ & hõium
conmunitate uersari debent. conuenientiora
sunt historię noticia: & moralis philosophię

studiū· Cętere q̄dē .n. artium liberales dicunt̄ q̄a liberos hoīes doceāt. philosophia uō icirco est liberalis quod eius studiuз liberos hoīes ef ficit: In hoꝝ igit̄ altero pręcepta q̄d seq: q̄d ue fugere conueniat: in altero exēpla iuenimus: In illa .n. ōniū hoīū officia reperiuntur: & q̄d queq; deceat: in hac uō ꝙ dittū factūue ē suis quodq; temporibꝰ adiicendum est: ad hęc nisi fallor & t̄tiū .i. eloquētiā: q̄ ciuilis sciētię ps q̄ dā ē ꝑ philosophiā siq̄dē possumꝰ ratiōe setire ꝙ ē i ōni primū: ꝑ eloquētiam grauit̄ ornateq̄ dicere qua una re maxīe cōciliāt̄ multitudinis animi: ꝑ historiā uero in utrūq; iuuamur. Nā si senes id circo prudentiores iudicamus eosq; libenter audimus: ꝙ ꝑ longam uitam: & inse multa expti sunt: & in inaliis pleraq; uiderūt atq; audierunt: quid de hiis est iudicandū qui multoꝝ seculoꝝ res cognitu dignas memori ter norunt: & ad omnem casum ꝓferre illustre aliquod exemplu**з** possunt. Ex q̄bꝰ id efficitur quod est sūmi uiri: & omnino excelentis inge nii: ut & optime discere quis possit: & studeat q̄ optime facere. Erant autem quatuor q̄ ꝑue

ros suos greci docere cõsueuerũt: litteras: luc tatiuam: musicã: & designatiuã: q̃ ptractiuã q dam appellãt. de luctatiua: & musica dicet po stea. designatiua ũo nũc in usu nõ est p libera li: nisi q̃tũ forsitã ad scripturã atinet. Scribere nãq;: & ipsũ ẽ pthraere ac designare: quo ad re liqua ũo penes pictores resedit. Erat autẽ nõ so lũ utile sđ & hõestum quoq; huiuscemõi nego tiũ apud eos: ut aristoteles ĩqt. Nã & iẽptiõi bus uasoꝝ tabulaꝝq; ac statuaꝝ: qbus grecia maxime delecta ẽ succurebãt: ne facile decipi precio possent: & plurimum cõferebant ad de phrẽdẽdã rerũ que natura cõstãt aut arte pulc hritudinẽ ac uẽustatẽ: qbus de reb9 ptinet ad magnos uiros: & loq ĩter se & iudicare posse: litteraꝝ uero magu9ẽ semper fructus: & adom nez: uitã: & ad õne hõiũ gñs. precipue ũo stu diosis eaꝝ ut ad accipiẽdã doctrinã ita & affir mãdũ ei9 habitũ reuocãdãq̃ lapsoꝝ memoriã Ante omnia igit̃ siquid proficere de doctrinis uolemus congrui sermonis habenda est ratio Et curandum ne dum maiora: persequimur turpiter in mĩoribus labi uideamur. Proxime

huic disputādi ratio adhibēda ē: p quā unā quāq; re: qd uerū falsūue sit facile argumētā do querimus. Ea cū sit discēdi sciētia: sciēdiq; disciplina ad ōne doctrīa℞ gen⁹ uiā facile apit Rhetorica ūo tertia ē int̃ ratiōales disciplinas p quā artificiosa quęrit̃ eloquētia: quā & tertiā posuimus īter pręcipuas ciuilitates ptes. Verū ea cū nobiliū hōiū studiis celebrari olī cōsue uisset: nunc pene pporsus obsoleuit. Nā a iudi tiis qdē certa peitus ē: ubi nō ppetua oratiōe sd̄ inuicē dialectico more adductus ī causā le gib⁹ cōtēdit̃: In quo gēñe pleriq; quōdā ex ro manis adulescētib⁹ magnā gloriā tūt assecuti aut diferēdis sōtib⁹ reis. aut detēdēdis īsōtib⁹ In deliberatiuo ūo genere iā apud prīcipes & rerum dnōs nullus ei locus est: quoniam pa ucis: expediti uerbis sentētiā uolut: & nudas afferri in cōsilium rationes. in populis q uel sine arte copiose dicere possunt clari habētur. Demonstratiuum genus restat: quod ut nūq̄ est in usu sublatum: ita uix ūsq̄ ratione inue nitur. Nā in faciendis orationibus his artibus utuntur fere omnes: quę contra artem bene-

di cendi sūt. Quę cū ita sint elaborādū ē tñ ei quē uolumus ēē bene īstitutū ut ī ōni genere causaruꝫ ornate copioseq̄ꝫ possit exarte dicere Prima huic ē poetica cuiꝰ studiū: & si cōferre plurim̄: & ad uitā: & ad oratiōē pōt: ad delecta tionē tñ magis uidet̄ accomodata: Ars uero musicę: nā & ea audiētē delectat: magno quon dā apud grecos honore habebat̄. Nec putabat̄ q̄sq̄ liberalit̄ eruditus nisi cātu: & fidibus. Qu amobrem socrates ut ipse senex didicit ita īge nuos adulescētes erudiri ī his iussit. nō q̄dē ad lasciuię īcitamētū: sed ad motus aīę sub regu la ratiōeq̄ꝫ moderādos. ut. n. nō ōnis uox: sed tātū q̄ bene cōsonat ad sōni melodiā facit: ita & motus aīę nō ōes: sed qui ratōi cōueniūt ad rectā uitę armoniā pertinēt. Veruꝫ cū ad remi sioneꝫ animi: sedādasq̄ꝫ passiōes plurim̄ uale at modulatiōis usus: tū ūo eiꝰ disciplie cog̃itio digia ē īgeīo liberalis: scdm̄ quā rōꝫ speculamē sonoꝝ uarias nat̄as ac pōtates. & exq̄bꝫ īuicē ꝓportiōibꝫ cōsonātias disonātisq̄ causāri cōti gat: queādmoū & d̄ numeris ratio: q̄ arimetica dicta ē d̄ magītudibꝫ q̄ geometria ē appellata

ĩquibꝰ ſecũdũ uarias relatiões pariũ uel inpa
rium: & itẽ lineaꝶ: ſupficieꝶ: aut corpoꝶ uãriẹ
ſpeties numeroꝶ magnitudinũq; cõſtituunt
multaq; his ineẽ ꝓpria demõſtãt: q̃ cogĩtio iu
cũdiſſima ẽ: & pręcipuã inſe certitudĩẽ cõtinet
Sꝫ & illa quoq; pulcherrima ẽ q deſideꝶ mo
tibꝰ magnitudinibꝰ ac diſtãtiis ꝑtractat: Euo
cat.n. nos ab his tenebris: & craſſo aere: & in ſu
piorẽ illã lucidiſſimã domũ tot lumĩaribꝰ diſti
ctã. oculos atq; aĩũ inducit. in quã aſpitiẽtem
iucũdũ ẽ fixaꝶ ſtellaꝶ imagines diſcerneret.
& erraticas ſuis locis noĩbꝰq; denotare. eaꝶq;
cõiũctioes. & itẽ ſolis lunęq; defetus lõge ãte p̃
uidere atq; prędicere. Maxĩe ũo ſcientia. de na
tura ĩtellectui humano cõſona: atq̃ cõformis
ẽ ꝑ quã naturaliũ rerũ aĩamataꝶ ĩanimata
rumue principia paſſioneſq̃. & eoꝶ quę cęlo &
mundo continentur. motuum ac tranſmuta
tionum cauſas. effectuſque cognoſcimus ac
multorum quidem poſſumus cauſas reddere
quę uulgo miranda uideri ſoleant: Quę cum
omnia iucundum eſt intelligere: cum maxima
negotiari circa eas quę in aere: & circa terram

fiant inp̄ſiones iucūdiſſimū ē. ęque ūo & quę his anexe ſunt cognitiōes pulcherias iq̄ſitiōes habēt: ut eſt pſpectiua: & depōderibus tradita ratio. Et quoniā quidē dicēdo hactenus ꝓuectus ſū: reliquas quoq; diſciplinaꝝ attigā. Medicina igit̄ eſt: & cogitu pulcherrima: & ad ſalutē corporū conmodiſſima. uerū exercitiū habet mīme liberale. Legū peritia publice priuatiq; utilis eſt & magno ubiq; honori habet̄: & ipſa q̄dem a morali philoſophia deriuata eſt: quemadmodū ab naturali medicīa. Quāq̄ ut honeſtū ē aut audiētibꝫ īterpretari: aut ī iure diſceptantibus de iure cōſultuȝ aperire: ita eſt īdecori tractantes cauſas precio conuento operas uenditare.

Sciētia uero diuina ē de cauſis altiſſimis. & rebus quę ſunt ſemote a noſtris ſenſibus. quas intelligentia tātū attigimus. principales itaq; diſciplinas ferre cōnumerauimus omnes. non quo unicuiq; ōnes neceſario aprehēdēde ſint ut doctus tandem aut ſit. aut habeat̄. Nam & ſingule totum ſibi hominem uendicare poſſunt. & utrūq; eſt uirtutis opus. ut modeſtas

opes: ĩterea etiā mediocrē posse pati doctrinaȝ
sed ut ad quā qsq; aptissimus erit: eā potissimū
āplectat. q̄q̄ ita sūt coiūcte doctrię oēs: ut nul
la queuis ignoratis ꝓrsus aliis egregie percipi
ualeat. Sđ ĩgēioꝝ diuersa sūt gen̄a. Quędam
.n. facile ĩueniūt ĩ una quaq; re argumētū: &
mediū quo suū ꝓpositū inferāt: quędā ūo tar
da sūt ad inueniēdū: uerū solida ad diiudicā
dū & priores qdē illi quib⁹ ita ĩgeniū ē ad op
ponēdū aptiores sūt. Posteriores: ūo ad respō
dēdū. Itē illi ad poeticā faciūt: & ratiōales sci
ētias. hi ūo ad reales. sūt aūt: & alii ĩgenio qdē
ueloci: lĩgua ūo sermoneq; tardiore & hi ad cō
positum sermonem oratiōemq;: Rhetoricam
ualere uidentur. In utraq; uero ui prompti ad
dialecticas disputationes pręclare faciunt. qui
bus autem sermo uelocior est q̄ ingenium. id
est lingua quidem sunt promta ingenio uero
tardo Ad neutrū genus ualēt oratiōis. āplius
ĩ quibusdaȝ memorie uis multa uiget: & ni ad
cogĩonē historiaꝝ ualēt: & conprehendenda le
gum ampla uolumina. In quo scire nos opor-
tet memoriā pręter ingenium ualere nō multū

Ingeniuꝫ uero sinẽ memoria prope nihil: quã
tum qdem ad discplinas attineat. Ad agibilia
uero cõtra ꝓpterea ꝙ mãdari scriptis uice me
morię acta res agẽdaqꝫ possit: De doctrinis au
tem nõ uidemur id scire qđ nõ memoriter sci-
mus: aut nõ facile reminisci possumꝰ. Sũt p̄te
rea qbus est uis animę ab sensibilibꝰ: & mate
rialibꝰ rebus abstracta: & sepatis & uniuersali
bꝰ aprehẽdẽdis aptior: Alii cõtra: circa ꝑicula
ria discurrere: & negociari sunt ꝓniores: & hi
qdem ad prudẽtiam & naturalem sciẽtiam. il
li uero ad mathematicas faciũt: & ad diuinaꝫ
quę methaphisica dicitur. Pręter hęc aũt cum
duplex sit intellectꝰ speculatiuus: & praticus:
ut quisqꝫ secũdum alteꝝ potior erit: ita cõue-
uiẽtia illi studia sequi debebit. Sunt insup li
mitata: & queãdmodum in iure dicunt: glebę
ascripta q̄dam ingenia quę cuꝫ in cęteris im-
becilia sint uno tñ aut in altero ualent eximie
ea aũt sola sunt illis ꝑmittenda in quibus solis
plurimũ posse iudicãtur: Veꝝ Aristoteles qui
dem uoluit liberalibꝰ scientiis nõ nimis indul
genduꝫ nec inmoranduꝫ esse ad perfectioneꝫ

ciuilē hoīū uitā: negotiosamq; respectans. Nā q totus speculationi: & litterarum ilecebris dedi tus ē is est forsitā sibi ipsi carus: at parū certe utilis urbi: aut princeps est aut priuat9: Ac de doctrinis qdē: & igeniis: ac utrorumq; generib9 ita uidetur diffiniendum. In quibus est id āte omnia aīaduertendu3: quod non mō maiora illa precepta que puerioribus traduntur: sd & prima quoq; artium elementa ab optimis pre ceptoribus accipere conuenit. & ex auctoribus nō quibuslibet passi īmorari: sed optimis: qua ratiōe & Philippus res macedonū primas litte ras ab Aristotele discere: Alexādru3 uoluit. & ueteres Romāi liberos suos schole mācipātes in uirgilio primū erudiri curabāt: optia utriq; ratiōe. Nā quod teneris mētibus insitū ē: alte radices mittit: nec facile postea diuelli ui ulla potest. Ergo si meliorib9 initio assueuerit: illos habebūt pcipuos: & ueluti ducib9 semp utent Si uero errores ullos ībiberit: his duplici tēpore op9erit. primū ut errores excutiāt: ac deide ut uera pcepta cōdiscāt Quāobrē thimothe9 mu

ſicus ſuo tēpore illuſtris: qui ob multiplicatas incythara cordas: & nouoꝝ modoꝝ ad iūctio nem ſptha iuſſus eſt exulare: ab diſciplīs q̄dm q̄ nihil apud alios ꝑfeciſ & etiā certā paciſceba tur mercedē: ab his uero q ex aliis qdpiā edidi cerāt: duplā exigebāt. In diſcendo autem ſolet eſſe pleriſq̄ īpedimento: id ꝙ magno adiumē to eſſe debuerat. multa uidelicet cupiditas diſ cēdi: qua fit ut dum ōnia piter cōplecti uolūt nihil tenere ualeant. ut enī ſupfluus cibus nō nutrit ſꝫ ſtomacum qdem faſtidio afficit reli quum uero corpus agrauat atq; infirmat. ita multa rerum copia ſimul ingeſta memorię & facile in preſenti elabitur: & in futurū imbeci liorem uim eius reddit. Semper igitur multa legant diſcipline ſtudioſi: ſed pauca quotidie delegant: quę decoquere eoꝝ memoria poſſit. Sicq; tria aut quatuor: pluraue ut cuiuſq; uis erit aut ociū pro eius diei pręcipuo lucro ſeor ſum reponant: alia uero legendo: id Conſe- quentur: ut quę iam didicerunt meditatione ſaluent. quę uero non dum quotidie magis familiaria ſibi legendo faciant. Huic autem

nimię sciendi discendiq; cupiditati coniuncta solet esse in ordinata quędam curiositas inuestigādi. cum. n. multa da singulis asciscere student. uariis uno tēpore disciplinis incumbunt & nunc illac & nunc hac referuntur: aut nunc qdem unaȝ uiribus totis amplectunť: inde uead modicuȝ illa reiecta aliam atq; aliam. Quę res non modo prorsus inutilis est: sed & uehementer etiam damnosa. Nam ut in re est: & prouerbio dicitur acescunt uinaq; sepius transuasanť. Itaq; inmorari uni rei decet: & eaȝ omni studio prosequi: disciplinasq; eo ordine capere temptare quo sunt a suis auctoribus traditę. Nam qui libros in ordinate legunt nunc a fine facientes initiuȝ media inter legentes & quod primum esse debuerat postremum accipiunt. hi aut temere nihil legendo proficiunt q̄ ut omnia neglexisse uideantur: De libris autem qui sunt eiusmodi discipline ita quidem per multos uersari conuenit: ut meliores semper pręcipuos habeamus nec uero par omnibus labor suscipiendus est: sed unicuiq; ꝑ modo rationeq; īgenii sui. Est. n. ut sic dixerim in quibusdā ingenii qdē acies plūbea in qbusdā

uero ferrea. quibꝫ est plūbea. siqdē & obtusa ē
parū ad disciplinas ualet. Quibꝫ uero ē inge
nii acies acuta qdē sꝫ mollis: & que facile retū
di possit īterstudēdū crebris īterpellatiōibꝫ īdi
gēt: qui nisi primo īpetu penetrent quo uolūt:
q̄to de hic magis intēderint magis ebescunt.
Qui uō ferreū sortiti sunt īgeniū: siquidē & a
cutum. his nihil īperuium est: nisi eo perrūpe
uelint ubi frangi omne necesse est. Sin uō ob
tusū assiduo tn̄ studio difficultates ōnes euin
cūt. Sꝫ & id quoqꝫ p plurimū uerū est acutiorꝰs
ingenio minus ualere memoria & q celeriter
capiūt retinēt minus. Ad saluandā igit confir
mādāqꝫ memoriam maxime affinis est illa ca
tonis ratio: qua uti se dicebat ut quicquid die
egerat: uiderat: legerat: uesperi cōmemoraret.
tanq̄ diurni negotii rationem exigens: nō mō
qui negotii: sed otii quoqꝫ uolebat redendam
esse rationem. Ita igitur & nos omnia quidē
si possumus reminisci curabimus: si minus:
ea saltem que precipue nobis delegimus tena
tius complectemur. Proderit autem. & de com
munibus studiis una cuꝫ sodalibꝫ crebenio cō

ferre. Acuit enī īgeniū disputatio: linguā erudit: memoriāq; confirmat ac nō mō multa disputādo discimus. Sed & quę sic discimus: melius scim9: aptius eloqmur: & firmius recordamur. Sđ & alios quoq; docendo quę scimus: non parų & ipsi iuuabim̄. Optimū nāq; proficiēdi genus est docere q͂ didiceris. uerū euenit ōnibꝫ fere discētibꝫ ut si quid ab initio bene ꝓfecerit: ꝓtinus magna se se de disciplinis cōsecutos arbitrēt: & iā qdā ut docti disputēt: sententiasq; suas obnixe tueri uelīt: q͂ eis plurim̄ officit Primus etenī ad disciplinas gradus est posse dubitare nec: est qcq̄ discētibꝫ tā inimicū quā ut nimis đ ꝓpria eruditiōe. presumat aut đ ingenio sibi cōfidāt: quorū alterū discēdi curā tollit: alterū minuit sic.n. ipsi se fallunt in qua re minime necesse: est. neminem: autē fac. lius est fallere quā se ipsu3: neminē dāno maiore decipimus. Fit autem id ideo quoniā nundum diuerticula & āfractus ac precipitia quę in scietiis lattitant perpendere in expertis licuitquibus euenit ut aut. De libris. Pleraq; male corrigant quę bene per se nequeūt intel

ligere: aut in peritiam ſcriptorum negligen-
tiãue culpantes multa ſpõte pretereãt nõ intel
lecta. Verũ eas opiniones ſtudiũ & pſeuerãtia
excutiet: fiẽt aũt cõmode oĩa ſi ritẽ tẽpora diſ
pẽſabũt. ſi ſingulis diebus ſtatutas horas litte
ris dabimus: neq; negotio ullo abſtrahemur:
quo minus aliqd quottidie legamus. Nã ſi ale
xander ĩcaſtris plurimũ lectitare ſolebat. Si ce
ſar etiã cũ exercitu pficiſcẽs libros ſcribebat: &
Auguſtus mutinẽſi bello rẽ tãtã adortus: ſẽp
tñ in caſtris legere aut ſcribere quottidieq; de
clamitare cõſueuerat: quid poterit urbão otio
ĩteruenire: quod nos diu porſus a litteraꝝ ſtu
diis auocet. Vtile aũt ẽ ut uel cuiuſlibet mini
mi tẽporis iacturam p magno deputemus: &
ita tẽporis queãdmodũ: & uite & ſalutis ratio
nem habeamus: ut nihil inutilit̃ nobis depere
at: ueluti ſi inertes horas: & quę apud cęteros
ocioſe ſunt: aut ſtudiis leuioribus dabimus
aut lectione iucunda tranſigemus. bonę & enĩ
rationis eſt ea quoq; bona colligere quę ſolent
negligere cęteri: Vt ſi quis ſuper coenam le-
gat: & ſomnũ quidem ĩter libros expectet: aut

certe per libros fugiat: q̄q̄ physici obesse ea ui sui luminibusq; contendunt: quod & uerum est. si mō pręter modum. idest: aut intentione nimia: aut sup multa saturitatē id fiat. Sꝫ & illud quoq; proderit nōnihil: si intra bibliotecas nostras corā atq; in oculis īstrumēta hęc cōstituamꝰ: quibꝰ horas atq; tēpora metiri solēt: ut quasi tempus ipsuꝫ fluere labiq; uideamus Et si eis ipsis locis ad nihil aliud q̄ ad quod cōstituta sunt utemur: nullā ibi aut ocupatione aut cogitationem externam amittentes

Hęc autē quę dicta sunt maiores cura ac studio ꝓsequāt: hi quibꝰ ē ingenium ad disciplinas aptius q̄ corpus ad bella. Quibꝰ ūo & īgeniū uiget: & corpus ē ualiduꝫ eos oportet utriusq; curā habere: & animū quideꝫ ita formare ut uere possit decernere: & ratione uelit īperare corpꝰ uero & fortiter ferre: ut facile parere possit: ac deniq; ita nos totos comparare: ut semper parati simus: non ad inferendam uim: sed ad arcendam iniuriam: aut si uim quoq; adhibere permittimur: non predę cupiditatisq; gratia: sed pro imperio gloriaq; decertare. Maxi

me uero principibꝰ coneuenit in militari disci
plia instructos esse. Nã eos quidẽ oportet & pa
cis: & belli artibꝰ abũdare: & posse exercitꝰ du
cere: & ipsos corpore suo cũ opus erit depugna
re. Quod ita esse debere Alexander qui ma-
gnus ẽ cognomiatus ut facto semꝑ ita uerbis
sepe significabat. Nã quotiẽs de homeri uersi
bus cuius studiossimus erat int̃ amicos ut fit
cõtentio incidisset quinã esset ex õibus elegã
tior illũ sẽper unũ eximie preferebat: q est de
Agamenone scriptus

:quasi eundem
dceat qui bonus iste rex fortem etiam esse pu
gnatorẽ. exercendũ ẽ igit̃ ab ipsa infantia cor
pus ad militiã: & animus ad patiẽtiã formã
dus ac ueluti equos solent manu deducẽdus ẽ
in stadium ut ꝑ puluerem ac sudorem ferre fa
cile solem laboremq; consuescat. Nam ut in
arboribus tenues quidẽ ramusculos per sepe
uidemus magnã pomoꝝ uim de se natam a
primis floribus ad iustã magnitudinẽ perferre
eoq; onere plane quidem flecti: minime ta-
men frãgi: quod nisim sensim exercuisset uali

diores quoq; ramos ad pensu3 euerteret: ita & homines nisi a pueris primo ac deinde p ões etates patientię & laborum & animo & corpore asuescant: si qua postea difficultas rerũ ími neat frãgunt: ptinus neq; ferre uí ad uersã ualent. Quod ipsum & magnoru3 legis latorum quos uetustas celebrat minois ac ligurgi auctoritas monet: cretẽsium quide3 ac lacedemonio℞ legis latores erudiebãt iuuentutẽ nõ mõ ad patiẽtiam corporis sed ad continentia3 aĩ: quos foreis educãdos exerceri in uenatiõibꝫ ac p hęc currere saltare: esurire: algere: ęstuareq; iubebant ut sic exercitatis uti facile ad militiã possent. Nã delitię quidẽ animos hominũ corporaq; dissoluunt: labor uero cõfirmat. & indurat. Itaq; nõ nisi ídurati durare laboribus possunt. qui autem ita consuescent: animo: & corpore utentur facile cu3 opus erit ad pericula & difficultates omnes subeundas. Quo in gen̄e neq; ex ueteribꝫ: neq; ex nostris ullum exeplũ inllustrius proponere ualeo q̃ parentem tuum libenter enim: ut ipse uides: maiorum tuorum imagines tibi propono: eosq; crebro studeo ad

memoriã tuã reuocare: quoniã & ẽ ĩ illis quid magnifice seq ualeas: & domesticis exemplis solẽt homines magis excitari. Nã ut gloriosũ ẽ suos benefaciẽdo uĩcere. ita turpe uindicari solet ab his quoꝝ uirtutem honori nobis duci mus. uita moribꝰq; degenerare. Sed ad parẽtẽ tuũ redeo cui cũ ĩnumere tribui laudes possĩt: ipse tñ de se nulla re magis q̃ laboꝝ patientiã gloriari solet. Est. n. id quod uidemus ita ad la bores impiger ĩ periculis audax: ut nec molem corporis ferre se ullã aut ẽẽ mortalẽ genitũ arbi trari uideatur. Ex cõtẽptu nãq; laboruȝ mortis quoq; inascitur contẽptus: & crescit audatia qua ita ille intrepide queq; difficilia aggredit̃: ut nihil metuere credendus sit: preter id forsitã unũ: ne seni mori sibi cõtingat. Quod ratiõe optima sẽtire mihi uidetur. spectãda ẽ. n. sem per uirtus: & ad facta preclara intendẽdus est animus: deuita nõ magnopere curandum: qſ qs enim muudanas res estimatiõe debita pen sabit: facile cognoscet: & fructus diu uiuedi minores esse: quam ut longa uita experti ma gnope debeat: & casus maiores: q̃ ut uel breuis

d iiii.

ĩpari possit. Decet igit̃: & honeste ĩ pace uiuentẽ: & ĩ bello fortiter faciẽtem: cętera q̄dẽ ęquanimit̃ ferre: morte3 ũo q̄ñcũq; adueniat placide admittere: plerũq; etiã cũ occasio aut necessitas postulat illi occurrere: nõ eni timeri id oportet ne pa℞ forte uixerim⁹: sed ne id ipsũ quod uixerimus pa℞ uixisse uideamur: habet nãq; õnis ętas ut edere aliquid magnificum possit. Scipio q̄ postea primus affricanus appellatus ẽ uix dũ pubes sub patre ꝓpatria aduersus penos militãs. Cũ hanibal romanos ad ticinum fudesset patrẽ ipsũ cõsulẽ: belli q; ducẽ affectũ grauĩ uulnere: & ab hostibus circũuẽtũ periculo exemit. Sicq; ex qua pugna uix ueteranis fugere contigit. Scipio id ętatis cõsulẽ: ducẽ: ciuẽ: & patre3: non minus pie: q̄ fortiter faciendo seruauit: cumulatãq; & publico & priuato meritu laudẽ retulit. Amelius quoq; lepidus puer ꝓductus ĩ pugna eodẽ cõgressu: & hostẽ occidit: & ciuẽ seruauit. In cuius memoria rei statuta p̄texta ex senatusconsulto in capitolio põita ẽ: ut ceteri exẽplo accẽderẽt & auctori tã p̄clari in ea etate opis suus honos haberet. Sed

& tu quoq; nisi tuas tibi laudes inuiderimus utroq; illoru3 minor ut eras natu: apud brixiā nup cum esses in exercitu germāoꝝ progredi ausus es in hostes armatus: q̄tum ceteroꝝ ne mo militū offerre se sustinuit: quo q̄dem facto nescio quib9 magis an hostib9 admirariōi: an ūo amicis rubori fueris. Ita igit̄ a primis annis instituēdi sūt pueri: ut & audere magna possīt & dfficilia tollerare. Quid enim est illud de la cedemonioꝝ pueris Nā hi qude3 de cura edu cationis eoꝝ plurimum apud ueteres comen dāt̄. Quos spiritus: gignere mos ille debuit. q̄ bus cōsuetū erat ī cōcertatiōe equaliu3 patieti am tātā prestare. ut ui deiecti aut casu interluc tandū colapsi necari se potius exanimariq; pa terēt̄ q̄ uictos fateri se uellent. Quid enim mi rū: nam & ad arā sic uerberib9 accipi solebant ut multus sēp e corpore sāguis flueret: plerūq; etiā spiritu3 exhalarēt: nēo tñ aut ex clamauit ūq̄ aut uix mīmū doloris signū edidit. Ita do mi formata iuuentus ea demum militie opera gerebat: quibus uetusta ōnis memoria plena ē & iam quid audire eos: aut a duce aut a patri

bus par erat. Cum in hostes ꝓgressuri per blādi
tias monerentur a matribus: ut aut uiui arma
referent: aut mortui ĩarmĩs referēt̃: quoniam
tradere arma hosti aut ea abiicere fugientes
peius morte iudicabant. igit̃ illi ut partes cor
poris & curabāt ea & tuebāt̃. nec mirū si se ui-
ui in armis crebro spectādos exigebāt: qui etiā
mortuis fore ea sibi decori relata existimarent.
prestat autem: cōsuetudo usus q; deferendi: ut
armis eque ac mēbris ac uestibus utantur. nec
uideatur ex eis corpori onus adiectū. Nā nisi
ita fuisset romane legiones longa assiduaq; ex
exercitatiōe institute ab exercendo enim exercĩ
tus dictus ē: quoniā pacto potuissēt cū pedibꝫ
agmen procedere: ac plerūq; citatum arma pri
mum differre. uallū insup: si cuius rei ad quo
tidianum egerent usum. ac super hec una sepe
qndecĩ: aut eo āplius dieꝝ cibos onus iumēto
difficile. Qui ergo erunt aut armoꝝ: aut litte-
raꝝ studiis dādi: qn̄ quidem hec sunt liberalis
sime artiū maxĩeq; prĩcipales: ꝓpea ꝙ & maxi
me principes deceāt. simul ac mēbris uti ꝑ eta
tem licebit: armis assuescere debebunt. discen

disq; primis litteris tradendi erunt: cum primū
poterūt uerba formare. Iamq; ab inde rerū illa
rū ac studioꝝ quę sunt ꝑ uitā acturi debēt quę
dam quasi libamenta gustare talibꝫq; exerceri
rudimētis. Sed & hęc utraq; ipsi facile exeq iui
cē poterūt: ut certas horas ad exercitiū corpo
ris habeāt. & itē certas litterario ludo deputent
ac nō mō quidē pueros: sed & uiros decet hoc
facere quod & theodosium principē facere soli
tū ꝓhibēt: ut die quidē aut exercerer̃ in armis:
aut de subdictoꝝ negotiis iure dicendo dece-
rneret. Nocte uo libris ad lucernā icunberet: ac
de litteraꝝ quidē studiis supra satis ꝙ uisū ē
diximus: reliqua ꝓsequamur. Ea igit̃ exercitia
suscipiēda erunt: quę bonā ualitudinē saluēt:
& rubustiora membra reddāt. In quo erit uni-
us cuiusq; naturalis dispositio diligent̃ atten
denda. nam qui sunt habitudine corporis mol
li atq; humida fortioribus exercitiis siccandi
īdurandique erunt: cęteri leuius. Et quibus san
guis facilis est inflamari eos ardente sole quie
escere conuenit. sed ętatis quoque habēda erit
ratio: ut usq; in tempus pubertatis leuioribꝫ

oneribus subiciantur: ne uel ętatis neruus frã gat. aut ĩpediat corporis augmẽtũ: post pubertatem ũo grauioribꝫ laboribꝫ edomãdi erunt: & ĩ puberes quidẽ magis ad ĩtellectum decet erudire. hos ũo ad mores. Itẽ illos ad disciplinã curare. hos ũo magis ad robur: & ualitudinem corporis. Quantum aũt sit momẽtũ in exercẽdis iuuenibus & que cura adhibẽda exemplo sit. Marius qui ut auctor ẽ plutarchus cum eẽt senex: & multa corporis molle grauis uir. tanta belli gloria: per pacẽ tamẽ ut filiũ militaribus officiis atq; actibꝫ ĩstitueret: quotidie cum adulescẽtibꝫ ueniebat in cãpũ: & exercebatur una. p hęc nãq; adumbrata certamina ad ueras pugnas: audatiores doctioresq; pueniũt Nã nisi esset utilis hec pugnandi disciplina: quę per pacẽ atq; in ocio quęrit. frustra non temere. P. Rutilius cõsul armorum tractãdorum discipinam primus accipere milites uoluisset. q doctoribꝫ gladiatorum urbe accitis meditatiõem hanc uitãdi acq; inferendi ictus: penetrare ĩ castra iussit: ut miles nõ solũ uiribus: & audatia quibꝫ ãtea solis nitebat: sed etiã arte & ĩdustriaq; ualeret.

Docendi sunt igit̃ iuuenes quę in hunc usum
ꝑtinēt. ut posse hostem gladio quidē dextra fe
rire: sinistra ũo breui ũbone se tegere. Ensē ũo
fustē: lanceā utrisq; manibꝰ tractare: & nūc q
dē se effūdere. nūc ũo denuo sub clypeū coge
re: puncti cessimq; sine difficultate ferire: exer
ceri quoq; decet ī cursu saltu: lucta: ac pugilari
certamine: iaculari ꝙ lōgissime: recte sagitare.
uibrar̃ sudes: saxa rotare. equos domare: eosq;
nūc ad cursū aut saltū adactis urgere calcari
bus: nūc itē flexis habenis medio cursu ꝑuerte
re: & ita utrunq; separare: ut: & eques & pedes
pugnare qsq; facile possit: equitū quoq; occur
sus dū se se telis īfestis petūt: & audatiores fa
cere solet: & ad pugnā doctiores: cū & cuspidē
sua ubi intēderit locare didicerit: & contra se
uenientem aciē immotis luminibus ꝑferre. Ar
moꝝ ũo species queādmodū: & uestimētorū
quottidie uariat usus: eam autē mutationem
ita sectari oportebit: ut experiamur singula:
meliora ũo sēp teneamus. Similit̃ & pugnādi
cōsuetudines uariari solent. Nā olim quidem
temporibus priscoꝝ heroum curribꝰ duces de

pugnare cōſueuerūt. Poſtea ūo apud romāos
maxime pauci equites: aut certe nō multi: uis
autē exercitus pene tota in peditibꝫ erat: nunc
nemo curibꝫ: omēs fermeī eqis bellāt. Quod
autem in uſu ē. ſi modo pręſtat ſeruare conue
nit: & per campeſtres exercitationes aſidue id
meditari: ac deinqꝫ oportet ad ſigula certamiū
genera p̄exercitatos uenire: naꝫ alit̄ itumultua
ria pugna agendū ē: alit̄ cū tota decerint̄ acie.
Alit̄ qn̄ cōcurrūt māipuli: alit̄ cū duelo cōfligit̄
nā pleriqꝫ in acies fortiſſīe uiſi ſt̄ dimicare: q cū
eſſent ad ſigulare certamē ꝓuocati: aīo uiribꝫqꝫ
torpuerunt. Quāq̄ diſciplinę hoc genus ꝙ ꝑ
ociū quęritur: longe impar ē ei quod inter bel
lorum tumultus: per indigentiā reruꝫ ōniū ue
roſqꝫ terrores diſcit̄. Ita mōebat flaccus Angu
ſtā amice pauperieꝫ pati: robuſtus acri militia
puer condiſcat: & parthos feroces uexet eques
metuendus haſta: uitāqꝫ ſub diuo: & trepidis
agat in rebus. Sic enim ad illa maiora perue-
nietur: quę futuros bellorum duces: & uſu &
ratione conſequi oportet: ut quibus artibus
ducendus ſit exercitus. quibus loci ſtatueuda

quo ordine locandę acies: qua quis ratione prę uenire hostium consilia possit. ac more belli insidias illis ponere: & ab his positas cauere: hostilis exercitus milites distrahere: suos autē metu beniuolētiaq; cōtinere nec: militarē unq̄ remittere disciplinam: ut. n. uirtus militū ducibus laudē parare solet: ita & illorū peccatum culpę plerūq; adscribitur ducis. Non ęque uero ex benefactis gloria: atq; ex peccatis ignominia nascitur: ipse ōnia debes quęcūq; tēpus habeat pręde liberata exequi: nec ut in re noua aut subito tumultari. neq;. n. stare militum aī possūt cum ducis consilium labat: Milites uero ipsos oportet natura quidē fortes existere: belladiq; artibus instructos: animi multum habere: ar morū quod sit. Alimento tuū uo nō nisi quod necessitati suppetat: Quę igitur sint ducis: quę militis partes: quod equitis: quodue peditis sit officiū: usus atq; experiētia docebit: quę pfecto ex re ipsa late refert q̄ melius cognoscere licet at: q̄ aut uoce pcipi aut ullis tradi litteris possit tam & si extēt de re militari libri a magnis uiris

cedeti q ne utiq; tibi essent negligendi. Sed ma chiarũ quoq; ui usũq; noscer̃ duce oportet. Cu ius rei solertissimũ ẽẽ tuũ parẽtẽ uides: quo nescio an qsq̃ studio maiore quesierit aut eius generis plura forte pararit. Postremo ut abhis rebꝰ non aliena notãdi quoq; pitia: adulescen tibꝰ adhibẽda ẽ ĩ qua: & augustus cesar nepo tes suos: Nã filios quidẽ nullo suscepit: ita eru diri studuit. ut & ipse plerũq; p se doceret. naz & amagnis piculis laborare homĩes solet: & ad nauales pugnas trãsmissiõesq; fluminũ audati ors reddit. Et ĩ hoc toto qdẽ gen̄e rerũ q̃ ad mi litaria ptinẽt exercitia habes: quos si ĩmittere germanos tuos maiors Frãciscũ & iacobũ ma gnãimos uiros & ĩ armis late cogĩtos omniq; prudẽtia ac moderatiõe ĩsignis quos te decet sẽp ut facis õni fide ac pietate colere: & ita illos pbe imitari ut minoribꝰ: & exẽplo uirtutis & psidio ad casus ẽẽ ualeas. Optime qdem. n. ge neris hũani sotietas cõstabit. si facta sit iura sã guĩs & erga supiores qdẽ reuerẽtia: ad iferiors uo hũatas: cũ aũt paribus moderati facilitasq; serua bit̃ uerum qdem in ope non sẽp. uersari

possum⁊ sꝫ oportet īterdū laxamēti aliquid in dulgeri. huic ipsi generi modū rationēq; nunc pscribam9. pimū itaq; pceptu3 ē: idq; potissi- mū ut ne quis tpis ludus: aut noxi9 suscipiat: nec nisi quantu3 aut acuat industria3 aut cor poris uires exerceat. Nā quod scipio: & Lelius & interdū augur Sceuola qui fuit Lelii gener: soliti sūt dū animi remissiōi uacarent inlittori bus maris aut alueis flumiū calculos cōculasq; lectitare: fiebat in his porsus necessitate quadā Nam non nisi functi magnis laboribus: aut cū essēt etate ia3 puecta ad hęc ipsa ueniebant Sꝫ laudabilior in hoc gn̄e forsitā idē Sceuola qui optime piladicit lusisse: quod scilicet forē sib⁊ negotiis: & itē petrādi ciuilis iuris labore fa tigatus ad hoc potissimu3 ociū recreandarum uiriū causa: cōfirmādoꝝq; lateꝝ ēē conferebat Est eiusdē gen̄is uenatiōis aucupii piscatiōūq; curam que: & delectatione plurima afficiunt aīum & uī mēbroꝝ motu laboreq; confirmāt leuit austeru3 studio falēte laborem. ut In quit Horatius. Na3 hec nisi tanta uoluptate condi rentur quis est qui sponte subire tantum labo

rez uellet aut pferre ulla ui posset: q̄q̄ hoc ipsū ligurgi legibus studiuz erat non ocium adulescentiū aut si hec forsitan grauiora uidebunt: q̄ ut destudio fessos leuare possint. licebit aut porsus qescere· aut leuiter adequitare. aut deābulare suauiter. licebit etiā iocis inuicē ac salibus uti modestis q lacedemōio℞ per otiū mos erat. Quā aūt ferat ea res utiltatē ī uita ligurgi pscriptuz ē. Sed nec erit quidē īdecēs cātu fidibꝰq; laxare aīuz qua de re supius ē habita nobis mētio: Nā & pythagoreoruz mos hic erat. & fuit quōdā priscis heroibꝰ celebre. ut achilez homerus īducit a pugna redeūtē in hac re solitū acqescere nō quidē amatorias cātiones: sed uiro℞ fortiū laudes modulātē. Ita ergo potiuz poterimus: aut ipsi facere aut aliis facietibꝰ īdicare: & eos modos āplecti qui cōuenietiores nobis temporibusque uidebunt. Nam siculi quidem modi ad remissionem animi magis faciūt & quietē gallici ūo cōtra ad excitatioē: & motū. Itali autē īter hos mediū tenēt &itē quę pulsu aut cātu fit melodia decētior est. quę ūo spiritu atq; ore mīus uidet īgēuis cōuenire. Sđ

& ad ſonos ſaltare:& muliebres ducere coreas
indigne uiro uoluptates uiderĩ poſſūt. Tā et ſi
ſit in his rebus fructus aliquis: qm̄ & corpus
exercent: & multā mēbris dexteritatē adiiciūt
ſi non laſciuos iuuenes redderēt eorumq; mo
res bonos: nimia uanitate corrūperēt. Non ita
tabule ludus quoniā pugne ſpetieꝫ profert ho
ſtiliſq; certamis: quem palamedes troiano bel
lo ut uetuſtiſſimi tradunt adiuenit: ut uel hoc
negocio milites occupatos teneret ocioſumq;
auerteret a ſeditioĩbꝰ exercituꝫ: Aleę uō ludus
aut cupiditatem habet minime liberalem: aut
inducēteꝫ uiro mollitiē. naꝫ qui lucri cauſa id
agunt maioris queſtus negotia cōmodius age
rēt qui uō uoluptatē ĩde uenāt̃ tardiuſculi ſūt
quod aliud nihil poſſūt ĩuenire in quo honeſti
us delectētur. In his igitur ludis delectari con
ueit q artis aliqd aut certe plrīm caſus uō q̄ mi
nimū habeāt niſi forſitā ea nō putet qs arte ua
care: d̄ qbꝰ rebꝰ ſit ratio litteris tradita: aut ma
ieſtate motus auctoris uō puter ĩdecoꝝ facere
dequo iſ decoꝝ ſibi ſcribere exiſtimaſſet. Nam
Claudiꝰ ceſar de aleę ludo librum edidit: quo

ſtudio delectari ſolēt:q̄ ſūt ĩ hoc unū diligētes
ut ōne ſuſtātiā negligāt:certe:ut uniuerſu3 ui
te tēpus amittant: his aūt q̄bs litterarū ſtudia
uoluptati ſūt uarietas lectiōis ſolatiū affert.no
uaq; lectio ueteris faſtidiū tollet.ĩt dū tñ etiā o
pus ē ꝓrſus ut uidet̄ nihil agere ōninoq; ope
uacare:ut ſufficere demū opi laboriq; poſſim⁹
nā q̄ ſēp ĩtētiſſimuſ ē neru⁹ niſi r̄mittat̄ aliquā
do rūpi ſolet:tāetſi nullū eſt tēpus laborioſius
ſapiēti q̄ quo nihil agit ſi mō pōt ſapiēs nihil
agere. Quoſdā aūt accepim⁹ ĩ hūc modū tēp⁹
diſtribuer̄ ſolitos ut ꝑ diē ac noctē t̄tiā ꝑtē ſō
no ꝑmitterēt t̄tiā r̄fectioīb⁹ ac uacatiōi r̄liquū
liberalib⁹ ſtudiis darēt:quorū ego neq; dānare
rātiōe ſatis audeo neq; ꝓbar̄ ꝑeit⁹ poſſū.id aūt
affirmar̄:& poſſū & audeo eo min⁹ elabi nobis
etatis atq; hoc nos diutius uiuere quo pl⁹ tē-
pori bonis ſtudiis mācipam⁹. Illđ uō de corꝑis
cultu nūc poſtr̄mū atīgam⁹ ut ſit d̄cēs neq; ni
miū exq̄ſit⁹ neq; ꝓrſ⁹:neglect⁹ ſ3 cū rei loco tē
piq;:tūmaxīe ꝑſōe cōueīat:neq;.n.ſedr̄ ĩlitera
toria ſcola coroātū:aut ſubd̄cta ueſte cōīt aut ĩ
certaē armorū fluxa toga māualeatūq;:ꝓd̄r.nec
ūo prīcipis filiū eq; cū plebeio uili ſordidaq; uti

tūica aut tria clamide se ꝑbeꝛ̄ spectādū. nimia
aūt cultꝰ uenustatisq; cura muliebrē aīmū dsi
gnat: & multe uāitatis argumētū ē. ī dulgēda
sūt tn̄ adulescētibꝰ q̄dā neq; oīa eoꝝ peccata
seuera sūt aīaduersiōe pūiēda nisi. n. ex pte ali
q; iuuētutē expleuerit etatis illiꝰ uitia cōferet ī
senectutē. hec ego ad te ubertīe scripsi: ut suꝫ ī
ītio policitꝰ nō tā ut cōefacerē qd fieri ate opor
teret: q̄ ut te ipsū ostēderē tibi q si naturā se-
queris ducē: nihil mōitore opꝰ habes ad sūmā
uirtutē: optinēdā. nisi. n. a te ipso deficias: ꝑcla
re de te oīa policeri indoles tua uideꝛ̄. Laudes
aūt siq̄s tribueꝛ̄ tibi sū uisꝰ ita a me uelī accipi
as ut magis illas calcar ad beñfaciēdū extiesq̄
benefactoꝝ ꝑmiū ēē. Adniti igiꝛ̄ sūmis uiribꝰ
te cōueīt: ut eū ꝑstes uirū q his tā geñosis adu
lescētie tuis ꝑmordiis digne r̄spōdeat ne aut tu
natuꝛ̄ mūeribꝰ male usꝰ: aut illa ī te tā egregia
idoles mētita uideaꝛ̄. ne ue ego si qd mea cā tā
geris aut falsus đ te uates: aut uanus ꝑdicator
extiterī. si ꝑbe itaq; gesseris hēbis qdē ab ōnibꝰ
pr̄esētē laudē. a me ūo etiā litteris si qua nobis
eiꝰ mōi facl̄tas erit posteritati cōmēdabere. Si
mīus unus ero q audā plāe diceꝛ̄ idq; palā fate
ri nihil tibi nisi te ipsum uideri defuisse finis

E MAGNO BASILIO: LEONARDI A RETINI TRADVCTIO: AD COLVCI IVM:

EPISTOLA

Go tibi hūc librū Coluci ex media: ut aiūt gręcia delegi: ubi eiuſcemodi rerū magna copia ē: & īfinita pene multitudo. Nec ueritus ſum ne abſte ut paruz liberalis: ac ſane ingratus accuſarer. ſi ex tanta abundantia hoc tām paruum munus ad te mitterem. Neq3. n. id nunc ago: neq3 ita amens ſum: ut exiſtimē hac tantula re ſummis tuis erga me officiis ſa tiſfacere poſſe: Sed ut mercatores ſolent degu ſtationem aliquam rerum uenalium accipere. quo facilius de illa℞ emptionē deliberare que ant: ſic ego cum cuperem ꝓ tuis ſingularibus meritis: ſummaq3 in me beniuolētia quicquid mea opera: labore: induſtria efficere poſſim: in te unum conferre. hunc tibi librum tranſcrip ſi: quaſi deguſtationem quandaz ſtudio℞ me o℞. Quę ſi tibi doctiſſimo homini probata eſ ſe ſenſero: maiori cum fiducia deinceps aggre diar: tuo grauiſſimo: atq3 optimo iuditio cōfir

matus. et iaȝ nō paruis munusculis: sed maio
rib⁊ tecum agam. Quamquam id quod de mu
neris paruitate supra dixi nō ad librum ipsum
sed conuertendi laborem referri uolo. Nam &
si liber per se breuis: est: tantum tamen ponde-
ris ei adiiecit Basilii nomen: ut magnus putari
debeat auctoritate scribentis. Quę quidem a-
pud grecos tanta est: ut & seueritate uitę: & sā
ctimonia morum: & preterea optimarum arti
um studio: sacrarumq; litterarum doctrina: cę
teris ferme omnib⁊ existimetur precellere. Sed
cuȝ sint per multi atq; inclyti libri: quos ille ac-
curatissime scriptos rliquit: nos ī presentia hūc
potissimū delegim9. quod maxīe eī cōducere
ad studia nostra arbitrati sumus. Atq; ideo li
betius id fecimus: quod auctoritate tanti uiri
ignauiam ac peruersitatem eoruȝ cupiebamus
refringere: qui studia humāitatis uituperant:
atq; ab his omnino abhorenduȝ censent: quod
his contingit fere qui ea tarditate ingenii sunt:
ut nihil altum: neq; egregium ualeant intueri.
Qui cum ad nullam partem humanitatis aspi
rare ipsi possint: nec alios quidem id debere

facere arbitrantur: Sed hos cum sua ignorãtia relinquamus: neq; enim digni sũt de quibus uerba fiant. & iam Basiliu; ipsu; audiamus: in quo aĩaduerte queso quanta grauitas sit

BASILII VIRI ERVDITISSIMI ET SANCTISSIMI ET LEGENDIS ANTIQVORVM LIBRIS OPVSCVLVM DIVINVM

VLTA sunt filii quę hortantur me ad ea uobis consulenda: quę optima esse duco: quęq; uobis si illa sequimini profutura confido: quippe: & huiusmodi ętas: & multarum rerum usus: & ĩ super quod omnia maxime docet: inutramq; partem mutaciones satis esse expertum humanarũ rerum me facere peritum: Itaque possum his qui nuper uitam igressi sunt quasi uiam aliquã qua tutissime proficiscantur ostendere. Accendit ad hoc quod naturali necessitudĩe me post pa-

rentes nemo eſt uobis propĩquor. Quamobrẽ
ego quidem erga uos non minus beniuolen-
tię habeo q̃ ipſi parentes. Vos autẽ puto ni-
ſi forte:me ueſtra mẽs fallit; cum me intuemi
ni parentum deſiderio haud quaquam moue
ri:Si igitur quę a me dicentur ea uos ſuſcipe-
re:ac ſequi parati eſtis:in ſecundo eritis ordĩe
laudatorum: apud heſiodum. Si minus ego
ſane nihil moleſtum dicam: Vos autem me-
miniſtis carminum illorum in quibus ille poe
ta inquit. Optimum illum eſſe qui per ſe ipſ-
um quę agenda ſint conſpicaretur:Sequenti
autem gradu qui aliorũ conſilia ſequeretur. q
uero ad neutrum horũ aptus eſſet eũ penitus
eſſe inutilem. Nec uos ulla admiratio teneat
ſi quottidie ad magiſtros eũtibus uobis uete
rumq; uirorum:& ingenio:& dotrina preſtan
tium:per ea quę illi ſcripta reliquere cõtinuũ
uſum & familiaritatem hẽntibus:ego aliquid
utilius ex me ipſo inueniſſe profitear. Equidẽ
hoc ipſũ moniturus uenio:nõ oportere uos hui
uſmodi uiris ita mentis ueſtre gubernacula
permittere:ut quacũq; ducunt ea ſequamini

ſed id dũtaxat quod utilitatẽ affert ab illis ac-
cipientes: ſcire etiã ſi ſit opus conptẽnere: Que
igit̃ ea ſint & quemadmodũ diſcernãt̃ id iã uo
bis apiã: hĩc ſũmes ĩitiũ. Nos quidẽ o filii hãc
humanã uitã nihil õnino eſſe arbitramur: nec
bonũ qnicq̃d exiſtimãdũ ceſemus: neq; appel
lãdũ: ꝙ utilitatẽ nobis hucuſq; ſupeditet. Nõ
itaq; dignitatẽ: nõ ãplitudineq̃ maioꝝ nõ cor
poris uires: nõ formã: nõ magnitudinem: non
a cunctis hominibus habitos honores: non ip
ſum imperium: non quicquid dici poteſt in-
hac uita excellens. Sꝫ longius noſtre procedũt
ſpes: & ad alterius uitę pręparationem cunc-
ta molimur. Quę igitur ad hanc uitam confe
rant: ea nos totis uiribus optanda quęrendaq;
eſſe arbitramur. Quę uero illucuſque peruẽire
nequeunt: ut nullius momenti deſpiciẽda ſũt
Quęnam tamen iſta ſit ui ta: & quo pacto il-
la uiuatur id ſane oſtendere plus negotii eſſet
quam nos impręſentia ſuſceperimus: maiores
etiam auditores quam ipſi nunc eſtis ad perci
endum requirit: hoc ſolum: cum dixero ſatis
abunde uobis dixiſſe putabo: Si qs omnẽ poſt

creatos homines foelicitatem mente concipiat simulq; in unu3 congerat uniuersam: ne puā quidem partem illo℞ bonoru3 adęquare cōpi et. Sed a mīo illius uitę bono omnia huāna: si mul collecta magis abesse quam ūbram & sō num a ueris rebus. Imo uero ut propriori utar similitudine: quanto in omni re pretiosior est anima: q̄ corpus: tāto utriusq; uitę differentia est. Ad hanc porro uitam sacri dicunt sermōes per oculta nos erudientes: donec tū profundū illo℞ sēsū p etatē nobis percipere posse nō licet: ī aliis nō ōnīo diuersis: quasi ī umbris qbusdā speculisq; oculos mentis exercere debemus: il los imitantes qui ad certamen se comparant: qui de saltu & motu manuum in ludo exerci tati: calidius deinceps in certamen descen dūt Et nobis profecto certamen quoddam incum bere putandū est: & quidem omniū certamiū maximum: cuius gratia cuncta tētanda sunt: & totis uiribus incumbendu3: ad huiuscemōi rei pręparationem: & poetis & oratoribus & scriptoribus: cęteris omnibus deniq; homini bus inhęrendum: unde nobis ad ingenii ex

ercitationem aliqua sit accessura utilitas. Velut igitur: hi q tingunt cũ primo qbodã modis id qp colorẽ recepturũ sit pręplararũt: tãdę post ea florẽ supinducũt siue purpureũ: siue quẽuis alium: eodem nos itidẽ mõ: si ut indelebilis sit apud nos probitatis sententia cupimus: cuz his extraneis disciplinis fuerimus imbuti tunc sacris & ocultis opã dabimus: & quasi solem in aqua prius uidere assuefacti: ad ipsam lucẽ dirigemus intuitum: Si qua igitnr conuenientia utrimq; sit: per utilis nobis erit talis cognitio. si aũt nulla sit ea tamen ad inuicem cõferre: & in quo differant internoscere: non parum nobis fructus pbebit ad potioris cõfirmationem. sed qua similitudine utemur ad hanc rem ostendendam: Nempe ut plante propria uirtus est fructum producere: afferunt tñ aliquez ornatum & frondes ipse circa ramos diffuse: ita profecto & animę precipuus quidem fructus est ueritas: nõ inamoenum tamen est hac extranea circundari sapientia: quę tãquaz frondes quędam: & fructui tegmen prębeat: & speciem intuentibus lętiorem ostẽdat. Hoc

fecisse aiunt. Mosen illum summa prudentia uirū: cuius apud omnes gentes maximū ē ī sapientia nomen: qui non prius ad dei contēplationē accesserit: q̄ in egiiptiorū disciplīis mētē exercuisset: Hec eadem fuerunt de daniele sapienti: cū apud babylonios caldeoꝝ sapientiā ībibisset. postea rerū diuinaꝝ attigisse doctrina. Sed iam satis abūde demostratū ē: nō inutilē esse mētibꝫ nostris hāc exstraneā sciētiam Nūc ūo quo pacto illa nobis accipiēda sit dicēdū uidetur. Primo igitur ut a poetis incipiam cū illi uarii multiformesq; sint: non omnibus que ab ipsis dicunt̄ adhibenda est mens. Sed cum excelentium uirorum facta aut dicta conmemorant. tunc tota mente moueri atq; inflammari debemus: maximeq; conari: ut tales ipsi simus quales ipsi fuere. Quom ūo improborum hōīum mentionem incidunt fugienda est illoruȝ imitatio. Auresq; claudende nō secus atq; ipsū ferūt ulyssē ad syrenum cātus Parue enim cōfabulatiōes uie quedā sunt ad facinora. Quāmobrē omni diligentia curādu ȝ est: ne inter illam quam plerūq; sermones

habent festiuitatem latenter aliquid admitta
mus mali: ut hi qui uenena melle permixta ab
sorbent. Non igit̃ laudabimus poetas: neq; cũ
iurgia referũt: neq; cũ scurras: aut amãtes: aut
ebrios: aut dicaces imitantur: neq; cum diuite
mẽsa: cãtuq; dissolute foelicitatẽ difiniũt: mĩe
ũo cũ de his aliqd dicunt: & maxĩe cu3 de illis
ita narrãt q̃si plures sit atq; discordes. Nã apud
eos & frat̃ in fratrem coiurat: & parentes filiis:
& filii parentibꝰ inferũt bella. Deoꝶ ũo adulte
ria: atq; amores: & scelestos concubitus: & eos
maxĩe sũmi ac pr̃icipis: ut illi afferunt: iouisq;
nec depecudibus quidem sine rubore qs dice
ret: his relinquemus qui in scẽa uersantur. Hęc
eadem dicẽda sunt: & de cęteris scriptoribꝰ: &
tũc maxĩe cu3 ad uoluptatẽ loquũt̃. Sꝺ nec ora
torũ artem in mentiendo imitabitur. Nec eni3
in iuditio: neque usquam alibi mentiri nos de
cet: Qui rectum ac uerum iter uitę elegimus
quibus interdicta sunt mendatia legis. Pręce-
pto. Sed tunc maxime oratores amplectemur
cum aut uirtutem extollunt: aut uicia eflulmi
nant. Vt eni3 exfloribꝰ cęteri qdẽ nihil sumũt

preter odorez atq; colorez. Apes uo mella etiā inde sciunt excepere: ita qui non solam festiui tatez uerbo℞ sequūt̄ fructum aliquē pcipere possunt. Sed quoniam in apium mentionem incidimus: psequamur hanc similitudiuē. Illę enī nec omnes pariter flores adeūt: nec si quos adeunt: eos tutos absumūt Sđ eo solo ablato quod operi suo aptuz sit: reliquum omne uale te sinūt. Et nos quoq; si sapimus: cum id exce perimus quod ueritati amicuz consentaneūq; sit: cętera ōnia transgrediemur. Et uelut in ro sis legēdis sentes uitamus: ita quantum utili- ter scriptuz est accipientes: reliqua quę nocere possunt declinabimus. Principio igitur disci- plinarum quamlibet cōsiderare oportet: & ad finem dirigere: Lapides ad filium dorico puer bio redigere. Et quoniam ad hanc nostram ui tam per uirtutem ascēdit: uirtus aūt ipsa mu- ltum a poetis: multum ab historicis: multo eti am magis a philsophis laudat̄: eo℞ uerbis ma xime ē īherēdū: neq; eniz pa℞ habet utilitatis cōsuetudo quędā & familiaritas uirtutuz mē

uulsa
filiu

40

tibus iuuenu3 animisq; infusa: cum maxime inherere soleant. & pene indelebilia esse: que in tenera etate discunt: propter ānorꝝ mollitiem profunde inusta. Et quid aliud hesiodum uoluisse putandū est: cū illa scripsit carmina que uniuersi decantāt Aspera īquit primo & pene inuia: & sudoris cōtinui & laboru3 plena ē uia que ad uirtutem ducit. Quamobrem nec cuiusuis est propter arduitatem illam capescere. nec capescenti facile ad cacumen euadere Sed ubi id superaueris ex eius fastigio uidere licet ut uia illa lenis sit. & pulchra: utq; expedita & facilis: & longe iocundior q̄ altera: q̄ ad uitia ducit: quam uniuersam simul arripi posse ipse idem poeta testatur. Mihi quidem uidet̄ nihil ob aliud q̄ : ut ad uirtutem probitateq; adhortaretur ista dixisse: ne laboribus uicti ante finē desisteremus. Sed & si quis alius similiter uirtutem laudarit: eius sermones promptissime recipiemus. Ego autem e quodam uiro qui ad uestigandas poetarum mentes acutissimus habebat̄ audiui: cū diceret tota3 homeri poesim laudem esse uirtutis: omniaq; illius poete huc

tendere:nisi si quid interdum incidens sit: ue
rum in eo loco uel maxime id patere:cum fin
xit cephalenoꝝ ducem naufragio eiectum tā
tum obfuisse : ut illos qbus & solus & nudus
apparuit:uerecundia aliqua ad uerteret:quan
doquidem ꝑ uestibus uirtute illum dixit orna
tum: ut primo regina eum reuerita sit:deinde
reliqua phęacuꝫ multitudo tanti putauit:ut re
lictis epulis quibus conmessabantur unum il
lum cuncti intuerentur.nullumqꝫ illorum esse
qui eo tēpore magis quicquā ab diis optaret :
quam ulyssez fieri q̃q̄ & nudū: & naufragū:
Aiebat ille poetaruꝫ iterpres:hoc inloco home
rum clara uoce clamare. O homines sit uobis
cura uirtutis: quę & cum naufragio enatat: &
ī litore nūdū eiectū fortūatis pheacibꝰ uenera
biliorē ostēdit: & ꝑfecto ita res ē: nā cętera oīa
magis possidētiū sūt q̃ cuiusq̄:ut ī talari ludo
huc & illuc trāseuntia. Sola uirtꝰ & uiuēti: &
mortuo stabilis ē: & firma possessio. Qua rati
ōe motus mihi uidet̃.Solō cū īquit ad diuites.
At nos ōn ꝯmutabimꝰ cū uirtute diuitias:quo

fi

nia3 uirtus firma ē:diuitas ūo alias alius possi
det:similia his sunt & theognide dicta: q inqt
deū quecūq; tādē iis sēserit uarie hoīib9 talē
tū appēdere. Alio.n.tēpore diuitiis affluer:ali
o nihil possidere. Hęc eadē fere a Prodico so-
phista quodā ī iloco suo℞ libro℞ deuirtute:ac
uitiis sapiētissime scripta sunt. Cui qdē p̄stād℥
sūt aures:neq; spernēdus ē ille uir. Is ūo itaq;
iqt:quātū ego memini: nā ei9 uerba nō teneo
nisi ꝙ sine metro sic ait. Herculem cum iis adu
lescens ēēt uestre ferme ętatis:diu secum mul-
tumq; dubitasse:utram uiā caperet:cum duas
uideret:unā uoluptatis:alterā uirtutis. Int̃ ābi
gēdū aūt duas accessisse matrōas. has ūo esse
& uirtutē & malitiā. Statim quidē igit̃ & si ille
silerent manifęstam fuisse diuersitatē illa℞:
uideri.n.altera3 accuratissime ornatā fluente3
delitiis:& ōniū uoluptatu3 examen post se tra
hētem. Hāc itaq; ōnia ostētantē:& multo etia3
plura pollicētē secum trahere herculem tenta-
uisse. Alteram ūo asperā & durā:seuereq; ītuē
tē talia e cōtra dixisse:polliceri se nec uoluptatē
aliquā:nec quietē:sed labores picula sudoresq;

īfinitos: terra mariq; tolerādos. p̄miū aūt illoꝶ fore: ut ille aiebat: deū fieri. Et hāc demū hercu lē secutū fuisse dicit: & fere ōnes q mō aliqd in philosophia scripsere: ut qsq; maxime potuit: uirtutē laudarūt. Quib⁹ sane credēdū ē: conā dūq; ut ī uita nostra id ostēdam⁹. Nā qsqs ea quę alii uerbis dumtaxat philosophant: rebus ipsis affirmat: is uere sapit: cęteri uelut umbrę uolitāt Nec secus ea res se habet: quā si pictor egregiaꝫ uiri formam imitatus sit: hic uero re: uera talis existat: qualē ille in tabula exp̄serit. Qui eniꝫ uirtutem in coetu hominū laudant amplissimisq; uerbis extollunt: ipsi uero & li- bidinem temperantię: & quęstum iusticie an teponunt: hi mea quidem sententia nihil dif- ferunt ab hystrionibus: qui. cum poemata in scena agūt: sępe ut reges uel potētes prodeūt: cum neq; reges sint: neq; potentes. neq; ōnino forsitan liberi. At qui musicus quidē si id ui- tare ullo modo potest: numqam patitur lyram sibi dissonare: neq; chori principes inconcin- num sibi chorum habere. Ipse uero quispiam secum dissidebit: neq; uitam cōsentaneam uer

bis prestabit. Sed euripide auctore linguam q̃ dē iurasse decet: mentē ūo iniuratā mãsisse: & bonum uideri q̃ esse magis cupiet. At hic ē ultimus iniurię terminus: si quid credere oportet platoni bonum uideri: cū nō sis. Ea igitur quę de uirtute scripta sunt ita ut dictu3 est accipiēda cēseo. Cū aūt preclara facta maiorꝝ: aut memorię successione: aut poetarꝝ: uel hystoricorꝝ libris: usq; ad nostra3 ętatē cōseruata sunt: nec huius q̄dē generis utilitatē negligemus: Vt ecce pericles atheniēsis cū eu3 q̄dā ex fori hoīb9 probris lacesseret: nihilo est irritatus: neq; aīo cōmotus. Sed peruniuersam diem perseuera tum est: cum ille nullo maledicto abstineret: hic uero tamquam ea res nihil ad se pertineret comptemneret. Vespere autem iam facto & tenebris exortis: cum iurgator ille uix eo tēpore abire uellet: pericles famulo cum limine accito: prosecutus est ipsum: ut sibi qua3 longa esset hec ad philosophiam exercitatio. Ite3 cum quidam iratus: euclidi megarensi necem minaretur: idq; se facturum esse: iuramento firmaret: Euclides contra iurauit se profecto

illum placaturũ: effecturumq; ne sibi ille insen
sus foret: Quam operę: pretium est: aliquod
huiuscemodi exemplum succurrere mentibus
hominum iam ira efferuescentium: Tragedię
enim nequaq̄ est credēdum decenti. Inimicos
armabit ira manus. Sed potissimũ esset nullo
modo irasci. Sin id fieri non potest: at rationis
freno moderandum est: nec permittendum lō
gius efferri. Sed reducamus orationem nr̄am
ad clarorum uirorum exempla. Pulsauit q̄spi
am. Socratem sophronisci filiuз: faciē eius pe
tulantissime cędens: Socrates uero non repu-
gnauit: sed illius irę: ac petulātie se per misit.
donec ei uultus undiq; tuber fieret. Verũ ubi
ira illius saciata est. Socrates q̄dem nihil aliud
egit: nisi quod fronti suę inscripsit percusso-
ris nomen quemadmodum statuis fieri solet:
Ille inquit hoc opus effecit: nec ulterius ulcisci
perrexit. Hęc que nostris similia sunt p̄digna
esse imitatione duco: Hoc. n. socraticũ illi nr̄o
conuenit: quod monet ut percutienti maxillā
unam: alteram porrigamus: tantum abest ut
ulciscamur. Id autē periclis aut euclidis simile

ē illi quo mōemur ꝑsequētes expectare: & bēi
gne ira illoꝝ tollerarī: & iimicis bona precari:
nō aūt maledicere: nā q erit ī illis erit p͛erudi-
:tus is postea p͛ceptis nostis aquiescet: Nec
quasi in possibilia sint aspernabit͛. Haud sane
p͛teūdum ē Alexādri regis memorabile factū:
q cū darii filias in captiuis haberet: mirūinmo
dum ut ab ōnibus predicabat͛ formosas: nec
uidere quidem uoluit turpe esse ratus eos qui
uiros uicissēt: a mulieribꝫ supari: hoc illi nos-
tro conuenit: quod aspiciens mulierem ad uo
luptatem: & si rē nō cōsumet: tamē quia id cō
cupiuit incorde suo crimine non caret: Illud
aūt clinię pthagore familiaris dfficile ē credere
nō dedita opera: sed fortuito nostris conuenire
qui cum posset trium talentoꝝ dānum iure iu
rando sibi delato effugere soluere quidē mal-
uit quā iurare: q̄q̄ sine piurio id facere liceret
Audiuerat ille ut qdē mihi uidetur p͛ceptuȝ
domini iuramēta uetantis. Sed redeo ad id qꝫ
in principio dicebam: non omnia nobis recipi
enda sunt: sed tātum utilia. Etenim cum eos
cibos q obesse possūt corpori diligēter uitemꝰ

absurdissimū ē disciplinaꝝ quibꝰ animus alit̄ ratiōe nullā habere: sꝫ tāq̄ torrēs aliqs quęcūq; sors abstulerit sine delectu īmerger̄. Et cū gubernator nō temer̄ nauē uētis permittat: sꝫ ad portu3 dirigat: & sagitarius ad signū: & faber & architect9 finē aliquē suę artis r̄spiciat: nos ab eiusmodi opificibus in cognoscendis rebus nostris superari: neq;.n. manualiu3 opeꝝ finis aliqs ē: uitę aūt hūane finis ē unus: quem in tueant̄ ii q bene uiuere quęrūt. Quod si nulla ratione huc atq; illuc ī uita iactaremur: qd int̄ nos atq; rates gubernaculis carentes itereſſet: Verum ut in musicis gymnicisq; certaminibꝰ eorumdem sunt exercitationes quorum & prima. Nec ullus cum se palęstra aut pancratio exercuisset: lyra deinde: aut tibia certat. Neq; enim polydamas id agebat: nec Milon: Sed alter ante olympicum certamen currus sistebat currentes: Mylon inclippeo uncto stabat: nec depelli ab eo ulla ui poterat: sed resistebat non secus ac statua quędam Plumbo affixa Quod si marsię aut olympi musicam essent meditati relicto puluere: atq; gymnasio

ut no

ſero coronas : aut gloriam eſſecuti eſſent au
effugiſſent : nec corpora ſua deriſui haberēc
tur. Sꝫ nec Thimotheus relicta muſica ſua in
luctamĩib⁹ uerſabatᷣ : neq̨. n. aſſecutus fuiſſet :
ut cūnctis muſicis longe āteceleret : cui tātū ſu
ꝑat artis : ut quotiens libuiſſet aĩos hominū : &
uehemēti accēdere armonia : & rurſus molli ac
placida deleniret. Quippe aliq̄ndo cuꝫ ĩ Alexā
dri conuiuio : eum cantum quem phrygium
apellant modularetur uſq̨ adeo regem excitaſ
ſe dicitᷣ : ut adarma capienda ꝓſiliret : atq̨ iteꝝ
ad cōmeſſatiōes : epulaſq̨ r̄duxiſſe modulatiōe
mutata tātas uires habet ĩ muſicis gymniciſq̨
certamĩib⁹ ad finē ſuuꝫ directa excitacio. Sed
quoniā ĩn coronaꝝ : atq̨ pugilum mētionem
ĩcidim⁹ : proſequamur : & aliquātiſper in ea re.
Porro illi quadaꝫ incredibili laboruꝫ tolerātia
uires adepti : infinitis ſudorib⁹ ĩ gymnaſio ma
narint : innumeraſque plagas inexercitatione
tulerint. Victum autem non uoluptarium ne
que iocundum : ſed quem magiſter ludi pre-
ſcripſerit : uictitarint : & in cęteris omnibus ne
orationē prothrahā : ita ĩſtituti : ut uita ante cer

ramen acta meditatio fuerit certaminis: tandē
se nudant in stadio: & summo labore ac piculo
decertāt: ut oleastri: aut apii aut eiusmodi co
rona donent: uictoresq; a precone buccinētur
Nos ūo quibus premia uitę nostre adeo mira
bilia proposita sunt: ut nec magnitudo eorū
dici possit: nec multitudo numerari: in utrāq;
aurem secuti dormiētes: altera manu capesce
re posse credemus: per multi sane essēt illusi &
Sardanapalꝰ ille primas omnium ptes in bea
titudine feret uel margites forte quem neq; a-
ratorem neq; fossorem: nec cuiq̄ rei actorem
fuisse homerus ait: Si utiq; homero credendū
est potius quam pittaco: qui inquit arduum
esse: bonum existere: Multis enim laboribus
susceptis uix eorum bonorum compotē fieri
contingit: quorum nihil in hac uita ēē simile
paulo ante dcebamus: non igitur desidendū
ē nobis nec pro breui uoluptate maxime spes
abiciend nisi uelimus & pari conuitia & penas
subire: non hic apud homines q̄q̄ ne hoc qdē
puu3 recte sētiēti: sd aut sub terra aut: ubicūq;
sit illa iudicia. Nam qui non ex uoluptate de

liquit: is forte aliqua dignabitur uenia. Qui autē ex proposito peiora elegit: nullā habet excusationem quin multiplici poena afficiatur. Quid igitur faciendum est dicet quispiam: q͂d aliud q̃ curę animam habendam: cęteris omnibus ꝓ nihilo habitis: Non ergo corpori seruiēdū: nisi quantū sūma cogit necessitas: sed anima bonis artibus ībuēda: & ex corporꝶ uīculis: ac passionū societate ꝑ philosophiā eximēda. Illud p̄tea efficiēdū ē: ut corp⁹ laborꝶ patiētissimū sit: Ventri autē nō ad uoluptatē: sed ad sustētationē porrigēdum. Nam qui sēper coēas atq; cocos mēte egitant: epularꝶ q̃ꝗ g̃tia terras: mariaque perscrutantur: miserabili admodum seruitute premuntur: & grauissimo domino tributa pendunt: nihil lenius patientes: quam hi qui apud īferos poenas dant: Vere ignem diuidentes: & crebro aquam ferētes & perfossum uas implere anhelantes: nullum finem laboruȝ habentes: Tonderi autem aut amiciri ultra quā necessitas sit: aut miserorum est secūdum Diogenem: aut iniurioruȝ. Itaq; occupatum esse in corporis ornatu: non mi-

nus turpe ducēdu3 arbitror: q̄ ut pellicē ēē aut
adulterꝫ. Quid enim refert homini gnauo: xe
ſtide amiciciatur: an uili aliqua ueſte dummo
do corpus ab itēperie tutetur: Quod & in cę
t̃is obſeruandū ē ne qd ſupuacuo moliamur:
nec plus corpori tribuamus q̄ aīę conmodum
ſit neq; .n. minus turpe ē uiro: qua3 uere hoc
cognoīe dignus exiſtat nimiā corporis curā
habere: quam ad aliam q̄uis paſſionē eſſemi
natū ēē. Omne porro ſtudium ponere ut cor-
pori q̄ optime ſit hōis ē ſe ipſū ignorantis: nec
intelligētis. ſapiēs illud. ꝙ nō id quod cernit̃ ē
homo. ſed opus eſt maiori ſapientia ut quiſq;
ueſtrum qd tādem ipſe ſit poſſit cognoſcere.
Verumenimuō id aſſequi. non expiata prius
mente: impoſſibilius eſt. q̄ lippiis oculis ſole3
perſpicere. Expiatio autem aīę fit ut breuiter
ſimul & abunde uobis dicam per contemptū
earum: quas nobis ſenſus porrigunt uolupta
tum. Non igitur oculi paſcendi ſunt abſurdis
ſpectaculorum miraculis: non aſpectu corpo
rum uoluptatis ſtimulo relinquentium. Non
per aures ſonus infundendus: qui animā cor

rumpere possit. Nam & nequitia & ignauia: ex huiusmodi musica gigni solet. Sed ea musica recipiēda ē qua usꝫ dauid poeta sacroꝝ carmi nū regē: ut ferūt: ab insania liberauit. Pytago ras etiam cum iuuenibus quibusdā uino: ser tis: saltuq; ꝑ ciuitatem lasciuiētibus obuiaret iussisse dicit̃ ei q modos tibia faciebat ut muta ta armōia doricum ꝑsonaret. Quod ubi factū est bacchantes illos adeo resipuisse ferunt ut serta abicerent: & rubore uultus uerecundiam cōfessi domum abirēt: tantum interest corrup ta a salubri musica impleare. Quamobrem ab hac quidem musica quę nunc in usu est non secus abhorrenduꝫ uobis cēseo: quā a qua uis foeditate. Iaꝫ ūo eos uapores q odoratū delec tēt aeri misceri: aut ūguētis pūgi etiā ĩt̃dicere uobis erubesco: Quid dicēdū ē de his uolup tatibus: quę gustu aut tactu fiunt: an dubitā duꝫ quin illę quoq; eiusmodi sit ut nisi qs eas caueat uentri: ac foeminis seruire eos ueluti pecora conpellant. Deniq; ut sumatim dicam uniuersum corpus despiciendum est nisi in lu to uoluptatū uelimus submergi: aut certe tan

tuꝫ ei īdulgēduꝫ ut philosophie: ut īqt plato: misterium p̄stare possit: Eadem ferme plato & Paulus monet dū ait non oportere nos ꝓuidē tiaꝫ aliquam corporis habere: ad uoluptates. Naꝫ hi qui corpus optīe nutriunt: aīam uero q̄ eius seruitio uti debet negligunt: nihil ab his differunt qui ut organa q̄ optima habeant sū mo studio coquirunt: artem ūo cuius gratia il la organa sūt cōparata despiciunt. Prorsus igi tur contra obseruandum est. Nācastigare cor pus: & compescere eius īpetus: ut immanem quandaꝫ beluam oporteret: & eiusdē aduersꝯ aīam temerarios motus: ratiōis cohibere atqꝫ sedare. Non aūt frena uoluptatum remittere & anīmę curaꝫ abiicere & instar aurige uiolen tia equoꝝ trat̄ī deferri: nec pytagorę memi nisse. qui cū ītelligeret quēdā ex familiaribus suis cibis exercitationibusqꝫ ut pinguis fieret curare. hic inquit non cessat molestiorem sibi carcerem instruere Quod genus molestię cuꝫ suspicaretur plato corpori suo impēdere acha demiam insalubrem atticę locum ferunt ex-industria delegisse. Vt plusq̄ bona habitudo

corporis ceu uitis nimia luxuries ob eã rẽ ãpu tarcẽ. Ipſe quoq; iã audiui ex medicis ſũmã corporis ualitudinẽ piculoſã ẽẽ. Cum igitur hęc nimia indulgentia & ipſi corpori inutilis ſit: & animę impedimentum afferat: in ea re ſtudium ponere manifeſtiſſima eſt inſania. Quod ſi corpus cotennere aſſuefacti eſſemus: parum cętera huius uitę admiraremur. Quid .n. tibi opus ẽẽt diuitiis ſi uoluptates corporis aſpnarerẽ. eqdẽ nõ uideo niſi forte quẽ iuuaret ut ĩ fabulis de dragonibꝰ fertur recõditos the ſauros uigilãdo cuſtodire. Qui aũt ad hec cõ tẽnenda ingenue eruditus eſſet plurimũ: a bõ ni facinore & uerbo & opere abhorreret. Et qd quid ultra ſufficiẽtiã foret. ſiue id lidya gleba ẽẽt: ſiue formicaꝶ auriferaꝶ opus tãto magis deſpiceret quantominus indigeret: Sufficiẽtia autem ipſa nõ libidine uoluptatum: ſđ nature neceſſitate diffinienda eſt. Nam qui excedũt neceſſitatis terminos: ſimiles ſunt his qui p̃ci pites deferuntur: nihil ſtabile inuenientes ubi poſſint conſiſtere: nullum terminum precipi tationis habẽtes. Sed q̃to plura amplectuntur

tantidē: aūt etiã pluris indigent ad uolupta tes implendas. Diuitiaꝝ enī:ut ait solon: nul lus ē terminus. uerū ad eā rē theognide magi stro utēdū ē qui ita īquit. Neq; diuitias cupio neq; uoto precor. sed mihi contingat ex paruo uitam agere omni carētē molestia. Porro nō si ne beniuolentia quadā mihi in mentem uenit Diogenis sentētia hūa ōnia cōtēpnētis q ma- gno rege ditiorē se pdicabat. ꝙ ipse uidelicet paucioꝝ idigeret. At nobis nisi pithyę mysii ad sit talēta: & īfniita soli iugera & numerosa armētoꝝ examina nihil sat erit. Oporteret aūt ut ego qdē arbitror: nec absētes diuitias optare nec psētib9 gloriari. nisi quātū scias uti. Sapiē ter enim socrates qui cum uideret hominem diuitiis afluētē. eaq; de causa & fastidio quo- dam gloriabundum uadere. non prius inquit te ad mirabor. q̄ notum mihi fuerit quo pacto scias uti fortunis tuis. An uero phydias poly cletusq;. si auro aut ebore gloriati ēent ex q bus alter iliensibus iouē. alter iunonē argiuis effinxit ridiculi haberentur. aliena bona sibi

fastu

glorię fore putantes: ꝓpriā uo artez qua illud aurū preciosius factum ē silētio ꝑteūtes: nos aūt humanā uirtutē nō satis decoris ipsā ꝑ se habere arbitrātes minori reprehēsione dignos esse putabim9: At diuitias qdē cōtenemus & uoluptates dispiciemus: uerū blāditias & ad ulatiōes sectabimur: & archilochęę uulpis cali ditate multiplicitateqꝫ gaudebimus: At nihil est ꝙ ęque fugere debeat sapiēs: q̄ ad ostenta tionē uiuere & populares aures sequi: nō aūt uerā rationem usqꝫ adeo ducem uiuendi habe re: ut etiam si omnes homines reclamēt nihil mutet eorum quę recte instituerat etiam si in famia uel pericula subire ꝓ recte factis necesse sit: nāq aliter institutus est is nihil differre ui detur ab ęgyptio sophista: qui & arbor sciebat & aqua & fera & quicquid liberet. Siqdez ipse quoqꝫ modo laudabit iustitiam: si id placere audientibus intelliget: modo eam uituperabit si his apud quos loquitur iniurias esse gratas cognoscet. Et quod proprium assentatorum est: ut polypus ad spēm subiecti soli colorem mutat: ita & ipse ad uoluptatem audientium

uariabit sẽtẽtiã: Sȝ hec in nr̃is libris discemus perfectius Impresẽtia ũo ũbraȝ aliquam uirtutis descripsimus ex his extraneis doctrinis. q enĩ diligẽt e qua uis re cogunt utilitateȝ: & si minutatĩ id agãt: tñ ut magna flumina multa ex multis locis accipiũt icremẽta. Nã id ꝙ iqt poeta si puũ paruo sup addas: idq; frequẽt facias: nõ ad pecunię dũtaxat augumentũ recte dictum fuisse putanduȝ ẽ sed ad cuiusuis sciẽtię. Byas qdem igit unus ex septeȝ sapiẽtibus filio suo ad egytii ꝓficiscenti rogantiq; patreȝ qd nam agendo maxime sibi gratum faceret Si uiaticum inquit ad senectutem compares uirtutem nimirũ ꝓuiatico intelliges: sed arctioribus terminis illam circumscribens: utpote qui eius utilitatem humanę uitę spatio diffiniuit. Ego autem siue Quis Titoni senectuteȝ siue uiuacissimi apud nostros Mathusalę: qui mille annos minus triginta dicitur uixisse: si deniq; uniuersum tempus ex quo fuerunt homines metiat: ridebo puerilẽ eius sententiam: contemplãs longum & insenesibile sęculum. quod qdẽ tale est: ut quemadmodum inmor

talis aię ita etiã illius sęculi: nullũ finem mens possit cõcipe. Ad qꝫ ut uiaticũ paremus: õnis lapis: ut dicũt: mouẽdus ẽ: ũde aliqua utilitas ad eã rẽ sit nobis futura: Non igit̃ quia ardua sunt hęc & laboriosã idcirco torpescemus: sed memores illius sententię: oportere uidelicet unũ queq; uitã probatissimã eligere: expectare aũt ut consuetudo faciat illam iocundã: atq; dulcem uideri: ea sequi aggrediemnr. Turpe ẽ enĩ cũ temp9 ꝑ secordiã abierit: tunc demũ illud reuocare. cũ pt̃ dolorem nihil sit ãplius reuocãti reditur ũ. Ego igit̃ q̃ optima ẽẽ rebar. partim nunc uos admonui: partim omni uite tempore admonebo. Vos autem cum tria sint morborum genera: ut ut ne uos ei simile prę stetis quod insanabile est: neu ita mente egro tetis: ut pleriq; solent corpore egrotare. Nam hi qui parua in ualitudĩe agũt̃ ipsi proficiscũ tur ad medicos: qui ũo grauiori morbo premũ tur: ad se curantes accersunt: at hi inatrã bilẽt ĩsanabilit̃ trãsuecti sunt: nec uenientes q̃dem medicos recipiunt. Quod uos non patiamini nunc recta consilia aspernantes. .FINIS.

EX. XENOPHONTE: LEONARDI A
RETINI: TRADVCTIO DE TIRAN
NIDE.

Enophontis philosophi quēdam libel
lum quem ego ingenii exercēdi gr̃a e
gręco sermone inlatinum cōuerti: ad
quem potius Nicolae scriberem: q̃ ad te: q &
latinaꝝ litteraꝝ tātā ꝑitiam habes quantam
nemo fere hoc tempore alter ingręcis ipsis adi
scendis sotius mihi adiutorq; fuisti. Tu itaq;
hoc munusculū accipies: quod ab īgēio haud
quaq̃ magno: sed certe tibi deditissīo lucubra
tum ē. Atq; ita existimes uelī nemine prorsus
esse ex omni iuuentute: cuius ego iudicium
pluris faciā q̃ tuū: Quod nō tātū quia te sum
me amo: ita mihi accidere ītelligo q̃tū tua sin
gulari: ac pene īcredibili ī cūctis rebus perpen
dendis examinadisq; diligentia. Sed cum uni
uersę ātiquitatis studiosissimus sis omībusq;
ueteribus illis sūma auctoritate uiris mirabili
ter affectꝰ uideare: tamē ut ego ex sermoibus
tuis: quos pro nostra familiaritate sępe mecū
instituis animaduertere potui: pręcipuo quo

dā amore xenophontē amplecteris. Quod mihi quidem cum satis mecū agitaui: nō sine sūma ratione uider solet illi uiro contingere: In nullo enim ūquā tot simul bonas artes uel mediocriter fuisse accepimus: quot in xenophōte nr̄o summę fuere. Qui abscolis gymnasiisq philosophoꝝ: ī qbus ille p̄cęt̄is floruerat: ad arma exercitusq delatus: ita eximia corporis animiq uirtute eluxit: ut breuissio tēpore cōsēsu omniū ex pene milite dux crearetur. Qui bellu3 difficilimum ac piculosissimū ita gessit, ut plurimis ex hoste uictoriis sūma cū gloria potiretur: exercitumq uictorē ex ītimis babyloię finibus per in festissimas atq barbaras gentes ad patrias sedes reportaret īcolumen: Mitto thraciā: bizātiū: sinopē: aliaq īfinta loca: quę illū ut iustissimū uirū ita etia3 sūmū ducem ac bello timendum esse senserunt: Deinde cum iam eius nomen tota gręcia celeberrimum esset: ob eam causam ab inuidis ciuibus hostis patrię iudicatus fuisset: im peloponesum se recepit: atq ibi ad disciplinas librosq reuersus: Cum ad ea quę ab Socrate in adulescentia di

dicerat.multaꝝ usum adiūxisset : res & cogi
taciones suas mādarē litteris īstituit: qua qdē ī
re ita axcelluit:ut eius elegātiā admirari qdē ō
nes:asseq nō nulli adhuc potuerit. Quāobrem
Nicolae mie nobis errarē uisus es:ī tali uiro de
ligēdo. Quid.n.illi absuit pulcherriaꝝ reruꝫ:
qd nō sūme fuit:qris doctrinā ī hoīe:dotissius
xēphō: laudas prudētiā:prudētissius: gaudes
eloqntia:at hic īt̄ pīcipes ei9 rei cōumerat̄. Vir
tutem amas at hic ōniū ętatis sue optimus uir
fuit: Admiraris res gestas:ī hoc quoqꝫ geñr la
udis nō modiocrit̄ excelluit. Multi ꝙ una aut
alt̄a cōmemorataꝝ rrū p̄diti fuer̄ sūmi habēt:
hūc uo q ita uniuersas cōplexus ē ut ipē int̄ se
se de excelētia certare uideat̄:quo tādem loco
habēdū putabim9:Itaqꝫ tuū hoc de xenophō
te iuditium magnopere ꝓbamus: atqꝫ ut tibi
grati essent labores nostri : cum exercere nos
uellemus in hoc potissime libro id effecimus:
Maiora autem illius uiri opera quę permulta
sunt ac pulcherrima: in his primitiis studioꝝ
nostrorum nullo modo ausi sumus attingere

TRADVCTIO DIALOGI:

VM ad Hieronem tyrrannum Simonides poeta aliquādo uenisset: essētq; ābo ociosi: sic illū affari coepit Simonides. An uelles inquit o Hieron ea narrare: quę tibi notiora debent esse quam mihi: Et q̄ nam sunt illa o Simonide inquit: Hieron: quę mihi q̄ tibi notiora esse possint: cū tu adeo uir doctus ac sapiens sis: Scio iqt ille te olim priuatum fuisse: & nuc esse tyrrannū: par igitur est utrāq; uitā exptū longe melius nosse q̄ me: qd īter priuatam uitaз tyrranicamq; intersit: qd ue altera alteri pręstet ad uoluptates capiēdas atq; molestias. Quin tu ergo inquit Hierō cū ipse nunc priuatus sis: ea mihi cōmemora: q̄ in priuata uita solēt cōtīgere: hoc etenim mō ego maxime arbitror utriusq; uitę differētiam tibi posse ostēdere. Tūc Simonides sic incepit Mihi quidem perspicere uideor Hieron priuatos homines dolere: atq; lętari: per oculos quidē uisu: p aures auditu: per nares odorib9 per os cibo atq; potu: uenereis uero per eas par

tes corporis : quę notę sūt omnibus nobis Fri
gida autē & calida: itē mollia & dura: grauia
que & leuia : toto corpore iudicamus. Hisque
oībus lętamur quū bona sūt: angimurque ad
uersis. Aliquādo uero ut mihi uidet̄ p ipsum
aīum aut dolore afficimur: aut uoluptate. Ali
quādo āt cōiter p aīu & corpus. Ex sōno plāe:
ꝙ uoluptatē aliquā capim⁹ māifestū ē: quō āt
id fiat: & qñ magis mihi uideor ignorare. Nec
sāe mirꝫ ē si uigilātibus nobis: ipsi sēsus mani
festiores sūt q̄ i sōno. Ad hęc respōdēs Hieron
eqdē īqt Simonide: pręter hęc q̄ a te cōmemo
rata sunt: nihil aliud referre possum unde ty-
ranni sensus aliquis: aut doloris uel uolupta
tis proueniat. Quā ob rē ego adhuc nihil ui
deo cur priuatam uitam tyrannica superet.
At uero inquit Simonides in his ipsis quę cō
memorata sunt per multum pręstatis. Multi-
plices enim per quodlibet istorum uoluptates
capitis. minuitisq; dolores. Non est ita inquit
Hieron : sed longe minores tyrannis uolup-
tates sunt q̄ priuatis : maioresq; molestię.
Mira hercule narras inquit Simonides. Nam

si ita est: cur multi atq; summi ut uidentur ui
ri: tantopere tyrannidem affectauere. Ideo me
hercule inquit Hieron: quod expti non sunt:
itaq; nequaquã recte de ea re sentire possunt.
Ego uero te docebo õnia hęc uera esse quę di-
xi. Nam ut ab oculis uisuq; incipiã: quemad
modum & tu modo fecisti. nonne ĩ hac si quis
recte animaduerterit ĩ deteriori loco compere-
rit eẽ tyrãnum. Nam cum multis inlocis mul
tę res sint aspectu dignae: ad eas uisendas pri
uati homines suo arbitrio proficiscũtur. Itaq;
& ciuitates quaslibet adeũt: & cõuentus & lu
dos ubi res mirae sũt: pulcherrimaeq; aspectu
Tyranni uero nequaquã ita: neq; enim illis ꝓ
ficisci tutũ est: ubi praesẽtibus no sunt potẽtio
res futuri: neq; arces quas domi possidẽt relin
quere: ne simul & regno spolientur: & poten
tia ulciscendi eos qui spoliauer̃. At uero dicet
quispiam. uenıẽt illis hęres & domi manenti
bus. Ita me hercule sꝫ pauca ex multis. & hec
sũmo ꝑcio emuntur a tyrannis. Nemo enim
defert qiucquã ostẽdẽdi gratia . q non multo
plura a tyrannis breui tẽpore petat: quaꝫ a reli

quis hominibus omni uitae spatio acceperit. Tunc Simonides. At si in his inqt quae ad ui sum pertinent priuati homies supiores sunt: uos illos auditu superatis. Laudes enim u͂ras quod dulcissimu͂ est: auditis continuo: neq; qs quā ē in cōspectu uestro: q nō oīa & quecunq; dicitis: & quaecu͂q; facitis: summo cum studio conetur extollere. Iurgia uero rem aurib9 amaram nu͂quā auditis. Quis eni͂ p̄senti tyrā no auderet male dicere: Et quā uoluptatē o Simonide inqt Hierō putas eos: q nō maledicāt afferre tyrāno: cum ille aperte sciat omnes q tacent de se male sentire. Qui autem putas laudibus gaudere: cu͂ omnes laudantes suspecti sint: ne assentādo id agant. In hoc equidez inqt Simonides tecuz o Hieron facilime sentio: easq; tātu͂ laudes dulcissimas eē arbitror: quae ab hoīe liberimo audiant. Sed illico profecto nunquā p̄suadebis. uos ī his rebus q̄ ad uictu͂ ptinent nō multu͂ ante ire. Tu͂c ille scio inquit Simōide oēs ferme arbitrari dnlcius tyrannos esse: atq; bibere quā priuatos: ea ut opinor ratione adductos: q etiam ipsi libetius sumerét

ea quę nobis: q̄ ea quę sibi apparantur. Quid enim quotidianū usum excedit: in eo uescēdo solet esse iucunditas. Itaq; ab hominibus prę ter tyrannos. solennes dies lęto animo expectantur. Semper enim est illis quędã sacietas ac pene fastidiũ lautorũ ciborũ. nec qcq̄ noui festis diebus tyrannorũ mensis apponi potest: Quamobrem spe etiam carent tyranni eiusce modi uoluptatis. Illud te preterea non fugit: q̄ quāto plura quã satis est apponuntur: tãto citius edẽtes capit sacietas. Quãobrē ēt in ipsa mensa deteriori loco estis: cui plura quã priuatis & mediocriter degentibus apparantur. At ꝑfecto īqt Simōides: donec auiditas edēdi su pest: lōge magis delectantur ii q pręcioso cibo quã q uili utūtur. Nō ne igit̃ o Simōide: īqt ille: ut cuiq; maxīe res aliqua dulcis ē. ita se auide huic rei prebet: ꝑrsus ita: an uides igit̃ tyrã nos ad mēsas suas maiori cũ auiditate uader̃ quã priuatos: Nō me hercule īqt: sed magis e cōtra. Tũ Hierō: qd tu īqt: nō animaduertisti has innumeras saporum machinationes: quę fiunt tyrannis: quũ nunc acida poscunt: nunc

aſpera ac plura huiuſmodi: Animaduerti inquit Simonides: & mihi nimium contra naturam uideri ſolent? Non ne igitur arbitraris inquit ille imbecillis atq; infirmi appetitus has eſſe cupiditates: quū tibi mihi q; notū ſit eos q libenter cibum ſumant: nihil horuȝ irritamentorum indigere. Deniq; ut ſuauiſſimis odoribus quibus tyranni continuo ungūtur: longe magis gaudet ii qui ſe ad eos admouent: q̃ ipſi tyranni: q; & in terris odoribus contingere ſolet: ut exhalans ipſi minus ſentiāt: q̃ alii ꝓpinqui: ita cui epularū ſuauiuȝ ſemper eſt copia. nullo tempore illis auidiſſime ueſcitur: Qui uero rariſſime copiam habet: is ſumma cū iucūditate & auiditate ſe imbuit? Iā igitur piculū ē: iqt Simonides: ne ueneree uoluptates ſole cogāt hoīes affectare tyrānidē: quū liceat illis q eo ī loco ſūt: qcqd formoſū uiderit illo potiri. Ad hec Hierō ſic inqt. plane ſcias id te nūc cōmemoraſſe ī quo a priuatis aptiſſime ſupamur. Nā prīo cōiugia ipſa tūc demū iucūda ſūt uidēturq; gloriā quādā nobis afferre: quum quis ditiori ampliori q; coniungitur.

54

Secundo uo loco par pari: sin autem inferiori te coniungas infamiaʒ non uitabis. Tyrānus autē nisi extraneā uxorē uellit: inferiorē ducat necesse est. quāobrem minimum illi erit affectus. Tunc enim mulierū studia maxime delectant: quū illę de se magnifice sentire uideanť. humiliū uero studia siquidē adsit: nō multum sunt grata. sin autē absint studia irę indignationesq; generantur grauissimę. Quare in coniugio: ne par quidē priuatis erit tyrānus. In cęteris uero amoribus multo magis superamur: Nam q̄ta delectatio sit re amata potiri omnibus opinor notū esse: ipse ueri amor plurimuʒ tyrannos respuit: minimeq; cuʒ illis esse uult. neq; eniʒ cupido illarum rerų quę in potestate nostra sūt amorē delectat: sꝫ speratarų. Vt igitur is q nūq̄ passus ē sitiʒ: quāta delectatio sit in potu ignorat. itaq; q amorē expertus nō ē: dulcissimam ut ita dicam uenerē expertus nō est. Hic arridens Simonides sic: inquit. Et quo uultu affirmare potes o Hieron: tyrannis hominibus amorem non innasci: quum tu hanc Dailocham ames: cui prę eximia eius forma

pulcherrimę eſt cognomentum. Ideo me her-
cule inquit ille: ꝙ quę res minime in poteſta
te mea eſt eam ego rē magnopere cupio. Ego
enim dailocham ardens illius compos fieri
cupio. ad quod cupiendum forte natura ipſa
me impellit: & id aſſequi ſi tamen ea uolente
atq; ęquo animo id fiat uehementer exopto.
Vi autem cupiditatem meam explere nõ ma
gis mihi placet: quã ĩme ipſum malum aliqđ
machinari. Ab hoſtibus enim inuitis arripere
ego pulchrum duco. ab amatis uero ita demũ
ſi concedant. Vbi enim amatę beniuolentia
reſpõdet: ibi aſpectus: reſpectus: rogationes: re
ſponſiones: omnia deniq; dulcia ſunt: dulciſſi
mę uero atq; iucundiſſimę lites: pugnęq;. Vi
autem ea quę cupias extorquere: predę ſimi-
lius eſt quam amori. Atq; latroni quidem ip
ſi aliquã ꝓbet uoluptatẽ: tũ ſui lucꝝ: tũ inimi
ci iactura. Amatę ãt moleſtiis gaudere: grauı-
terq; ferẽtẽ attigere: & ſic illi odio eẽ: ĩtolerabi
le ẽ ac nefariũ. Itẽ ꝓuatis firmiſſimũ ẽ amoris
ĩditiũ: ſi quãdo ĩamata ſignificatiõe aliquã
beniuolentię conſpicantur. Tyrrãno autem id

cognoscere haudquaq̄ licet. Scimus eni homi
nes metu ōbsequentes:q̄ maxime possūt simu
lare amorem .nec ab ullo genere hoīuȝ plures
insidie tyrannis fiunt:q̄ ab his q maxīe amare
se simulāt. Hic Simonides: parua sunt inqt o
Hieron quę tu adhuc retulisti. naȝ plerosq; ui
ros licet uidere: q se sponte abstinēt eiusmodi
uoluptatibus. Sed in illo ut mihi uidetur ma
xime praeestis ceteris hominibus:ꝙ quę ī gen
tia animo concipitis celeriter perficitis sūmaȝ
omnium rerum opulentiam habetis: sunt uo-
bis ęgregii equi: insignia arma: formosissimę
feminę: magnificę domus: atq; omnibus reb9
ornatissimę: ministroꝝ multitudo: ea insuper
potentia ut facile & inimicos subuertere possi
tis & amicis prodesse. Ad hęc respondens Hi
erō: haud equidem admirarer̄ inquit si in tyrā
nide iudicanda multitudo deciperetur. ꝗppe
uulgus secundum ea quę oculis subiecta sūt
de filicitate hominis uel miseria iudicat. Ipsa
uero tyrannis eiusmodi est. ut ea quę optima
pulcherrimaq; putātur omnia ponat ante ocu
los hominum : quę autem grauia molestaq;

ſunt in tiyrrãnoꝝ mẽtibus r̃cõdãt : ubi profec
to ſita ẽ miſeria hõinis atq; foelicitas . Quare
uulgus: ut mo dixi nequaq̃ mirum eſt ſi deci
piatur. At ũo ſapientes in hoc errare qui plus
mẽte: quã oculis uider̃ ſoletis magnope admi
ror. Ego plãe doctus expiẽtia rr̃ũ hoc tibi affir
mare poſſũ bonoꝝ qdẽ ptẽ minimã tyrãnos
hr̃e: magnoꝝ aũt maloꝝ plurima ſubſtinere.
Principio enim pax maximũ bonum eſſe cen
ſetur. hac autem tyrranni minime frui poſ-
ſunt: bellum autem maximuȝ eſt malum: hu
ius tyrranni maximam partem ferunt. Priua
ti enim niſi ciuitas ſua publice bellum gerat.
quocũq; uelit ſecuri proficiſcñtur: nec eſt illis
uerendum : ne a quopiam trucidentur. Ty-
ranni uero tum maxime inter hoſtes eſſe arbi
rtrantur: cum ad ciuitatem ſuam reuenere .
Sin autem ciuitas bello prematur: tunc ſoluȝ
priuatis piculum eſt. cum extra moenia ſunt.
cum uero in urbem ſe recepere nihil eſt ampli
us timendum. At tyrrannus neq; extra urbẽ
tutus eſt : neq; in urbe: ſed tunc maxime ſibi
putat cauendum. Item cęteros homines &

56

pax & indutię liberãt bello. Tyrrannis aũt nec
pax: nec ullę ĩdutię possũt eẽ cũ subditis: p̃tea
utraq; hęc bella sũt: & q̃ ciues aduersus hostes
& quę tyranni aduersus subditos gerũt. Hoꝝ
igiť belloꝝ causa quęcũq; ppl'os subiř ac ppeti
necesse ẽ. hac eadẽ certe ĩcũbunt tyrrãnis: ut ĩ
armis esse custodiř. ꝓcurare: impiculo se põere
& siqd aduersi cõtigat ĩgemiscere. hęc tã priua
toꝝ sunt q̃ tyrrannorum cõmunia: & hucusq;
paritas est. At si quid foeliciter euẽiet nequaq̃
in hoc tyrrannus par ceteris. Populi enim si
quando prelio cõmisso fuderĩt hostes: difficile
dictu ẽ. quã magnã capiũt uoluptatem i uer
tendis: ꝑsequẽdis: trucidãdisq; inimicis: quã
ta leticia exultãt: quã gloriãť: quã gaudẽt: ciui
tatẽ suã decorasse arbitrãtes: Quisq; predicat
se huius consilii participem fuisse. complures
hostium necasse. Nec ullus fere inueniri potest
qui nõ cesorum exaugeat numerũ: ita pulcrũ
ducũt uicisse egregie. Tyrrãnus autẽ si qñdo
suspicetur coniurationem aliquam contra se
in iri. eaq; decausa quosdam ex ciuibus suis
poẽa afficiat. scit ciuitatẽ se totã nõ habituꝝ

paucioribꝰ ĩpaturũ: Nec lęticiã prę ſe fert: neq̈ʒ hoc facto exultat: ſed quãtuʒ poteſt dethrait: & cõtĩuo ſe purgat: nõ iniuria id feciſſe. Adeo ne ſibi quidem placent: q̃ ipſa idẽ effecit. Nec tamen cum illos quos timebat necauit ea de cauſa ſecurior eſt: ſed longe magis timet quã pus: & ĩ eiuſmõi bellis õni tẽpoꝛ̃ pſeuerat. Amicitias etiam tyrrãnoꝝ ſi ita placet cõſideremus Et primo qdẽ animaduertas uelim: ſi magnũ bonũ ſit amicitia: Omnes.n.q quẽquã amãt: ei pͦpto animo conãtur pdeſſe: gaudẽt eius pſentia. abſenteʒ deſiderant. ſumma lęticia redeunteʒ ſuſcipiunt: exultãt eius rebus proſperis: anguntur q̈ʒ aduerſis. Quantum autem boni in amicitia ſit: nec ciuitates quidem latuit: a quibus pleriſq̈ʒ ſancitum eſt: licere adulteros impune occidere. Porro illa de cauſa quod ab eiuſmodi hominibus amicitiaʒ corrumpi putarunt: quę eſt inter uiros: & uxores. Nam ſi cui pudicicia per uim abrepta ſit. nihilominus ob eaʒ reʒ in honore habetur apud maritũ Cum eius amicitia uideatur ſine labe aliqua

hi

pmāsisse: Deniq; tātū boni ē in amicitia: ut ad eam rem pficiēdā: deoꝝ atq; hominū munera uideant̄ cōcurrere: Huius aūt rei tam bōe: tāq; p̄clare nemo magis ē exps q̄ tyrrannus: q̄ uere probem aīaduerte: Naȝ cum int̄ parētes: & liberos & fratres adinuicē uirosq; & uxores ōiū firmissime arctissimeq; sint amicitie: easq; priuati homines diligētissime colant: adeo tamē ne he quidem amicitie ualent apud tyrannos ut sepe filius a patre: & pater a filio & cōiunx a coniunge: frater a fratre necetur. Qui igitur illis: quos ipsa natura ad amandum copellit lex cogit: ita odio ē ut plerūq; de sua nece cogitent: qua ratiōe ab reliquis hōinibus amari putabim9: Preterea cui fides deest: eū magno bono carere negari non potest. Que eniȝ familiaritas: qui usus: qui cōgressus potest esse iocundus absq; fide: Quis seruum: qs clientem aspicere potest si is sit infidus: Huius autē rei quaȝ sint exptes tyrāni hinc uel maxime licet cognoscere: quod nō facile cibis ad se delatis credunt: sed etiam ante prelibationem: ac primitias deoꝝ famulos ipos gustare iubent: ne

qd male edant aut bibant formidantes. Quid qd ceteris quidez hoib3 p ria sua magno usui est: Ciues .n. absq; ulla mercede adiuicē se tutant : castigant seruos: cōpescūt facinorosos: maxime laborant: ne cuiq̄ uiolēta inferat nex. Eoq; seueritatis in uindicādis ciuibus pcesser ut plerisq; in ciuitatib3 lex sit etia3 cu3 q cum homicida cōgressu3 habuerit: polutū uideri: Quo fit ut in patria sua qsq; securus uiuat: Tyrānis uero oia cōtra. Prio ē p poenis qbus afficiunt hi q ciuē necarint: pmia pposita sunt tyrānicidis. p politiōe: sacrisq; phibitis statue i tēplis deo immortaliū collocant: Siqs āt: q plura possideāt tyrāni: q̄ priuati pl9 etiā ea de cā putat illos letari: lōge is qdem decipit. Na3 uelut athlete. non nimis gloriosū putāt ceteris hoīb9 · supiores eē: s3 si ab aliis athletis supent molestisime ferunt . ita tyrāni nō si plura ipsi habeāt: q̄ priuati cōtenti sūt. s3 sin mīus q̄ alii tyrāni possideant molestū ē. Nec facilis optati cōpotes fiūt tyranni q̄ ceteri hoies. Ceteri .n. aut edes cupiūt: aut agros: aut mancipiū. Tyranni uo urbes regiōes: portus; arces; quas adi

58

pisci difficilius piculosiusq̧ ē: q̃ eas res q̃ a puatis cupiūt: N3 tn̄ ita multi ex priuatis hoibm paupes sūt: ut ex tyrannis. N3 ei ad numeꝝ cōputant̄ diuitię: s3 ad idigētiā. Si pl'ra hēs q̄ indigeas: pmulta hēs: si pauciora: paꝝ. At etiā āplissima possessio necessarios tyrānoꝝ sūpt9 nō iplet cū priuato hōi lōge mius sit satis. Nō ei queadmodū cet̄is hōib9 sic etiā tyrānis quotidiāos sūpt9 l3 ihiber̄. p̄serti cū fiāt maxie in custodia corporis: quāquā r̄mittere certissim9 uidet̄ tyrānoꝝ ītitus. Deide nequaquā appellādi sūt paupes: q sine iiura satisfacer̄ possunt necessitatis suę. s3 hi quos potius īdigētia compellit ad facius. Tyrāni āt cū ipsi necesse sit nisi forte pire malīt. tāquā aliquo bello iminēte cōtinuo exercitū alere: ui ipsa cogūt̄ ad oīa diuia hūanaq3 diripiēda. Graue etiā illud accidit tyrānis īcōmodū: q̄ si qn̄ uiros bonos prudentes fortes cognoscāt: cognoscūt autē nō mius q̃ priuati: cū amar̄ cupēt illos tiēāt necesse est: fortes ne q̄d audeāt libertatis gr̄a. prudētes ne qd aduersus machinent̄: iustos ne cupiāt ppl'i ab illis gubernari. Cu3 uero eiusmōi hoīes pp

metũ caꝝ reꝝ quas mõ cõmemoraui ſubſtule
rũt: quoſnã tũc rꝉiquos hñt tyrãni ꝑter ĩ ꝓbos:
ꝑter flagitioſos pręter ignauos. Gaudẽt tyrãno
ĩ ꝓbi hoĩes: qa timent ne qñ ciuitas libera facta
poenas iniuriaꝝ a ſe exigat: gaudẽt flagitiõ ſi
pp cõceſſã a tyrannis flagitoꝝ licẽtiã: gaudẽt
ignaui qa liberos eẽ mõ magni faciũt. Eſt igit̃
grauiſſimũ ut mihi qdeꝫ uidet̃: cuꝫ bonos co
gnoſcas ad uſũ ꝑditoꝝ ex neceſſitate cõpelli:
Pręterea cũ ſine ciuitate: nec floreт̃ nec ſaluus
eẽ poſſit tyrãnus: ciuitatis amatorẽ eẽ illuꝫ ne
ceſſe ẽ. Tyrannis ũo ipſa talis ẽ. ut prĩaꝫ quoq;
odio hr̃e cogat. Nꝫ eĩ lęto uultu aſpicere põt
tyrãnus ciues ſuos: uel bene armatos: uel ma-
gno ingẽio preditos. ſꝫ extrãeos: quã ciues prę
ſtãtiores uidere cupit. illoſq; ad ſui corporis cu
ſtodiã hẽt. Odit etiã fertilitatẽ agroꝝ ne uber
tate reꝝ elati ciues: difficilius iugũ ſeruile patiã
tur. Volo ẽt Sĩonides rferre tibi uoluptates il
las: qbus ego fruebar ĩ uita ꝑuata: ĩ tyrãnide ue
ro oĩo amiſi: ego eĩ cũ ꝑuatus eeꝫ: una cũ ęqu
alibus eram: delectabar illoꝝ uſu: illi iteꝫ: ut o
pinor. meo. Eram in ocio ſi quãdo id otparẽ:

erã qñ3 ĩ cõuiuio: cui qdẽ rei ita me plerũq; to
to aío debebã: ut oĩu3 re℞ me haberet obliuio
nec si q d ĩ se hẽt ĩcõmodi hũna uita memierã:
usq; adeo inter cãtus: sexta: saltatiõesq;: totus
uersabar. Nũc ũo n3 hi q añ mihi erãt fãliares
una mecum eẽ gaudent: cum ꝑ amicis mihi
serui sint fcĩ. n3 ego cũ illis cũ nihil uideam in
ipsis: aut beniuolentię erga me: aut charitatis.
Potus ũo: atq; sõnos nõ secus: q̃ ĩsidias caueo
timeo celebritate3 hoĩu3: timeo solitudine3: ti
meo ĩcustoditos aditus: timeo ipsos custodes:
n3 ĩermes illos hr̃e uellẽ circa latus: n3 armatis
multum confido. hęc itaq; facere: & ꝑterea se
potius alienis cõmittere qua3 suis: & babaris q̃
gręcis: & libetos qdẽ cupe in seruitutẽ trahere:
seruos ãt ĩ libertatẽ reponeř: nõne ista oĩa tibi
uideť aĩ formidolosi: ac metu abiecti eẽ signa:
Metus ãt ñ. solũ. m̃tes hoĩu3 afficit: ue℞ etia3
gaudia cũta exťbat: n3 illic existeř ullo pacto
sinit. ꝙ si tu ũquã Sionide in militia fuisti: ibi
q; penes aciẽ hostiũ cõstitutus: ř cordař q̃so: q
tibi cibus: q sõnos illo tẽpore uidebať. Nã qua
les molestię tibi eo tẽpore fuerũt: tales cõtiuo

ferũt tyrãni: aut etiã ꝗuiores. Nõ ei ex aduer
so solũ hostes hr̃e se putat tyrãnus: ſꝫ undiq;
Hec cũ audiſſet Sionides: pero ptime mihi ui
deris iqt o Hierõ iſta cõmẽoraſſe. Nã bellũ ꝗ
dẽ terrorẽ hr̃e negari nõ põt. Sꝫ tñ nos tũc cũ
ſumus ĩ armis: custodibꝯ ꝑ ſtatiões diſpoſitis
nihil timemus: ſecureq; capimus & cibũ & ſõ
nũ: Ita me hercule inqt Hieron: cũ leges ante
oĩa uos tueãt: ꝗ qdẽ custodes ipſos cogũt: nõ
minus de ur̃a ſalute ꝗ de ſua cogitare. Tyrãni
uero mercenarios hñt custodes: quaſi meſſores
Et cũ oporteret huiuſmõi hoĩbꝯ nihil potius eẽ
ꝗ fidelẽ: difficilius ẽ queꝗ illoꝝ fidũ inuenire
ꝗ multos opifices cuiuſuis rei. Oẽs ei ut dictũ
ẽ: pecunię gr̃a tyrãnũ custodiũt: Pecunias aũt
longe plures: ſꝫ illis puncto tẽporis accipere: ſi
tyrãnũ occiderint: ꝗ oĩ uita ſpent ſi illũ prote
xerint. Qđ ſi qs nos ea de cã putat beatos. qđ
facile: & amicis ꝓdeſſe: & ĩimicis obeſſe poſſi
mus: nimiũ fallit. Qua ei rõe adduci põt tyrã
nus ut bene faciat amicis: cũ apte ſciat: ꝙ ꝗto
plr̃a qs ab eo accepit: tãto citius cupit effugere
Nullusq; ſit q illarũ reꝝ ꝗ ſibi largitę ſunt a

60

tyrãno: qcq̃ suũ eẽ prius crdat: q̃ eo loco fue-
rit ubi tyrãnꝰẽt si cupiat nullo mõ possit aufer
re. Ab inimicis ãt poenas accipe queãdmodũ
lic3cũ mãifestũ sit uniuersos subditos esse sibi
ĩimicos:quos n3 necare põt tyrãnus: n3 ĩ uĩcu
la cõiicere:qbus eĩ posthac domĩaret̃. S3 apte
sciẽs ꝙ ĩimici sũt simul:& cauere & credere h3
necesse. Illud ẽt te scire uolo Simonide:ꝙ eos
ciues quos tirãni timẽt: egre uiuere patiũt̃:e-
greq3 occidũt. Nec secus in his ẽ: q ĩ eqs q si str̃
nui quidẽ sit s3 tñ feroceis:nec uti qs illis põt:
pp timorẽ:nec ut alienet adduci põt pp uirtutẽ
Itaq3 & possidentes: & alienantes similiter a-
gũt. Hic Simonides:ẽ igit̃ honor:ut uideo p̃ci
osissima res:cuius cupiditate adducti hoĩnes
nullũ laborẽ fugiũt: nulũ p̃iculu3 subire recu
sãt Vos itaq3 o Hierõ:& sic tot incommodis p̃
mat̃ tyrãnis:quot mõ a te comemorata fuere:
tam̃ ad illã ĩcaute p̃cipitatis:ea nimiꝶ q̃ cã ut
ãplissimo ĩ honore sitis:ut õs uobis pareãt:õs
admiret̃: loco cedãt: assurgãt:q̃ oĩa a subditis
fiũt erga tyrãnos. Nã hoc uno maxĩe o Hierõ
mihi uidet̃ a cęteris aĩalibus hõ differre : ꝙ ho

noris ē cupidus. Siq̄dē cibi: potus: uenerisq;
uobis est cū cęteris animātibus cōis uoluptas:
Honoris āt cupiditatem : neq; brutis natura
indidit:nȝ oībus sane hōibus.Sȝ quibus eius
rei cura ē:hi sūt q plurimū a pecudibꝰ differt:
Viri iā & nō hoīes deīceps appellādi. Quam
obrem mihi uidemini:has ōs ī tyrānide subire
molestias. Vt uobis egregie bonos habeat̄:cū
nihil ī humanis rebus diuinitati propius uide
atur accedere:q̄ ꝙ ex honoribus prouenit gau
diū. Ad hęc respodēs Hieron sic inq̄t. At mi
hi tyrānoꝝ honores Simonide:ꝑide se habere
uidentur:ut ego paulo āte d̄ uenereis dicebā.
Nā neq; obseruātia eoꝝ: q nos minime amāt
grata est nobis:neq; coacta uēus iocūda: Sed
hoc quideȝ sepę fieri intelligimus: ut qui ma
xīe timēt:aut odert aliquē:hi maxīe obseruēt
munera mitāt: loco cedant:assurgant:ad que
faciēda non amor:sed timor eos impellit. sed
hec oīa meo iudicio seruitutis sunt munera:
Veri enim honores aliis ex causis gignuntur:
Quotiens enim homines uirū quempiam ea
uirtute prędirū sciunt : ut plurimū sibi ꝓdesse

61

ualeat: & ea de cā ī ore illū hñt: cōtīuo laudāt:
q̄sq; intuet̄ illū: tāq̄ peculiare aliqđ bonū: uia
decedūt: asurgūt: uirtutis ac meritoꝝ grā coro
nant: dōare gestiūt: & hęc nō timore: s3 spōte
faciunt. hi tandem putandi sunt ueri honores
beatūq; illū eē cui talia cōtīgūt. Puto eī talē ui
rū: tñ de inferēdis alteri: s3 de repellēdis a se in
iuriis cogitātē: n3 timori: n3 inuidię subiacere
s3 tute beateq; uita3 agere. Tyrānus āt noctes
diesq; se eu3 eē sētit: ꝑ ob illatas clades: cōi ōiū
sētentia sit ad supliciu3 morteq; dānatus: Hęc
oīa cū audisset Simonides q̄d igit̄ īq̄t o Hierō
si tā pessima res ē esse tyrānū: tuq; id minime
ignoras ab hac tā nefaria peste: nec tu te nūc li
beras: nec alius unq̄ spōte se liberauit: q semel
tyrānidē fuerit adeptus. Ea de cā īq̄t hierō: q̄ ī
hoc ēt miserrima ē tyrānoꝝ cōditio: n3 eī ullo
modo reliquer̄ illā l3. Nā queādmodū possūt
tyranni aut tot pecunias restituere: quot ipsi
diripuerīt: aut tot uincula pati: quot ipsi inie
cerīt: at tot mortes mori: quot ipsi necauerīt. un
de eēt illis tanta multitudo aīaꝝ. S3 sicui con
modū ūq̄ fuit se suspēder̄: hoc ꝓfecto tyrānis

eēt:qbꝯ ſolis:nꝫ teneř malā rē:nꝫ relīqeř cōdu
cit. Hic Sīonides minīe uero īqt admiror o hie
ron:te ad uerſus tyrānidē ita ſētiř:cū tu ea mte
ſis ut maxīe carus hoibꝯ eē cupias:quā rē quo
minus eſſequař:putas tyrānideꝫ ipedimto eē.
Ego tñ doceř te poſſū ut arbitror:nihil pp pote
ſtateꝫ īpediri amicitias:ſꝫ augeri magis illaꝝ
facultatē. Nec illud nūc cōſideremꝯ uelī:an q̄ꝫ
admodū plus poſſūt hi q pōtatē hñt q̄ priuati
ita etiā pluribꝯ ꝓdeſſe: & bñficio ſibi cōciliare
poſint. Sꝫ illud q̄to ſi eadē faciūt:tyrānusqꝫ &
priuatus ī pari officio: utri eoꝝ maior ſit gr̄a.
Ecce eī ut a puis īcipiaꝫ rebꝯ Salutāt quēpiam
familiariter priuatꝯ: & dñans:utri⁹ appellatio
plus ꝺlectabit ſalutatuꝫ. laudeť aliqs ab utro
qꝫ pariter: utrius laudatio erit gratior. Sacrifi-
cando honoret uterqꝫ: cuius tandē honor erit
acceptior. Viſant ęgrotantem pariter:an dubi
tandū ē.qn ī hac quoqꝫ te potētiſſimoꝝ hoīuꝫ
magis ſit ĝta hūanitas. Donēt tātideꝫ.qs am
bigit duplo gratiora eē mūera.q̄ a poteſtatem
habētibꝯ ꝓficiſcūť.q̄ ea q̄ a priuatis. Mihi qdē
uideri ſolet quādaꝫ diuinitus adiunctā eē gr̄aꝫ

eiusmodi uiris. Naȝ & multo magis uidere iuuat aliq̄ȝ cū pōtate: q̄ ꝓuatū:lȝ is idē sit:nȝ ulla in re mutatus. magisq́ nos delectat cuȝ illo loqui:q̄ cū his q nobis sūt pares:Mulieres ēt ipse:quaꝝ tu amori maxīe inimicā eē tyranni deȝ q̄stus es:dominātis senectutē minime asp nātur: minīe etiā deformitatē fastidiū. Honores ei ita hoīes cōpāt:ut siqd i his m̄te sit nusq̄ appeat. siqd uero decoris luculentius reddat̄ Qd̄ si i pari re longe miaor gratia uobis est:q̄ priuatis: negari nō pōt qn multo facilius amicos pare uobis liceat:cū plura donare: & bene facia cōferre possitis. Non ē ita Simōide ut tu putas inqt Hieron : nā multa faciat tyrannus necesse ē:q̄ sibi hoīes reddūt iimicos:Exigēdę ei sunt pecūię ad necessarios sūptus:puniendi facinorosi:ꝓhibēdę iiurię : cogēdū custodire: ubi custodia opus ē. Nec parcēdū tardis: cuȝ celeritate res indiget. & habēdi ēt corporis custodes:q̄ una res qbus molestissima ē. Nō eīm putāt eiusmodi turbā alere tyrānū salutis suę cā .sȝ ut suis imineat ciuibus: Tūc simonides ita iqt:Ego ūo:q ōs huiusmodi curę abiciēdę

de sint nequaq̃ dicerẽ. s3 istarum quidem rerum ple
rarum ut mihi uidetur gratissime sunt: quedam
uero odiose. Docere ei q̃ optia factu sint & eos
q illa fecerit pmiis laudibusq; ornare: summam
gr͞am atq; beniuolẽtiã parit. Deliquẽtẽ uero p
bris lacerare: coercere: dãnarẽ: puire: hec uidentẽ
mihi abalienationẽ quãdã hr͞e animorum. s3
meum hoc consiliũ ẽ: ut q̃ res ĩ se molestiã hr͞e
uideatẽ: eas: aliis faciẽdas pcipiẽdasq; mandẽt
q̃ uero gr͞am cõpãt: eas p se exequatẽ q ĩ põtate
ẽ. Cuius rei exẽplum manifeste ĩ choris appet:
quorum certãini magistratus pmia poĩt. Cogere
ãt illos & monerẽ: & castigarẽ: nõ magistratus: s3
aliorum officiu ẽ. Ita q gratissimũ in ea re putatẽ
esse: hoc a magistratu fit. qd' uero: odiosum ẽ
alii cõmittitẽ. Quid igitẽ prohibet & in ceteris
rebus: hoc idẽ seruarẽ. Ciuitatũ ei alie p tribus
diuise sũt: alie p classes: alie p cẽturias: alie itẽ:
alitẽ: & cuiq; pti suus pest magistratus. si qs
igitẽ his quẽadmodũ choris pmia poĩt: quinã
armis pstẽt. qui equis. qui ordĩe. qui uirtute
in bellis. qui iustitia in consiliis: eueniet pro
fecto: ut certatim his rebus õnibus enixe stu-

deãt. Quãobrem & ꝑpãbũt uelocius ubi opus erit honoris grã: & tributa soluẽt: & qđ optimũ qdẽ ẽ. minime ãt cõsuetuꝫ: cultus terrarũ multo splẽdidior fiet. pręmio posito uillis & agris: q̃ optime sint exculti. In qua quidẽ re: manifestissima aparet utilitas. nã & crescũt uectigalia: & frugalitate negocium pariet. nec ob desidiaꝫ libidines crescẽt. Si ãt mercatura ciuitati ẽ utilis: huic quoq; rei ꝑmiis cõstitutis multi mortales ad eaꝫ rẽ excitabunt: Quod si is qui reditũ alquiẽ hõestũ rei p. excogitarit: pręmiũ ꝓponet. nec huius qdẽ rei meditatio negliget Vt ãt sũmatĩ oĩa cõphẽdam: si cuiuscũq; bõi auctoribꝫ: ĩuẽtoribusq; ꝑmia cõstituet: ꝑmulti occupati erũt ĩ bõis rbꝫ meditãdis: multis ãt ĩ eo gñe occupatis necesse erit multa utilia ĩueĩri: ĩuẽtaq; augeri. Si ãt id uerris o Hierõ ne hec tã multa prẽia magnã exhauriãt pecũiaꝫ: succurrat tibi q̃so: ꝙ nihil uiliꝰemit q̃ ꝙ prẽio cõpat. uidemꝫ eĩ ĩ musicis gymnicisq; certãinibus: q̃s curas quos labors: quos sũptus ꝓ puis prẽiis subeãt hoĩes. & hierõ m̃ hercule ĩqt Sĩoni de uĩdris narrasse. Sꝫ tñ de his armatis: q mer-

cede accepta nos custodiũt: hẽs qđ doceas: ne ea đ cã odio simus ciuibꝫ nr̃is. An forte cẽses ut is q amet a suis nullis oĩo custodibꝫ ĩdige-at. Nõ ita iqt Sĩonides: sꝫ ĩdigebit: Neq; ei me fugit quosdã eẽ hoĩes: q uelut eq quãto magis illis ĩdulgeat̃. tãto maiori petulantia sũt. Hoc itaq; genus hoĩum conpescet armatoꝝ terror. bõi ãt ex nulla r̃ tm̃ cõmodi capiẽt. & simul tu eosdẽ capitis tui hẽbis custodes. cũm iaꝫ sępe dñ̃os uiolẽtia seruoꝝ occiderit. Si igit̃ ĩ pmis hoc erit illis pceptũ: ut õs ciues custodiãt & si res ita postulet: opẽ ferant. nꝫ ei ulla cĩtas ĩ p boꝝ hoĩũ oĩo ẽ uacua: si hoc itaq; spectare ad suũ oficiũ psuasũ erit illis: ut ciues tuent̃. & p̃ terea colonos: iumẽtaq; ipsoꝝ: fiet pfecto ut ci ues oĩ metu: ac solicitudĩe p illos libatı: cõmo dius res suas curar̃: atq; augere possint: hostiũ ũo aut repẽtiã uĩ repellere: aut latẽtes ĩsidias: presẽtire: qs melius põt: q̃ hi q cõtinuo sunt in armis: hec illoꝝ oficia dõi erunt: militię uero nihil hoc gñe hoĩuꝫ põt eẽ utilius. Naꝫ & pu-gnabũt: & labores suscipiẽt: & picula subibũt ante ciues tuos. Vicinas ãt urbes ppensiores

ad pacē faciet eorū formido. hōies.n.cōtinuo
belligerari pati: facilime ōmiū: & suos seruare:
& īimicos labesactarī qēt: Atq ubi ciues tui in
tellexerint ab eiusmodi armatis: nihil bōis ho
minibꝫ piculi eē: malos āt iniuria ꝓhiberi: au
xiliū ferri afflictis: ꝓtegi ciues: in bello labores
suscipi: nullus feri repiet q pecūiā ꝑ illorū mr
cede nō libētissime ac ꝓmptissime cōferat: cū
sępe alias haud quaquā in re tā utili priuati ho
mines maiores sūptus sustineāt. Illud quoq; te
dcet o Hierō: ne recuses rē tuā ꝓpriā: i cōi utili
tate uelle cōsūerī. nā ut mea qdā fert opinio: lō
ge oportunius dcētiusq; expēdiī a tyrāno in rē
pu. quā ī priuataʒ. qđ facile pʒ: si sigillatiʒ cōsi
deras. Si.n.tibi sit splēdida domus infinito sū
ptu instructa: utrū ex illa maiorē tibi gloriā cō
parari putas: an ex uniuersa urbe moenibus: tē
plis porticibꝰ: foris: curiisq; ornata. Armis ue
ro utrū tuis ꝓpriis egrgie tectꝰ: magis tremēdus
hosti uidererī: an si tota ciuitas bñ armata sit.
Vectigalia āt utrū putas maiora forī: si solū rs
tuę diligētissime curentī: aut si ōniū ciuiuʒ res
tua diligētia frugifere fiāt: Currus uero quos

aleṙ magnificẽtiſſimũ mũus:pulcherrimaq; e xercitatio putaṫ:utꝵ magis putas deceṙ:ſi plu rimos oĩũ equoꝵ tu unus alas: & in certã na mittas:ã ſi ex tua ciuitate plurimi exeãt: pluri miq; decertent. Victoria ãt utra pulchrior tibi uideṫ ex equoꝵ uirtute: ã ex ciuitatis cui tu ꝑ ſis felicitate.ego ſãe nec ꝺcere qdẽ arbitror:ty rannũ hõie3 cũ ꝑuatis certaṙ.uictor.n.ullã glo riã aſſeqṫ tyrannus:ſ3 inuidia3:ut ex multoꝵ bõis pecũia3 trahẽs:ad ſua3 magnificẽtiã.uic tus uero oĩu3 maxĩe ridiculo ẽ.S3 ẽ tibi o Hie rõ:ut mihi qdẽ uideṫ:cũ aliis:q ciuitatibꝫ ꝑſũt hõeſtũ certamẽ.quos ſi tu qdẽ ſupaueris:ciuita tẽ tuã feliciore oñdẽs maxĩe pulcherrimã glo rioſiſſimãq; uictoriã aſſeqre. ex quo illud pri- mũ cõriget:qđ tu potiſſimũ cupis:ut carus ſis tuis. ꝺinde ñ ũicus erit tue uictorie bucinator ſ3 õs tuã uirtutẽ decãtabũt.Intuebũṫ te ñ ſolũ ſinguli hõies:ueꝵ etiã ũiuerſe citates.Nec ſolũ priuatim:ſed etiã publice admirabuntur.lice- bitq; tibi quacunq; uolueris uiſendi gratia tu to proficiſci. licebit & domi hoc idem aſſequi Semper enim aderunt turbę hominu3 oſtẽtaṙ

tibi cupientiũ: si qd: aut prudentię aut d̃coris aut bõis alicuius hẽant: & tibi õi studio placer̃ enitẽtiũ: fauebũt tibi p̃sẽtes: cupiẽt uider̃ absẽtes: nec solũ diligeris ab oibꝫ: sꝫ etiã amabere: nec tiebis tu q̃dẽ queq̃: sꝫ alii ꝓ te solici ti er̃t: ne qd tibi cõtigat aduersi. Eritq; p̃suasũ oĩbus: ut d̃ tua salute cogitar̃ d̃beãt. Q̃r si qd ũq̃ iminere: ñ solũ hr̃es illos piculoꝝ socios: ueꝝ etiã ꝓtectoꝛs acerrios. Nec erit uerẽdũ tibi multis pulcherrimisq; mũeribꝫ affluẽti: ne cui ñ bñ d̃te merẽti qppiã d' fortũis tuis patiaris: Oẽs. n. tuis bõis uidebis gaudẽtes: õs p tuis r̃bꝫ ñ secus ac ꝓ̀pis uigilãtes. ĩ thesauris ãt hẽbis cũtas amicoꝝ diuitias. Sꝫ age o Hierõ dita amicos: te eĩ ip̀ꝫ ditabis. Auge cĩtatẽ: tibi. n. ipsi cõpabis potẽtiã. Quer̃ illi amicos: atq; socios: puta ciuitatẽ qdeꝫ ꝓ̀paꝫ eẽ domũ: ciues ũo ꝓpĩquos. amicos ãt filios: Filios uero uelut ꝓ̀piã aĩaꝫ. & hos õs uicer̃ cõeris officio. Si. n. amicos bñficiis cõplecter̃: nihil tibi obeẽ poter̃t inimici. Quę oĩa si tu feceris: cutaꝝ q̃ ĩ hũana sũt uita: pulcherrimã ac beatissimã rẽ posside bis. Foelix eĩ cũ sis nemo tibi ĩuidebit. FINIS

GVARINI VERONENSIS IN PLVTARCVM PRAEFATIO

AIORES nostros Angele mi suauissime nō admirari: & maximis ꝓsequi laudibus nō possum: cum tantam in eis animi magnitudinem: atq; constantiā fuisse intuear: ut litteraꝝ: ac doctrinę studia: simul & rerum tum publicarum. tum familiariū negotia capesserent. Itaq; complecterēt ut eos neq; subtilitas. neq; discrien. neq; occupatio deterreṙt. Quin adeo sedulo. adeo prudenter. adeo prouide suam impartiere diligētiā. ut qua in re magis excellerint. nō facile digno scas. Tanto quippe cū ordine. & ut ita dicā parsimonia suum distribuisse tempus uidentur. ut ex ocio negocium. & ex negocio ocium nullum amitterent. Horum uestigia. cum uirili pro parte: & quantum hac ętate fieri pōt te longe imitantē aspicio. Tibi pro nosta mutua beniuolētia: & charitate cōgratulor. Nam eo pacto magistratus. & publica exerces munera. ut & liberos ne omittas. & domesticę rei

curã suscipias. Maiorẽ ãt ĩmodu3 me tua quę da3 sedulitas: & acuratio ꝓpẽsa delectat: qua3 in educandis p̃cipue filiolis tuis: recte ꝑ ętate morãdis adhibes. Id sapiẽter eq̃dẽ: & sũma cũ rõe ꝓuidisti: ut uirtutẽ & honestos mores a teneris ĩbiberet ãnis. Certũ mediussidius: ac stabile legatũ: Nã cũ reliqua momtanea: & fugacia bona. & q̃dã ludibria fortũę sit: Virtus ꝑfecto cõstãs: ęterna: & nr̃a ẽ pussessio. S3 q̃d opꝫ ẽ meis hęc efferre s̃niis. Adest eruditissimus: &: clarissimus auctor Plutarchus: q oẽm rẽ de hac ip̃a ꝑ qua loquor ĩstitutiõe a uertice: ut aiunt ad calcẽ nõ minus acute: q̃ sapiẽt̃ explicabit. Eũ nuꝑ ex greco latinũ feci: tuoq; nõi d̃dicaui Suscipies ãt opusculũ: cuius & si ꝑ interp̃tis uitiũ min⁹ luculẽta fortasse sit dictio: s̃na℞ tñ elegãtia: & p̃ceptis diuĩo quodã mõ ex cogitatis abũde letaber̃. habebis ei ũde & aĩu3 demulceas legẽdo: & tuos educãdo ĩstruas. Qua in re abs te peto: & magis atq; magis oro: ut illustrissimo ĩp̃mis Manuelli Crisolorę gratias hãs: suũq; tollas ad sydera nom̃. Q m̃ eius uiri oꝑa: simul & hũanitate factũ ẽ: ut gręca℞

ſplendor litterarum ad nr̄os redierint hoĩesquos ob earũ ignoratione non parum dudũ ĩuoluerat tenebre. Sed de his alias Plutarchũ ipſũ audiamus.

PLVTARCHS DE LIBERIS educādis.

VID nam eſt qd̄ de ĩgenuorũ educatiõe liberorum dicer̃ qſpiā poſſit: quarum uel rerum uſu ii ad morum ꝓbitatẽ euaſuri ſint: Eia cõſideremꝰ ante oĩa d̄ iporum ꝓcreatiõe: fortaſis principiũ feciſſe p̄ſtabit. Si qs igit̃ illuſtriũ eſſe natorum pr̃ optat: id ei ꝓponendũ arbitror ut ne uilibus. aut abiectis ſe ſe deuinciat mulieribus quales meretrices ſunt: aut pellices. Quibus enim ulla ex parte uel matre innata eſt macula: eos quoad uita ſuperſit indelenda quędam ignobilitatis conuitia comictantur: quę in crepare: carpereq; uolentibus in promptu magno pere ſunt. Sapiens nimirum iſ extitit poeta: quiſquis infoelices ait eſſe prognatos: quum nequaquam recte fundamẽta ſui gñis iaciãt

Pulchre igitur libertatis : ac licentię tesaurus est bonis ꝓcreatum ee͂ parentibus. Quę r̄s his plurimi fieri dꝫ:q legiptimā exoptāt sobolē. at q simulati:& numoꝝ īstar ficti gn̄is arrogātia falli ꝺp̄ miqꝫ n̄a solet quo circa is rectissi͂e ceci nit poeta:q hūc ī modū īqt:Sceleris p̄etū mēs usq̄ sibi cōscia:fortissimū quoqꝫ captiuū trahit uiꝝ. Queādmodū iactātia simul & fastu refer ti sūt:qbꝫ claris nasci p̄etibꝫ obtigit. Eā ob cāꝫ filium themistoclis Cleophantum multotiens in multitudine dixisse ferunt. Quicquid is ex peteret ab athēiēsiū populo mox apꝓbatū iri Naꝫ q̄ ille uellet & mater : & q̄ mater & themi stocles. Quę uero thēistocles: eadē & uniuer-sus atheniēsis populus dignissimū ē eā aī me gnitudinē collaudarꝰ:eoꝝ q iccirco regē Archi damū pecuniis multauere qm̄ pusilli corporis mulierem mr̄imōio cap̄e passus erat subīde di cētes ꝙ ille n̄ reges: sꝫ regiā eis sttirpē edere co gitasset. Post hęc deīceps dicaꝰ ꝙ maiores nr̄i haud neglexisse uideꝰ. Quid nam illud ē:ut q se mulieribus generādę gr̄a sobolis admouēt: hi oīo sobrii:aut uino saltēꝫ modestissime deli

bato: congressũ faciãt. Quibus enim ex initio ut a genitoribus p ebrietatẽ seminarẽt accidit ii uini auidi: ac temulenti nimiru3 esse solent Ea pp cũ Diogenes quẽdã ex temulẽtia alienã tę mentis adulescentulũ desipe cerneret: Adulescentule inqt ebrius te seminauit pater. Et de genitura quidẽ hactenus. At uero de ipsa iam degenda uita uidetur explicandum.

g Eneraliter eqdẽ: qđ de artibus ac sciẽtiis dicere cõsueuimus: Idẽ etiã đ uirtute dicendũ. Tria esse q̃ ad operis perfectionẽ rite obeũdã cõcurrerẽ oporteat: naturã: rationẽ: & cõsuetudinẽ. Rationẽ disciplinã uoco: Cõsuetudinẽ ũo exercitatiõe3. Initiũ a disciplĩa. Usus ab exercitio ac meditatione fiet. Ex omnibus ãt absolutio cõparabitur. Si istorum pars ulla defecerit: necesse erit hãc claudam esse uirtutẽ Cęca ei res est sine disciplina natura: & absq3 natura disciplina manca res existit: Imperfectum ãt quiddam existit: si ambobus his. careat exercitatio: Nã sicut in agrorꝝ cultura bõa3 inp̃mis esse tellurẽ oportet: tũ serendi peritum agricolam: de hinc optima semina. Eode3 mõ

telluri naturā: agricolę: pręceptorē: seminibus studiorum institutiones. ac pręcepta conferes: q̄ oīa ī eorum aīos cōuenisse: ac spirasse cōtēderim quos uniuersi decantāt. Pythagorā dico. Socratē. Platonē: & quisq; sēpiternā cōsecutus ē gloriā. Ingētis certe foelicitatis: & diuini fauoris ē si cui singula hęc dii contulerūt. Quod si quis haud idoneū existimat ingeniuȝ: postea q̄ doctrinā: & rectā ad uirtutē nactus est exercitationē. ingentes naturę defectus: ut fieri potest: n̄ remittere magnū inmodū: imo uero prorsus: errare se sciat: Socordia eīȝ naturę uires pimit doctrina tollit ignauiā. Facilia quoq; ipsos fugiūt negligētes. Difficilia uero cura: & diligentia capessunt. Quaȝ expeditissima: q̄q; efficax sedulitas pariter: ac labor existat: cōpluribus ī rebus facile: si cōplexeris disces. Aquarum enim guttę lapides cauant. Ferrum & ęs manuū tactibus obteruntur. Carpētorum rotę sūmis inflexe uiribus haud ullo pacto pristinam reparare rectitudineȝ possunt. Curuatas histrionuȝ uirgas nullo dirigere modo licet. Quin factus pręter naturam labor naturę uim superauit. An hęc

dumtaxat diligentię potestatem indicant. Minime: immo uero & īfinita cętera: Si quod fertile natura solum incurię deditur: squalet incultum: quoq; natura pręstantius est: eo magis si per ocium: ac negligentiam omissum erit: perditur. Est ne quispiam infecundus & supra modum asperior ager. At cultus generosos edidit fructus. Quęnam arbores sunt: quę datę neglectui non simul: & tortę pullulent: & steriles perstent. Quū eędem rectum assecutę patrocinium fructuosę sint & magnopere fertiles: Quę corporis fortitudo non obtunditur & propter in curiam: molitiem: ac malam habitudinem non perit: Quę autem imbecilla adeo natura: quę per exercitationes: atq; certamina ad maximas non augeatur uires. Qui uero equi aprimis bene domiti annis suis non obsequuntur sessoribus: Qui autem indomiti pstant: no ne ceruice durissimi: & animis feroces euaserunt. Et quid admirari cętera opus est: cum truculentissimas feras laboribus mitigari: mansuefieriq; plerunque cernamus.

Bene Thesalus ille: q cum interrogaretur qnā sabientissimi thesalorꝝ essēt: Qui bellicarꝝ qui etē rerꝝ agunt: inqt: Et qd multis opus ē uerbis Cōsuetudo ē: q̄ lōgeua permaneat. Si qs ꝓpas familiaresqꝫ ex consuetudine uirtutes agat is nullo aberrar̄ posse mō uidetur. Qua in re unico usus exēplo āplius ꝗ hisce rebus ꝓlixiora enarrar̄ desinaꝫ. Licurgus ille sparthāorꝝ legislator gemīos exhisdē partētibus catulos suscipiens: haud similibus educaui moribꝫ. Alterū ei elluonē luxuriaqꝫ solutū. Alterꝝ īdaginē sagacem: & uenationibꝫ idoneū reddidit. postea cū aliqn̄ lacedęmōnii unū in locū cōuenissent Ad pādā īqt uirtutē uiri lacedęmonii ingēs ē momētū cōsuetudo: disciplina: doctrina: & uitę institutio: q̄ uobis illico manifesta uehemter esse faciā: duos subīde catulos abducēs: cū olla ī medio: leporēqꝫ coraꝫ eis posuisset: alt̄ q dē leporē: alter ī ollā magno erupit īpetu: Cuꝫ āt lacedęmōii nūdū qdnā id sibi uellet cōiectarēt. aut quāobrē catulos ostētasset: hi ābo dixit iisdē orti parētibus: ceterꝝ diuersā uitę cōsutudinē assecuti: alter gulosus: alter uenator euase

re. De uita q̄dē ac cōſuetudīe ſatis. Cōſeq̄ns ē ut de educatione dicatur.

o Portet. ut mihi ꝑfecto uidet̄: ut matres filios educēt: eiſq; ubera porrigant: q̄m maiori cū caritate: & impenſa magis diligētia nutrient: ut q̄ natos ex intimo: & ut dici ſolet ex ūguib9 amēt. Nutrices ūo & alūne ſuppoſitā quādā: & aſcripticiā bn̄iuolentiā hn̄t: utpote mercedis gratia diligentes. Quod matres eos quos ꝓgenuerit nutrire: alleq; eōueniat: ip̄a ēt natura demoſtrat. Vnicuiq; ēt aīntiū gn̄i: q̄ pariunt icirco ſimul & lactis alim̄ta ſuppeditauit. Eius quoq; ſapiētē fuiſſe ꝓuidētiā cōſtat: q̄ duplices mulierib9 mām̄as addidit: ut ſi gemellos pepiſſe contigerit: duplices ad alēdum ſontes haberent. Pręterea ut maiorē ī eos quos ꝓcreaſſēt amorē: beniuolētiāq; fouerēt Quod mediuſſidius haud īiuria factū ē Victus eī cibiq; ſodalitiū quiddā bēiuolētię: & amoris incrementū exiſtit: Nā & belue: dū a ſociis paſtus auellūt: magnū p̄ ſe ferr̄ d̄ſideriū uidēt: Dāda p̄ſerti opa ut matres quēadmodū enarratū ē: filios educente. iſq; ubera porrigāt: Sin

70

id facer̃ neq̃rĩt uel pp aduerſã corporis ualitu
dinẽ id nãq; ĩpedimẽto eẽ poterit: uel pp alioꝝ
ſtudiũ gignẽdoꝝ: a lũnas ac nutrices nõ uiles
equidẽ: aut ad ueticias: ueꝝ q̃maxime idõeas
ꝓbaſq; ſuſcipiendas eſſe cenſeo. Primũ q̃dem
moribus inſtructas patriis. Sicut enim infan
tiu3 mẽbra: ſimulac nati ſũt formari cõponiq;
debent. ut recta: minimeq; obliqua fiant: Ita
pueroꝝ mores principio aptę: concĩneq; finge
re cõueniet. Illa nãq; nouella ętas ad fingẽdũ
facilis & tenera ẽ: & ipſoꝝ aĩs dum molles ad
huc extant diſciplinę melius ĩſtillanẽ: Difficili
us ãt q̃ dura ſũt molliũtur: Ita & doctrinę: dũ
puerilis adhuc aĩus ẽ inſculpũt. Aptiſſime igi
tur diuinus ille Plato nutrices admonuiſſe ui
detur: ut ne friuolas: ac turpes pueris fabellas
mandẽt: ne illoꝝ animos ex initio ſtultitia: &
corruptis ĩbuant moribus. Pulchre igitur pho
cilides poeta monuit: Dum tener eſt gnatus
generoſos inſtrue mores. Illud etiam ne omit
tatur dignum eſt: ut aduleſcẽtulos qui alũnis
conuictum miniſtraturiq; ſint: tales imprimis
inquiramus: ut bonis ueniãt inſtituti moribus

Dehinc ut patriũ ſermonẽ: ac expedita pronũ
tiare uerba ſciant: ne barbaris uocibus: aut de
prauatis moribus ĩtincti aliquod ex his uitiũ
reportẽt. Haut eſt ab re illud uſitatũ ſermone
prouerbiũ. Si claudo uicinus habitaueris: & ip
ſe claudus anbulare diſces. Poſtq̃ peruẽtu3 eo
ętatis erit: ut iam pędagogis committi pueri
debeant: hic ad eorum inſtitutiõem oĩs hẽbi
tur diligẽtia: ne mancipiis: aut barbaris: aut p
fidis: & incoſtantibus filios tradeř ſe neſciãt:
cu3 irridenda uehemẽter hoc tempore multo-
rum adſit conſuetudo. Pręſtantes ſiquidem
ſeruos nacti: hos quidẽ agricultores deſignat:
illos naucleros: alios mercatores: quoſdã & do
meſticae rei diſpẽſatores: At ſi quẽ temulentũ
ſcurram: & ad omnem rem gerenda3 prorſus
in utilem ſeruum reperierint: huius curę na-
tos committunt. Frugi uero paedagogum ta
lẽ natura eſſe oportet: equalis Achillis paeda
gogus Phoenix erat: que3 idcirco Peleus: ut ẽ
apud Homeȝ Achillis curae p̃feciſſe dr̃: ut ei
dicẽdi pariter. ac faciẽdi ductor foret: atq; ma
giſter. Maximũ oĩu3: lõgeq; primariũ dictur9

a ccedo. Inquirendi filiis prȩceptores: quorum uita nullis ob noxia criminibus: irreprehẽsi mores: & optimũ expimẽtũ. Hõestatis ei fõtem: simul ac radicẽ eẽ liqt legitimã cõseq disciplinã Ac ueluti coloni sepes arbusculis circũponũt: Ita & ȩquissimi preceptores consona pueris instituta: & admõitiones ĩsuerũt: ũde rectissima moꝝ germina pululẽt. Nũc uero r̃spuẽdi: stomachãdiq; ĩnullis sũt gẽitores: q priusq̃ ullã ex p̃ceptoribꝫ experiẽtiã sũpserit: hoĩbꝫ aliqñ ĩ pbis: ĩperitiaq;: ac ignoratiõis ĩsignis liberos cõmẽdãt. Quod & si p ignorãtiaꝫ factũ fuerit ridiculuꝫ tñ ẽ. Illud ãt extremȩ certe stultitiȩ. Quidnã ĩqes: quidã ei q̃q̃ quibusdaꝫ dicẽtibꝫ pitis aliquoꝝ inscitiaꝫ: im pbitatẽq; cognorit idq; psenserit. Eis tam̃ suos cõmẽdant pueros. Nõnulli placidis eoꝝ uicti blanditiis. Sũt qui rogantiũ amicoꝝ gratiȩ tribuant. Qua in re simile quippiã factitant: ut si quis ȩgroto laborans corpore doctũ: ac salutifeꝝ omittẽs medicum: ut amici grã ꝫ ineat: ĩpitũ deligat: a quo fortassis in pniciem detur: aut prȩstantissimo gubernatore dimisso: obsecrantibus amicis p

bet ignaꝝ. Proh iupiter diiq; ōs est ne paternę qspiaz appellatiōis: q pluris obsecrantiuz gratiā: q̄ liberoꝝ eruditiōē faciat: Haut ab re q̄d antiquus ille Crates dicer̄ solebat: q si licuisset ubi ī altissimā urbis partē cōscēdisset: se uociferatuꝝ aiebat. Quorsum ruitis homines: q ōē ī cōpandis pecuniis studiū facitis. Filioꝝ uero qbus eas reliq̄tis nullaz sane curam suscipitis. Quibus addēdū eē cēseo: ꝙ ubi patres haut aliter faciūt: q̄ q magnā calceoꝝ sedulitatē hn̄t cū īterī pedē ipsū puipendāt: Multi sūt pētes īqb; adeo nūoꝝ amor piter & filioꝝ odiū īcreuit. ut ne maiora īpēdant salaria: nullius existīatiōes hoēs eoꝝ natis deligāt: uilissioꝝ pcioꝝ disciplīā īsectātes. Ob quā rē Aristippus haut īsulse: qn urbāo plurimū sermōe q̄ndā m̄tis io pē patrē carpsit. Quopiā eī ex eo pcuctāte: q̄ta īstruendi gr̄a filii mercedem postularet. Mille dragmas dixit: Ille uero hercle ait: Per magnū postulatū: Seruū eī comparare mille dragmis possū: Duos īq t hēbis seruos & filiū: & quem mercaberis: & ut sūmatī dicā quonā mō absurdū n̄ ē: n̄ros quo dextera cibos capiāt: ita assue

fecisse: ut si leuā ꝑtendat: cōtinuo increpemus nullā autē facere ꝓuidentiā: ut idoneas: atq; legitimas audiāt disciplinas. Quid autem his admirādis accidat patribus postq̄ filios male nutrierit: maleq; instruxerint dicere aggrediar Nā cū sumpta uirili toga salubrē: ac bene institutū uiuēdi ordinē aspnātes: ad īmodestas atq; seruiles se se pcipitarit uoluptates: tūc ita liberos erudisse penitet. Cūq; nulla extat utilitas se se ob illoꝝ peccata discruciāt. Hi ei assētatores: parasitosq; rcipiūt īdecores: ac execrādos hoīes: & pnitiosos iuuētutis euersores. Illi scorta meretricesq; supbas atq; sūptuosas redimūt. Alii obsoniis & exquisitis ferculis dies pagūt: Quidā in alea: pcacisisq; sodaliciis uti naufragi demergūt. Nōulli iuuenibꝫ se se magis applicātes malis adulteria: libidinesq; cōplectūt: & unicā morte uoluptatē existimāt. Veꝝ ei uero hi: si cuiuspiā phylosophi cōsuetudinē hūissēt: aut talibꝫ ꝑfecto rebꝫ aīū induxissēt: Quin id Diogēis pceptū didicissēt: q uerbo q de grauiter: re āt uere cōmōefaciēs ait Metriciā ingredeř domū: ut pdiscas q̄ uilissimarum

rerũ pcia nullã pse ferũt excellẽtiã & ut succĩte
dicaʒ uaticinari magisq̃ admonerẽ iurẽ me exis
timãs. Vnũ ĩ hac re pmum mediũ: atq; postrẽ
muʒ eẽ ucrticeʒ asseuero: ut hõesta uitę regula
& legiptima sit eruditio. Hęc eẽ q̃ aduirtuteʒ:
ac beatitudinẽʒ plurimum ferant adiumẽti. cę
tera qdẽ bõa hũana q̃dã eẽ pusillaq;: & ĩdigna
quę tãtis ĩsectemur studiis. Pulhra qdẽ medius
fidius est nobilitas. Sʒ maiorũ illud nrõrũ bo-
nũ existit. Preciosę qppe diuitię. Verũ ea ẽ for
tunę possessio: cũ eas & hñtibꝫ multotiens au
ferat: & minĩe spãtibus afferat. Magnę insup
opes signũ q̃ddaʒ & facinorosis nota seruis &
calumniatoribꝫ iacẽt: quotiẽs loculos agitare
adoririq; concupiuerint: & quod maximũ est:
Hę quoq; sceleratissimis cões hominibus sunt.
Gloria uenusta quidem res ẽ. sʒ incõstãs mini
meq; stabilis. Forma pcipuũ q̃ddã: & pqua uẽ
dicãda magnopere decertetẽ. At caduca quoq;
durãs tẽporẽ. Preciosa quippe sanitas. Verũ per
mutationi prorsus obnoxia. Concupitę sane
uires: & in ptem beatitudinis collaudandę. Sʒ
facile aut ęgritudine: aut senectute contabe-

ſcunt. Si quis omnino corporis robore glorie-
tur ſententia falli ſe diſcat. Humana ſiquidẽ
uis prę cęteris parſ quota extat animantibus.
Ellephantes inq̃: tauros: atq; leones. Noſtris ãt
in rebus ſola & ĩmortalis & diuina eſt eruditio
Ex uniuerſis duo humanę naturę perq̃ pecu-
liaria bona ſunt: intellectus: & ratio. Et in tellec
tus quidem imperat. Ratio autem obſequitur
Hunc nullus fortune tollet incurſus: nulla cal
umnia diſtrahet: non ęgritudo comrumpet:
neq; ſenectus ullis affliget nocumentis. Solus
intellectus eſt: qui uetuſtate confectus repu-
beſcat: cum & reliqua omnia tẽpore diminuã
tur: ſcientia ſenectus augeſcit. Bellum ſiquia
torrentis inſtar trahens: & omnia ferens ſolam
doctrinam nequit eripere. Quo circa phyloſo
phum Stilponem illum megarenſem memo-
ratum dignũ feciſſe reſponſum autumo: Nã
cum demetrius captam urbem ſolo ęquaſſet
ſtilponem interrogauit: nunquid ſuorum qui
cq̃ amiſiſſet. Cui ſtilpo haut equidem inquit.
bellum enim nulla ex uirtute ſpolia ducit. Cõ
cors huic: & cõſentaneũ illud ſocratis uidetur

esse responsũ. Nã cum Gorgias: ut arbitror per contaretur: an persaruʒ regem felicem esse putaret. Nescio inquit quantum habeat uirtutis ac disciplinę: perinde ac in hisce: non ãt fortunę bonis persistac beatitudo. Ceteruʒ quemadmodum nihil filioꝝ eruditione propensius: & conducibilius faciundum esse moneo. Ita ĩcorrupta ac salubri patria insistere oportere dixerim. Ita ut liberi a popularibus: & laudatiuis q̃ procul nugis abducantur. Nam multitudini qui collibuerit: is sapiẽtibus displiceat oportebit. Testimonio est Euripides ita dictitans: Iners ego sum meos in uulgum uersus dare. Modicis uero: ac equalibus sapientior. Et profecto qui peritis contemptui sunt: ii ad perorãdum in multitudine magis idonei habentur. Qui enim ad turbulentissimę gratiam: & beniuolentiam plebis ineundam sna constituerit exercitia: eos ut plurimum prodigos: & uoluptatis auidos intueor: & iure quidem ac merito. Naʒ si quis ut uoluptatem aliis comparet honestatẽ negligit: is certe rectas ac salubres d'lectationes suas ãte ponere: aut pro uolutuo

ſis modeſta ſectari nullo mō poterit. Ad hęc: ne pueri dicāt ex tēpore cauēdū erit. Quod ei īcōſulto ac temer̄ dictū: factū ue ſit: id pulchrū eē neqt. Vtq; ī puerbio eſt: difficilia hōeſta ſūt Impmeditati quoq; ſermōes pluria leuitate: ī curiaq; referti: n3 ūde ſumēdū exordiū: n3 ubi t̄minādū facile cōſpiciāt̄: Prēt̄ alia delicta: qb9 extēporarie dicēdū ē: hi ad imoderatā quādā ī cidūt multiloqntia3. Cōſiderata uero medita tō orōnē e cōgrua uagari mſura n̄ ſinit. Peri/ clē ut accepimus ad porādū cōuocātū multo tiēs populo nequaq̄ audiuiſſe cōſtat: q̄ impe ratum ſe eſſe diceret. Eodem modo & eius in re publica emulator Domeſtenes: quum ad conſulendum acceſeretur a populo: reſti/ tit. Nō eī iſtructus ſum ait. Hāc nullo cu3 auc tore: mēdacēq; tradutionē eē fortaſſe qs dicet Verum ī oratione contra Midia3 cogitationis utilitatē pala3 adduxit: hūc in modum inqēs. Ego uiri athenienſes cōſideraſſe me fateor: & q̄tuum in me ſitū ē pmeditatū uehemter eē nō īficior: Miſerādus eī certe forē: ſi ita diſpo ſitus acceſſiſſem: ut quę de hiſce rebus oratu

tus sũ incõsyderata preteriissem. Neq; uero id nunc dico: ut sit oĩo dicendi. expedita prepara tio reprobãda: aut quominus ab his q eam re3 digne exequi possint habenda sit exercitatio: sed hoc iuueni parce faciũdum: quoad uirilis succedat etas: neue ex icidẽti dicat dignum ar bitror. At cu3 eloquendi uires radice3 egerint: tunc ubi tẽpus aduocarit orãdi ubertatẽ ĩptir̃ conueniet. Sicut ei q longo tẽpore inuinculis cõiecti fuerint: si posterius soluantur: ob diu turnã uinculo℞ cõsuetudinẽ ambulare neque unt quin immo claudis incedũt pedibus: Ita & q sermonem diutius astrinserint: si quando loquendũ extemplo fuerit: nihilominus eũdẽ stilum interpretis obseruant. At si quis pueros ex tempore dicere sinat: exstreme causa3 garu litatis instituit. Miser quidam pictor: quum suam Apelli ostenderet imaginem: hanc mo do pinxi dixit: cui Apelles: & si taceas inquit hanc subito depictam esse intelligo. Demiror autem quo nam pacto nõ plures huiuscemodi depinxeris. Et ut adpoređ materiam referatur oro: sicuti theatralẽ ac tragicam: ita & depssa3

& hũilẽ dicẽdi orõnẽ euitãdã fugiẽdãq; prsus admõeo. Tũidũ nãq; orõis genus ciuile nequaq̃ ẽ. Tẽue uero nusq̃ mouet. Queadmoduz eĩ corpus ñ solũ incolume uer̃ ẽt bone hitudinis eẽ oz: ita & orõne non mõ nõ ęgrã: sed ẽt robustã eẽ conuenit. Nã qcqd tutũ est: id solũ mõ conlaudaẽ. Quod uero cũ piculo fit: id ẽt admiratiõe psequmur. Eãdẽ quoq; de ãi dispositiõe sñiã hẽo. Naz neq; temerariũ: neq; audacia prorsus exutũ: ac timiduz esse decebit: cuz illud qdẽ ĩpudẽtia: hoc ãt seruilez afferat tpitudinẽ. Mediã ãt ĩ cũtis secaẽ uiã sũmę & artis & cõsõantię ẽ. Adhuc cũ dedisciplĩa cõmẽmorẽ đ ipsa qd opiner diserendum censeo sermonem uero contentum esse membro : non aũt uariis distictum esse clausulis: nõ paruũ ĩpitię ac dissonãtię signũ facio. Id pterea ad exercitationẽ fastidiosũ: & passim ĩtollerãdũ arbitror Vnicus nãq; canẽdi modus & ĩuariatus psõis actus laborẽ simul ac satietatẽ gignit. Amoẽa ũo usq; quaq; uarietas cũ cęteris ĩ rebus : tum uero in uocibꝫ: atq; spectaculis. Ingenuis igiẽ dulescẽtibus nihil uel auditu: uel spectatu dz

omitti. imo nec is qui orbis disciplinarum appellatur. Verum hęc perinde ac gustus gratia: uel in transcursu perdiscenda sunt. Fieri autem nequit: ut in cunctis perfectionem assequatur. Antiquiorem autem primariamque philosophiam esse ducant. Qua in re meam coram ex similitudine quadam constituenda sententia. Nam sicuti compluris naui urbes obire per pulchrum est. Ita in prestantissima domicilium habere commodissimum ac preciosissimum. Vrbanae profecto Biantem philosophum dicere solitum accepimus. Quemadmodum cum proci penelopes congressum habere nequirent: eius se ancillis inmiscebant. Ita & qui philosophiam consequi non ualent: per ceteras nullius sane existimationis disciplinas aridi semper & tenues intabescunt. Quamobrem aliarum artium & scientiarum uti principem constituere philosophiam oportebit. Ad corporis quidem curam duplicem sciam humana excogitauit industria: medicinam dico: atque gymnasticam: quarum altera sanitatem: altera bonam importat habitudinem. Animorum autem egritudines atque langores: sola est que curet: medeaturque philosophia. Per hanc enim & cum hac scire licet quid honestum: quid turpe: quid iustum: quid iniustum: &

sumatim qui diligēdū: qd fugiendū: quomō parentibus: quomodo natu grādioribus: quō pegrinis: magistratibꝫ: amicis uxoribus: ac ser uis utēdū sit:. Vtq3 deos ueneremur: parētes ho noremus: sēiores uereamur: legibꝫ obtēpemꝫ: mratibus cedēdum sit. Amicos diliger oporte at: i muliere seruare modestiā: caros hre libe- ros: minie seruire cū seruis: & qđ maximū ē i psp is fortunę successibus lętitia ñ effūdi: nec i aduersis casibus tristitia deprimi: nec oio uo luptatibus eē deditos. nec ita per iracūdiā affi ci: ut beluaꝝ animos induamus: q̄ ex omnibꝫ philosophię bōis antiqssima iudico. Generose eī secundam ferre fortunam uiri officiū ē. Sic inuidia uero homīs bñ īstitututi: uoluptates rōne superare sapiētis. Iracūdiam uīcere nō ui lis profecto aut abiecti munus est uiri. Cęterū eos pfectos opinor eē hoies: q ciuiles cum phi losophia pōtates q̄ant īmiscere. Hos sibi gemi na uēdicar bōa reor: ut. s. eoꝝ uita: & ad comu nē oiu3 utilitatē in re p. duceretur: & sūma cū tranqllitate nullis obiecta fluctibus per sapiē tię studia uersaretur. Na3 cū triplex uitę gēus

existat: unū quidē actiuū: contemplatiuum alterū: tertiū uoluptuosū. Hoc sane dissolutū & uoluptatis mācipiū: belluarū ē & īfimorū hominū. Actiuū aūt: si phīa caruerit ieptū ē. & magnis delictis īuoluit. Speculatiuū si ab actiuo seiūgit ꝑrsus īutile. Expiūdū igit̄ ꝓ uiribꝰ ut & publica cōficiāt: & philosophia uendicet queadmodū ꝓ tēporibus attinere uidebitur. Hunc in modū Pericles ciuilia tractauit officia. Hūcinmodū Architas Tarētinus. Hunc in modū Dion Siracusius: & Thebanus Epaminūdas: quorū utrūq; Platōis cōstat fuisse discipulū. Circa disciplinā quid amplius īmorari deceat nescio: nisi ꝙ ꝑter ea q̄ dicta sunt cōducibile īmo ūo necessariū existit: ut ad adipiscēdos ātiquorū codices ne parū diligētes sit. Verū hi ꝓ agricolarū more colligēdi. Nā ita disciplię instrumētū: non librorum possessio: sed usus & exercitatio est: sicut & colendi scientiā ab tellure: non autem a uomeribus & reliqua suppellestile conseruari contigit. Corporis certamina: ut contemnātur: ne digna quidem extant: sꝫ ad eius rei ꝑceptores: ut ad ipsa q̄tum

ſat erit elaborent: pueri dimittētur: quo & apta quędam membrorum compoſitio ſimul & robur acquiratur. Bona enim inpueris corporis habitudo: bonę quoq; ſenectutis fundamēta iacit: ſicut hiemi neceſſaria per ſerenitatem parare conuenit. Ita & boni mores: & optimū ad ſenectutem uiaticū modeſtia in ipſa iuuenta reponentur. Adeo āt perinde ac incella quadam reſeruandus eſt corporis labor: ut ne fragiles: leuiterq; cedētes ad doctrinę ſtudia fatigati ſuccumbant. Hoſtes enim diſciplinaꝝ: ut a Platone dictuꝫ ē labores atq; ſōni. Quid his tātū inſiſto: cū ad id quod dictū longe pricipalius ē explicādū: ſūmo ducar ſtudio. Militaribus nāq; certaminibus pueros exercere cōuenit: ut ī iaciendis haſtis: tractandis arcubus: uenationibuſq; magnope cōtēdāt. Victores eoꝝ quos bello deuicerīt bona ſibi ipſis ꝑmia eē ꝓponūt. Bellū educatā ī ūbra corporis hītudieꝫ repudiat. Macilētus āt miles: bellicis aſſuetus certaminibus pugiles: & ſtructas prēlio ꝓpulſat acies. Quid agis dicet quiſpiaꝫ: tu cū de ingenuoꝝ educatione liberoꝝ datuꝝ te pręcep-

ta spopōderis. postmodū inopes: ac populares ita uideris ꝑtermisisse: ut solis institutionē locupletibus exhibere cogites: quibus occurrere haud certe difficile. Ego nāq; hanc ipsā institutionem communē omnibus: ac utilē eē maxīe uelī. Veꝝ si ꝓpria laborātes īdigētia meis uti cōmonefationibus neqerīt: fortunā: nō āt me consulētē accusēt. Enitendū itaq; pro uiribus: ut optima pueris: uel etiā ipsis pauperibus fiat educatio: sin āt possibili saltē potiendū erit Et ista quidem: quę grauiter in sermone obici poterāt adduxi: ut quę ad rectā iuuenū īstructionem ferūt deinceps adiungā. Illud igitur assero ad honesta pueros exercitia non plagis: aut uerberibus: sed monitis ac rationibus adduci oportere. Omitto eī ea magis seruos decere: q̄ liberos: qui durati rigescunt: & ad labores sustinendos: nuc ob plagaꝝ dolores: nunc ob contumelias horrent. Liberalibus aūt pueris maiorem: laudes: ac uituperia: q̄ uerbera commoditatem afferunt: Illę enim ad honesta cōcitant. hęc a turpitudine cohibent. Mixtim uero & alternis utendū erit obiurgationibus

& laudibus. Postq̄ uehementer obiurgarint: pudore agendum erit: rursusq; laudibus reuocabunt: iisq; inmitādę nutrices erunt: quę ubi infantes lugere coegerint ubera denuo ad eos solandos admouent. Cauendum autem erit ne īmodicis elati laudationibus intumescant: quoniam nimis demoliti laudib9 franguntur Plerosq; iam ego patres uidi: quibus amor nimius ne amarent causa extitit: Quid enim est quod dicere uelim: ut exemplo luculētior fiat oratio. Nam cum hi fe.tinent: ut filii in cunctis ocius antecedant: immensos illis labores adiciūt: sub quibus defessi corruant: & alioqn ponderre molestiarum oppressi doctrinam minus mansuete percipiūt. Plantę enim cuz modicis alantur aquis: q̄ multis suffocantur. Eodē modo animus cum mediocri uegetetur labore sub nimio demerssus opprimitur. Ab continuis igitur laboribns danda quędam pueris respiratio. Reminisci enim opportter nostram omnem uitam in remissionem: ac studium esse diuisam. Quo circa non uigiliam modo: uerum etiam somnum. esse repertum: non

bellum solum: sed & pacem : non hyemem: sed & tranquillitatē: nō operosos : sed festos etiam dies : & ut generatim eloquar : laboris condimentum est ocium: Idq; non in animā tibus modo: sed etiā in his quę anima carēt fieri conspiciens: Arcus enim lyrasq; remittimus : ut tendere possimus: At summatim corpus quidem indigentia : & replemento : animis uero remissione atq; labore cōserua tur. Increpandi pleriq; merito sunt genitores: q pędagogis: atq; pręceptoribꝰ filios ita cōmi tūt: ut qd hi discāt nō uideāt: neq; ꝑtinꝰ audi āt Qua ī re plꝰsquā opus sit delīquūt. quū ipsi paucos intra dies experimenta suscipere ac tentare debeant: non autem in mercenarii di spositione spem suam collocare: Nam & illi maiorē puerorum curam ac diligentiā factu ri sunt: cum ratiōem ubiq; reddituros se fore sciēt: Hoc ī loco generosum illud lepidūue sta bularii dictū: q nulla alia ex re equū adeo pin guescere : q̄ regis oculo dixit : Super omnia puerorū memoria exercenda consuescēdaq;

ea ei discipline q̄i quedā cella penaria est. Quā obrem memoriam esse matrē musarū tradit̄ in fabulis. Quasi ūo insinuēt atq; demōstrēt nulla anaturarē tantū gignere: ac nutrire q̄tū mem oriā posse. Illa igitur in utrāq parte exer cēda: siue ii natura memores: siue cōtra obliui osi fuerint. Nature siquidem abundantiaz cor roborabimus: defectū uero supplebimus: cūq; illis ceteros: istis se ipsos uincere cōtinget. Pre clare enim apud Hesiodum. Paruula si tentes superadiecisse pusillis. Idq; freques peragas magnus cumulat̄ aceruus. Illud uero ne pa- rentes lateat memoratiuam doctrine partem non modo ad perdiscēdum: Verum & ad cete ras uite res nō minimaā cōferre portionē. Nā rerum gestarum memoria ad futurorum con sultationem exempluz quoddam extat. Prete rea filii ab uerborum turpitudine retrahendi: ut enim ait Democritus. Actionis umbra exis tit oratio: ꝺhinc ut ipsi colloquio faciles: & in obuiis cōpellādis suaues fiant preparādū erit. Nā sicuti graues in colloquio mores digna in se contrahunt odia: ita & pueri cari sociis red-

dētur: si q̄siti nō ꝑtinaces oīo: nulliq; cedenres extiterint. Nō solū ei uīcere: sed ēt uinci scire speciosū ē: in iis p̄sertim rebus ī qbus uictoria detrimētū parit. Extat huiuscemodi cadmea certe uictoria. Huius rei testē aducēdum sapiētē habeo Euripidē: qui hūc in modū locutus ē. Duobus ob loq̄ntibus: cū alter furit q uerba frenat: is longe sapiētior. Cetez illa nō minus q̄ superiora: quin longe magis adulescētibus exercenda: ea sūt eiusmodi sine mollitie uitaȝ eē degendā: cōtinēdam linguā: irā sibi subiice re: māus cōprimere: quale āt hoz unūquodq; sit despiciendum. Hęc auteȝ ab exemplis notiora fient: & ut a posteriore prius exordiar: pleriq; manus ad iniusta sūmittentes lucra añ actam effuderunt uitā ut: Gilippus lacędemonius: qui quoniaȝ pecuniaz sacculos soluerat sparta in exiliū expulsus est. Sapiētis aūt munus est: ab nulla uinci iracūdia. Adulescens q daȝ temerarius admodū & fastidiosus: Socratem calce percussit. Quamobrem cuȝ moleste ferentis comites adeoq; animi discrutiatos a spiceret: ut ipsum persequi uellent: si me asi

nus inquit calce pulſaſſet:dignum me: ut mu
tuo illi calces incuterentur exiſtimaretis. Qđ
tamen haud ille prorſus effecit. At cum eum
uniuerſi probris inſectarentur: calcitronemq;
nominarēt ſuffocatus eſt. Cum ariſtophanes
multa in eum cōuicia diſſipans eum cui nebu
lę titulus eſt comoediaꝫ edidiſſet: & aſtātiū q
dam talia decantās dixiſſet. Nūqd iſta Socra
tes iniquo pateris animo:Haud equidē medi
uſſidius ait Siquidē in theatro perinde ac ma
gno in cōuiuio ſalibus mordeor. Sororia iſta
& paria Arhitas tarētinus & Plato geſſiſſe ui
dentur. Ille enim ex bello reuerſus: rei namq;
militari operā dabat:agrum incultū ac iqualē
tem offendens: accito illius uillico niſi iratus
foreꝫ lugeres ait. Plato uero aduerſus deditū
uentri ſeruum: faſtidiendūq; ira percitus uo
cato ſororis filio Speuſippo: abi dixit:hūc uer
berato. Nam ego nimia exagitor ira. Ardua
hęc & imitatu difficilia. dicet ſane quiſpiam:
nec ego ſum neſcius. Verum enim uero toto
enitendum eſt pro poſſe: ut iſtis utentes exē
plis ab inconuenienti & ſęua nimirum ira ma

gnam ſaltem auferamus partem. Nam cum alias quidem ad res: nec cum eorum doctri-na: nec cum uirtute certare poſſimus. ſuę ni-hilominus ſapientię perinde ac deorum antiſtes ſacrorum expoſitores: tedaſq; geſtantes: hęc imitari pro uiribus & aliquid de radere cōamur. De continenda uero lingua ut propoſui explicare reſtat. Si quis paruum: aut contem-ptibile ſuſpicatur a ueritate uehementer errat Magnę enim ſapientię tempeſtiuum eſt ſilentium: & omni certe ſermone prętantius. Idcirco maiores noſtri myſticas dedignaſſe cęrimonias uidentur: ut ex illis capta ſilendi conſuetudine: deorum metū ad humanorum fidē archanorum trāſferemus. Nā quum neminē tacuiſſe pigue rit: dixiſſe certe complures. Pręterea qđ ſiletio retentum eſt efferetur perfacile: quod autem e dideris nullo modo reuocari poteſt. Scio innumerabiles ob linguę intemperantiam ad maximas incidiſſe calamitates. Ex quibus relictis cetęris unū: aut duos adūbrationis gr̄a mēiniſſe ſat erit. Cū philadelphus ſororem Arſinoem

cepisset uxorē. Sotades inquit in sanctam minie rimulā trudis aculeū: quo dicto in uincula cōiectus multo tempore putridus ītabuit: & intēpestiue dicacitatis haud increpādas utiq; poenas dedit. Qui ut aliis risu3 exhiberet: ī diuturnos collapsus est luctus. Paria & cum his cōtēdentia Theocritus philosophs dixit: sustinuitq; & grauiora non nihil. Alexāder grecis: ut purpureas pararent uestes edixerat: ut cu3 rediret belli contra barbaros a se confecti uictoriā solēnibus celebrarēt sacrificiis. Tū natōibus argētū p capita cōferētibus Theocritus inquit: prius quidē subdubitabā: nūc uero perspicue sētio: hāc tibi secū3 Homerum necē fore purpureā: quibus ex rebus magna3 alexādro cōflauit inimicitiā. Regi macedonū Antigono: qui altero carebat oculo: cū cecitate3 obiecisset: haud mediocrē suscitauit irā magistrū enim coquorum Eutrepionē in centuria quadam constitutū: ut ratonē redderet: accipetq; ad se uenire iusserat: quā cu3 ille ad eu3 multotiens aduertās retulisset. Scio inquit. Theocritus: quod ciclopi me crudu3 apponēs. Quo dicto illi quidem cecitatem: huic uero coquinariam

obiectauit artem. Tunc Eutrepion: capite igit carebis respondit: & huius dicacitatis insaniçq penas lues: dehinc dicta renuntiauit ad regem At ille qui Theocritum interficerent statim mi sit. Preter hec omnia id quod sanctissimum ē pueri uera proferre consuefiant. Mentiri enim seruile est uicium: & a cūctis mortalibus odio insectandum: nec quod apud mediocris ēt ser uos ueniam promereatur. Ista quidem de pue rorum ornamentis atq; modestia: nullam per ambiguitatem: aut segnitiē disputaturus ac cessi. De his autem quę deinceps dicturus sum dubius persto: & ācipiti magis trahor sentētia hac illac ue intrutinę modum uergens: in neu tram certus inducor partem. Permultus uero de introducenda: aut re aduertenda me torpor habet. Vt illam tamen expromam prorsus au diendum est. Quid illud est: Vtrum qui pue rorum amore tenentur: eorum societatem & consuetudinem habere sinendi: aut contra ꝓ hibendi: & ab ipsorum conuersatione procul arcēdi. Cum enim plerosq; rigidos patres mori bus acerbos immitesq; respicio: qui filiorum

dedecus esse arbitrantur: si cum eorum amatoribus obseruentur: hanc rē meis introducerē cōsiliis uereor. Cū aūt ex altera pte animaduerto Socratem: Platonem: Xenophontē: Eschinem Cebetem & uniuersu3 illum uiroru3 cętum: q mariū commēdat amores: qq3 adulescētes ad eruditionē popularē principatum & ad mo℞ deniq3 probitatem peruexerunt: subinde alter existo & ad illorum emulationem uiroru3 ipse deflector. Harum etiam rerum testimonio est Euripides: hoc inquiens pacto. Sed est amor mortalibus quidam insitus animi moderata iustaq3 seruantis. Simul id Platonis institutū ingenti studio & urbanitate temperatu3 haud prętermittēdu3. Licere īgt iis qui optime d' re p. meriti sunt: ut quem ex honestis forma maluerint iusto sibi deuinctū amore media fronte dissuauient. Quod si quos pulchritudinis libido ceperit: eos fugare ppellereq3 cōueniet. Qui autem animum diletione ac beniuolentia complectentur: ii penitus comprobandi: quales atheniensium amores: & lacedęmoniorum existunt. De his prout unusquisq3 sibi p

suadet:ita etiam suspicatur. Ego uero postq̄ de
puerili iam institutione ac ornamento diserui
ad adulescentiū ętatem transeundum paucis
esse censeo. Sępenumero improborum duces
morum incusaui: qui cum puerili adhuc ęta-
ti pędagogos magistrosq; pręficiant: inuueni
lem imperum solutum uagari sinunt: Cum e
contra maior his annis q̄ puerilibus cautio &
obseruantia debeatur. Nam quis ignorat pue
rorum delicta parua esse: ac meditatu facilia.
Fortassis enim aut pędagogorum incuria: aut
pręceptorum in ludis peragendis inobedien-
tia: At iuuenum peccata immensa plerunq; sũt
& miseriaru3 plena: uentris immodestia: pater
norum bonorum expilatio: alea: saltandi pro
teruia: ębrietates: amores uirginum: mulieru3
corruptiones: adulteria. Horum igitur impet⁹
omni cura & diligentia cohercendi reprimen
diq; fuerant. Petulantem enim uigorem ętatis
non facile ad uoluptatum obseruabis incursu
Quo circa illi frēo uehemēter opus existit: ca ꝑ
pter: q huic ętati summopere non resistunt: ha
ud intellgere uidentur: se illorum cogitatiōibꝫ

magnam ad perpetranda facinora licentiam exhibere. Prudētes itaq; patres hoc potissimū tempore sūma custodire uigilantia oportebit Vt adulescentulos ad modestiam inducant: instruant: minētur: rogent: cōsulant: polliceāt Nunc eoruʒ exempla demonstrēt: qui ob suas libidines ad magnas peruenerūt erumnas: aut qui per tollerantiam laudes: & preclaram sunt gloriam assecuti. Hec enim duo perinde ac uirtutis elementa sunt spes honoris: ac fortitudo poene. Nā cuʒ ille ad egrāgia hōestatis opera promptiores efficiat. Hec ad perpetranda uilissima segniores reddit. Generatiʒ āt liberos nostros flagitiosorum hoīum consortio segregare decebit. Eorum enim malingnitatem reportāt. Hec & Pythagoras obscuris quibusdam precebit sermonibus: quos hoc in loco positos explanabo: qm̄ ad conquirendam uirtutem ñ minimum uidentur afferre moītum: quale illud: que nigrātes habēt caudas gustari nō oportet Hoc est cum hominibus cōsuetudinem non eē habendam: quos morum deprauatio ipsa denigrat. Iugum statieramq; ne trascendere id est

plurimi iustitiã facere oportere: nec eam ullo modo trascendere: nec in odio insidere. Hoc ẽ fugiendũ esse ociuȝ: prouidendumq̃: ut necessariam preparemus alimoniaȝ. Haud iniciẽdã unicuiq̃ dexteram. i. non prompte: aut inconsulto conciliari oportere. Angustum ne gestabis anulum: quoniam ita uitam: ut eam non uinculo distringas exercere debebis. Ignem ferro cędi minime decere. Hoc est irritandum nõ esse furentem: haud enim cõuenit: quin potius cum in tumescit irę cedendum. Cor ne cõmanducabis. Quid aliud insinuat: q̃ ne animum offendas sollicitudinibus: eum ne curis confici es. Abstinendum a fabis: q̃ in re ciuili uersari non oporteat: Fabis enim priscorum suffragia ferebant: quę finem principatibus attulerunt. Cibos in scaphio non esse ponẽdos: significat autem in improbum animum urbanos inmitti non oportere sermones: aut ulla uirtutis studia. Cogitationis namq̃ cibus est cum ratione studium ac sermo frugi: queȝ impurũ ac sordiduȝ humana reddit im pbitas: Haud retrouerti qui ad cõtermina proficiscantur: id est quibꝰ

84

moriendum est: cum proximum uitę terminū intueantur facile ferant: neq; moerore ꝺ̃ primātur. Ad priorem denuo materiam flectetur oratio: & quod prius agebam a prauis hominibus: sed assentatoribus p̄sertiꝫ liberos abducamus. Compluribus id patribus pręfari non desino: ac ī pręsentiaꝝ rursus dictito: nullum animātium genus assenctatorib⁹ esse perniciosius: nullum qđ citius in p̄cipitia iuuentutem deducat: q patres ac filios radicitus obiecerunt Illoꝝ senectuteꝫ simul & horuꝫ adulescentiam tristitia & magnis affligētes malis & q̄ ipsorū cōsiliis clandestina quędam iacet esca uoluptatem pretendunt. Opulentes filios patres: ut sobrietatē conseruent monēt: Assentatores ębrietatem: Illi temperantiam: isti lasciuiam. Illi parsimonia: isti sumptus & expēsas. Illi labořs appetendos: isti socordiam. Vnius cuiusq; uitam punctum esse temporis asseuerant. Quocirca uiuendum: non aūt diminute uiuenduꝫ esse: & quę uobis paternarum curam minaruꝫ Iam pater uti saturnus quidam ętate delirat: iam capularis est dęmon. Sublimē hunc attol

attollamus : cumq; comprimum efferamus Pleriq; ad scortandū accedunt: & intempesti uas ducunt uxores: paternaq; ad senectutē ui atica corradūt: atq; surripiūt. Scelestissimum hominum genus amicitię simulatores nullaз prorsus eloquendi libertatem degustāsset: ii lo cupletum quidem assentatores: pauperum cō temptores: aduersus iuuentutē perinde ac ex arte lyrica deducti: cum suos ridere nutritors cernūt : ultro arrident. Ex omni uitę parte no thi atq; degeneres: ad diuitum nutu uitam a gunt: fortuna liberi eletione serui. Tum ma-gnas se pati contumelias opinanturr: cum nul lis afficiantur contumeliis: quoniam alienum frustra cibum capiant. Quocirca si quis pater est : qui de bene instruendis natis curam ge-rat: has primum fastidiosas propulset pecudes Condiscipulorum etiam flagitia repellantur: quoniam ii ad mansuetissimas etiam natu-ras corrumpendas satis possunt. Ista quidem honesta & perutilia sunt : quę uero dicam hu-mana. Haud eī uolo parentes oīo asperos & natura eē durissimos . At pręteritoꝝ nōnullis

l v

peccatorũ concedendam interdũ esse ueniam ducant: seq́ iuuenes aliquãdo fuisse meminerint: Quemadmodum medici amara quędã uenena dulcibus ĩmiscẽtes humoribꝰ: comitẽ utilitatis amoenitatẽ inuenerunt: ita & patres increpationũ rigorẽ mansuetudine temperẽt est necesse. Puerorꝫ nãq́ desideriis remittẽdę interdũ habenę: nõq́ nihil laxandę: quãdo q́ rursus intendendę. Leuia pręsertiʒ delicta molli ferant animo. Sin aduersus ipsos ira excãduerint: illico tumoreʒ animi deponãt. Parentem enim celeres: q̃ graues suscipere iras pstat. Nã cum quispiam ita difficiles induit animos: ut non nisi summo cum labore redire in gratiam possit: profecto filiorum odium contraxisse non paruo patefecit indicio: ut aliqua etiaʒ nouisse peccata dissimulent satius erit. Verum surditatẽ & obtusos senectutis sensus ad filiorum cõmissa trasferant: ut pleraq́ uidentes ñ uideant: audienteśq́ nõ audiãt. Amicorꝫ errata perferimus: quod nã ergo misꝫ si & natorũ. Crapulantium multoties seruorũ ebrietatem minime redarguimus. Interdũ pepcisti: insup

suppeditato. Moleste aliquando pertulisti: Vl tro ueniam exhibe per seruuli quandoq; frau des demulsisti. Cohibe prorsus iracũdiã;. Ex a gro iuuencos abstulit. Rediit hesternum non nũq̃ exhilans temetũ. Inscius esto unguenta redoletur. tacitus sis. Hũc in modũ petulca iu uẽtus equini instat pulli domita: mitisq; red ditur. Enitẽdu; ẽ: ut qui libidinibus sucũbũt: & increpationibus oĩo rebelles existũt: connu bio subiungantur. Hoc siquidem tutissimũ iu uẽtutis est uinculũ. Eas aũt despondere filiis uxores conueniet: quę nec multo nobiliores: nec ditiores sint. Sapiẽtia refertũ utiq; prouer biũ. Aequalem tibi mulierẽ inquire. Nam qui se ipsis longe ampliores capiunt uxores: non e arũ maritos: uerũ dotis mancipia fecisse se ne sciũt. Cęterũ hisce rebus breuia quędam appo nens cõfestim p̃cepta circũscribã. Ante omnia opus est: ut patres nõ solu; nihil peccãdo: uerũ etiam honesta singula peragendo manifestu; se se filiis exemplar exhibeãt: ut in eorũ uitam quasi quoddã speculũ ĩtuẽtes: ab opu; simul & sermonu; turpitudine se penitus a uertant.

Nā si qs deliq̄ntes obiurgat filios: tū is ī eosdē illabatur errores: hic ingnorare uideť sub illoꝝ noīe sua se īcusare crimina. Et ut succīte dicā: quitā īprobe ꝺgūt: ii nullā seruos: aut liberos increpādi licētiā agūt. Preterea ī eoꝝ cōmissis nūc cōsulēdo: nūc īstituēdo iuuēt. Vbi ei īpudēs ē senectus: ibi & īuerecūdos esse iuuenes ē necesse. Ad cōpādā fillis modestiā dāda opa ē ut oīa ꝑ reꝝ cōuenietia pficiāť. Imitemur āt potissimū Euridicē: q̄q̄uis illyrica & barbarissima foret mulieꝝ: ad erudiendos tn̄ liberos q̄ q̄ in ętate iā ꝑuecta studiū ac disciplinaꝫ attigit. Quātā uero in eius filios īdulgētiā habuerit: uel illud abunde: qđ musis dedicauit epigrāma declarat. Hyropolitana Euridice postq̄ doctrinę: ac eruditionis disiderium cepisset: hūc musis titulum consecrauit. Pubescetibus ei liberis mater iā grādęua studiorū: atq; uirtutis monumēra litteras ingenti cū labore perdidicit. Vniuersa quę in superioribus exposita sunt p̄cepta cōplecti: uoti magisq̄ admoitiōis opus esse forte censebitur. Vt āt plura per imitationem assequamur: & hoc ipsum quadā for

tis ac naturę bonitate permultaq; insuper diligētia indigebit. At humano effici posse constat ingenio. FINIS

Hieronymi presbteri de oficiis liberoꝝ erga pētes breuis admōitio.

ARENTVM meritis subiugās filios deus omnipotēs seruiēdi legē in officiis posteris dedit: ut hoc cogant diuino facere impio: qđ debuit pietas suaderē: dicēti libro exodi. i quo ita scriptū ē. Honorā p̄rē tuū & matrē tuā sicut p̄cepit tibi dn̄s: ut bene sit tibi & lōgę sis uitę sup terrā: quā dn̄s deus tu⁹ tibi dabit Audite fili salutiferā iussionē: & p̄cepta legis affectu đbiti amoris īplete. Seruite p̄ribꝫ futi p̄res: & m̄res u̇ras tenera diligite pietate: & ut u̇re cōiunges mereāt matꝝ noīe nūcupari. nēo p̄rē aspis uerbis lędat. ne fiat amara dulcedo hoc fiat int̄ pētes & filios qđ iubēte dn̄o n̄a cōtuit. Affectū sonet qcqđ lingue dixerit liberorū. Int̄ caras cōiūctasq; p̄sōas pietatis iura seruēt. hoc filioꝝ ora loq̄t: qđ pētes đlectat audir̄

Prębeatur patribus amori mixta formido: q prima nobis sunt cā nascendi. Exibere patrib

tili: quod uos potestas paterni nominis cogit: q̄ adeo ē eoꝝ meritis attributa: ut ipsa d̄ uobis exigat: quod natura iubere nō potuit. Matrib quoq; debitā impēdite reuerentiā: q̄ uobis uteri liuore seruientes pōdus uri corporis tollerāt atq; ignotam portantes infātiā: famulatū quēdā exhibent nascituris. Illo tēpor n̄ sibi tm̄ esurit mater: nec acceptos sola digerit cibos. Mat̄no uictu alit̄ & ille qui lactet: eiusq; membra alterius cōmestione pascūt: ut hō futurus alienis morsibus saturet. Quid ipsa mēorez nutrimenta: & tenere infantię dulces iniurias: quas nutritiōis affectus de suis puulis sumit. Quid cibos in matre cōfectos: q foemineis manātes ex mēbris lacteū soluūt ī succū: & fauces īualidas liquido sapor̄ pfūdūt: cogente natura. Sumunt infantes de matre: quod bibant: & dēte non nato hoc sibi currentibus labiis eliciunt: qđ n̄ sit necesse mordere. Seruiūt materna potieris pectora: seruiūt ipsis incūabilis: man9 & ī ga mbris d̄uota lactētiū gratos artus acipiūt

Optat mater paruulū crescere : optat cito uide
re maiorē eū: quē numero iuuenuȝ miscere fe
stinat. nunq̄ sibi forsitan seruituruȝ. His tot tā
tisq; p̄cedentib⁹ factis pentib⁹ mr̄iq; tota dȝ a
lacritate seruiri. Reddat̄ n̄ e d̄bitū: reddatur &
posteris: qđ debet̄. Exolue fili: qđ debes: & offi
cia debita qualicūq; exhibe famulatu: qa pēti
bus nemo pōt reddere: qđ debet̄. Hūilitas tali
bus oblata p̄sonis: uiuendi tēpus extendit. &
morte dilata multū nr̄aȝ p̄rogat uitam. uicēq;
faciētib⁹ reddēs officia nr̄a dn̄o iubēte cōmē
dat: q ī tm̄ pētū nom̄ diligit: ut se ipsuȝ patreȝ
iusserit dici. Irreuerēs āt filius qd de dn̄o ipse
mereat̄. Salomōis dicta testāt̄. Cōtūeliis afiici
ens p̄reȝ: & cōtēnēs senectā mr̄is cōfundet̄ & ī
obrobriis erit: filius derelīqns custodire discipli
nā p̄ris meditabī̄ sermōes malitię. Maledicēti
p̄reȝ & mr̄eȝ extīguet̄ lum̄: & pupillę oculorū
eius uidebunt tenebras. Audi fili patrem q te
gēuit: nec cōtēpseris: qa seruit mr̄ tua. Pareat
p̄ri līgua quaȝ gēuit: & mr̄eȝ suā nemo crudeli
uerbo p̄cutiat. Sic te sapiat fili iuēilis auctori-
tas ętatis ut noueris unde sis natus. Memento

88

ſcripturę ſanctę: ubi ſpiritu ſcō loquēte dictuꝫ eſt: qa q maledixerit patrem: aut matreꝫ morte moriatur. Mem̄to ergo parētū eſſe: qđ talis es quoꝝ manibꝫ cremētia ſumſpſiſti. Fauces tuę necduꝫ lacteū ꝑdinderunt ſaporē: quē tibi pia mater infundens linguaꝫ iſtaꝫ pauit potu cor poris. Impende debituꝫ patri: matriq; ſeruiti um q nunq̄ tuos uagitus horrentes totuꝫ in te lābebāt oſculis corpus. Sit tibi grata ſalus ipſo rum quibus carior ē uita tua q̄ ꝑpria · Redde uicē colēdę pietatis facta parentū tuis cunabu lis cōmoda officiis propiis exſolue. Parentes e nim adeo debent dulciores: qa per alios repa- rari non poſſunt: & cum eos lex naturę ſubtra xerit: nec patrem tibi alterū poťis inuenire nec matrem. Mutato coniugio uictricus pater eſt: nec nouerca poteſt nomen matris īplere. Nul- lus igitur filiorum auctorem lucis ſuę cędat in iuriis. Nemo parentibus opter aduerſa: qui li beros ſuę ſaluti anteponunt. Intollerabile ne- fas eſt ex illo ore audire proteruum ſermoneꝫ: aut illis pulſari manibus: quas humor diluit oculorum noſtrorum: Timete ſñiaꝫ: quā dñs

promisit ingratis. Meretur eniꝫ cęcitatis subi-
re supplicium: qui parentum uultus uel toruo
uisu despexerit: uel elatis oculis lęserit pietatē
Si quicquam sapitis filii: eo animo uidete ue
nerabiles facies: quo uos ipsi conspiciunt: & e
oruꝫ labiis dulcibus osculis inherere. Senibus
seruire perfacile est: quos nemo portat: nemo
nutrit succo corporis sui· Foueatur itaque pa-
parentum senectus: & factis eorum uicisitudo
reddatur. Habet enim quandam senectus īfan
tiam. Videant liberi uestri: quid faciant uicem
uobis similem reddituri. Imitamini filiū Ma-
chabeuꝫ: qui matri mortem seruiuit: & duruꝫ
imperium gratanter aggressus est: ne offende
ret genitricem. Maluit fratruꝫ sociari funeribꝫ
q̃ uoluntati matris obsistere. Ita enim matris
suadentis uoluntas perfecta est: ut deo filium
facere martyrem fratrum coronis pticipem.
Denique obsequium suum melius morte pro
bans suasionem sermonis matris īpleuit: & lu
cem istam moriendo cōtēnens consors factus
est martyrum: ut illa germanitas ęt̃no collegio

firmaretur. Ecce qd ꝑstitit aius matri subiectꝰ
deuotus filius obediens promotus est: q nolēs
maternā aliqualiter lędere pietatē ꝑpetuā uitā
passione suscepit. Qui dn̄z confitendo: cum
moreret: cū fratibꝰ a dn̄o corā āgelis coronari.

FINIS.

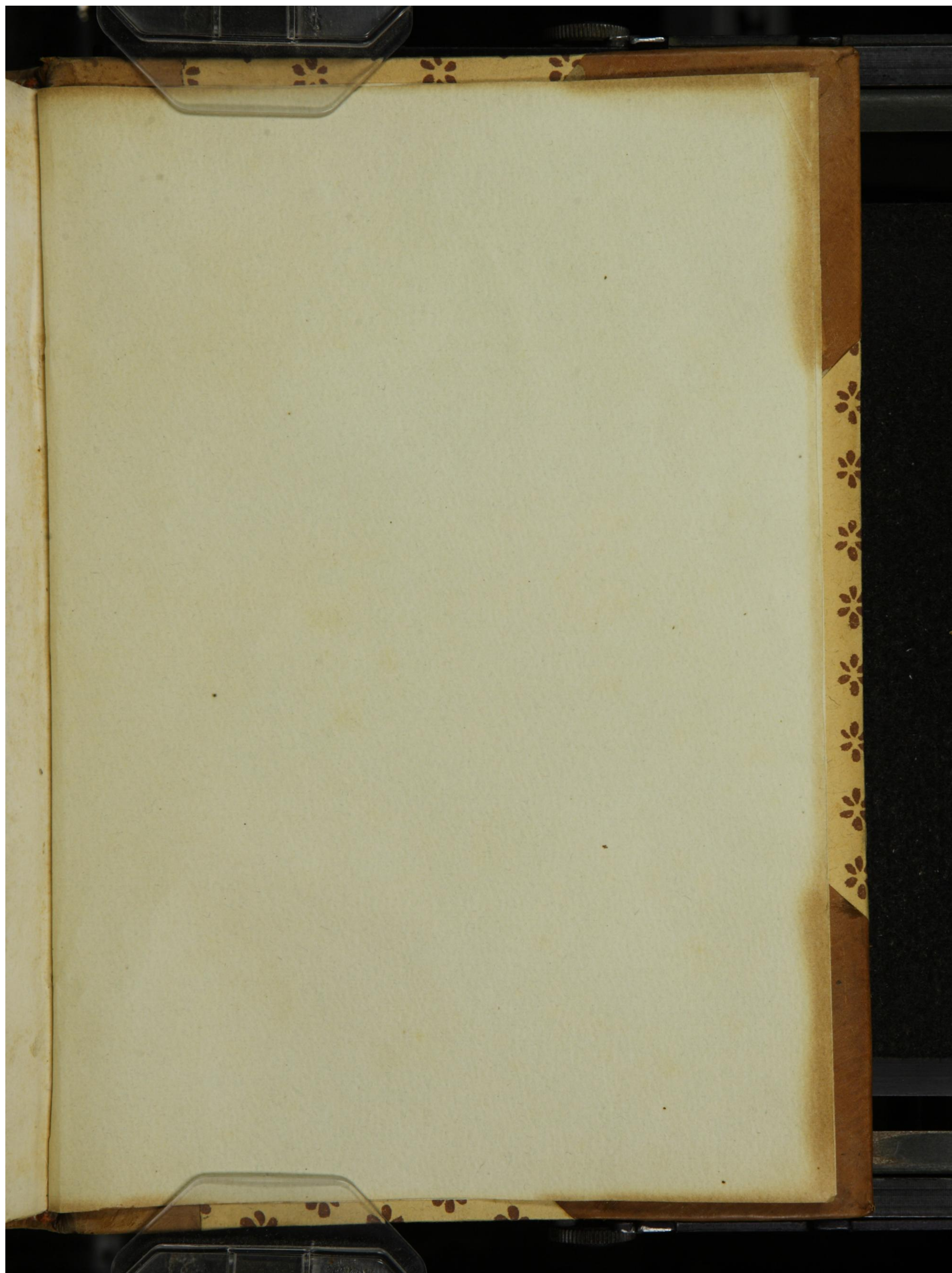
Calphurnius brix. Lectori. S. Hēs optīe lector
te ei appello q iā pr̄ factus es: q̄madmodū liber
ros tuos: & diligenter educar̄: & ꝑclaris discipli
nis ac moribꝰ īstituere possis: auctores āt qbus
hęc cōtinēt̄ huiusmodi st̄: ut qcqd dixerit fer̄
ꝑlege hn̄dū sit. Petri pauli Vergerii auctoritas
ꝑmagna uideri dz: q oīa q̄ ad erudiendos adu
lescēces tradidit: ab antiqs & ꝓbatissimis uiris
accepit: De Plutarcho uero qd attinet ꝑū dicer̄
cuius doctrīa & oīum rꝝ cognitio tāta fuit. ut
uix hūano depndi possit īgēio: accedit & libel
lus diui Basilii celeberrimꝰ: q tibi ī legendis ue
t̄uz scriptorꝝ uolūinibꝰ modū accuratissīe pre
scripsit: qꝑ si tua sorte minīe cōtētus es: qꝑ ea sit
n̄a hoīu ut altiora smp appetat: r̄mediū a Xēo
phōte accipe q sub ꝑsōa tyrāni: q̄tū uita ꝓuata
tyrāice ꝑstet: n̄ tā accurate q̄ prudēt̄ explicuit.

VALE.

Impressa floren
tie. ꝑ Fcō
Dini flo
renti
no

90

Esemplare completo, di cc. 90
con numerazione ms.; una guar-
dia anteriore scritta.

Ottobre 1918